

«Knivintifadaen»,
en casestudie av voldsbølgen
i Israel og de okkuperte palestinske territoriene
høsten 2015 og våren 2016.

Frode Faksvåg

MASTEROPPGAVE – SAMPOL650

Institutt for sammenliknende politikk
Universitetet i Bergen

Våren 2023

Sammendrag

Studien utforsker Israels håndtering av palestinsk egen-initiert soloterrorisme, og er en casestudie av voldsbølgen i Israel og de okkuperte palestinske områdene i 2015-2016, som ofte benevnes «knivintifadaen».

Oppgaven undersøker først plausible motiv for hvorfor palestinske tenåringer og unge voksne gikk til angrep på israelere med bruk av alminnelige husholdningsartikler som kniv eller saks som angrepsvåpen, i visshet om at det høyst sannsynlig endte i en selvmordsaksjon. I lys av det som statsvitenskapen beskriver som «securitization theory», direkte oversatt til sikkerhetiserings-teori, diskuteres så hvorfor israelske myndigheter responderte slik de gjorde på voldsbølgen. Oppgaven adresserer videre noen av de utfordringer og dilemmaer staten Israel møter i skjæringspunktet mellom effektiv terrorbekjempelse og grunnleggende menneskerettigheter og demokratiske prinsipper.

Den israelske kontraterrorinnsatsen i 2015-2016 hadde til hensikt å undertrykke voldsbølgen ved å avskrekke palestinske ungdommer fra å initiere nye angrep. Man tok således ikke tak i grunnårsaken til voldsbølgen, den mangeårige marginaliseringen, diskrimineringen og undertrykkelsen av den palestinske befolkningen, en direkte konsekvens av den israelske okkupasjonen. Videre bar den israelske kontraterrorhåndteringen og tiltakene preg av disproporsjonal respons, hvor både terrormistenkte og uskyldige familiemedlemmer skulle rammes hardest mulig, for å oppnå en preventiv og avskrekkende effekt. I lys av sikkerhetiserings-teorien, skapte sikkerhetsdiskursen og israelske myndighetspersoners påvirkning for å eskalere trussel-oppfatningen, aksept i den israelske befolkningen til å forsake grunnleggende menneskerettigheter og internasjonalt anerkjente rettssikkerhetsprinsipper. Håndteringen av terrorangrepene under «knivintifadaen» bidro således til å ytterligere svekke konsolideringen av liberale demokratiske verdier, i et allerede utfordret israelsk demokrati.

Forord:

Denne masteroppgaven representerer avslutningen på mitt studie innen sammenliknende politikk ved Universitetet i Bergen (UIB). Samtidig som jeg gjennomførte metodefaget, SAMPOL 607 Feltmetodikk, tjenestegjorde jeg som FN observatør på israelsk-okkuperte Golan. Jeg bodde da i Israel fra juli 2015 til juli 2016, og fulgte voldsbølgen «knivintifadaen» med de egen-initierte terrorangrepene, fra de eskalerte høsten 2015 og til de gradvis avtok utover 2016. Mine egne refleksjoner, både som FN observatør og som deltidsstudent i masterprogrammet innen demokratibyging, la således grunnlaget og motivasjonen for denne masteroppgaven.

Det har vært svært givende og lærerikt å få sette meg inn i problemstillinger jeg finner viktige og relevante, samtidig som jeg har fått opparbeidet mye ny kunnskap. Jeg ønsker å rette en spesielt stor takk til min veileder Kjersti Gravelseter Berg, som har unik kunnskap og innsikt i Midtøsten generelt, og Israel-Palestina konflikten spesielt. Uten hennes gode veiledning, konstruktive innspill og tydelige tilbakemeldinger ville ikke oppgaven blitt det den har blitt. Jeg ønsker også å rette en takk til Einar Johnsen, tidligere styrkesjef for Temporary International Presence in Hebron (TIPH), for at du tok imot oss med omvisning, imponerende detaljkunnskap og mange gode historier, i Hebron i 2016.

Arbeidet med masteroppgaven har tidvis vært krevende og tatt mye tid, spesielt gjennom vårsemesteret 2023, og det har vært utfordrende å sjonglere mellom jobb, familie og mine studier. Jeg ønsker derfor å rette en stor takk til mine to barn og min kjæreste, for den støtte og forståelse dere har vist gjennom å skape rom for meg til å studere.

Innhold

Sammendrag	2
Forord:.....	3
1 Innledning.....	7
1.1 Tema	7
1.2 Problemformulering	8
1.3 Litteraturomtale	8
1.4 Sentrale begreper i oppgaven	10
1.4.1 Terrorisme	10
1.4.2 Soloterrorisme.....	12
1.4.3 «Knivintifada».....	12
1.4.4 De okkuperte palestinske territoriene	13
1.5 Avgrensning.....	15
1.6 Metode	16
1.7 Gangen i oppgaven.....	17
1.8 Oppgavens relevans og potensiale for generalisering	18
2 Teori.....	19
2.1 Introduksjon.....	19
2.2 Sikkerhetiserings teori	19
2.3 Relevante begrepsavklaringer for teorien.....	22
2.3.1 Sikkerhet.....	22
2.3.2 Samfunnssikkerhet	22
2.4 Utfordringer og svakheter med sikkerhetiserings-teori	23
2.5 Relevans for studiet.....	23
3 Bakgrunn: En kort innføring til voldsbruk og terrorisme i konflikten mellom Israel og palestinerne	25
3.1 Palestinsk motstands- og frigjøringskamp, og bruken av vold og terrorisme.....	25
3.2 Jødisk og israelsk terrorisme	26
3.3 Situasjonen for palestinerne i dag.....	27
3.4 Politisk utvikling i Israel	28
3.4.1 Israels politiske historie	28
3.4.2 Høyrevridning og økt polarisering	29
4 Hoveddel	31
4.1 Knivintifadaen generelt	31

4.2	Hvem var angriperne?	32
4.3	Hvorfor angrep de palestinske ungdommene?	33
4.3.1	Generelt.....	33
4.3.2	Marginalisering og diskriminering	34
4.3.3	Manglende representasjon	35
4.3.4	Politisk motivert	37
4.3.5	Religion og al-Aqsa moskeens rolle i voldsbølgen.....	37
4.3.6	Personlige problemer eller utfordringer i familien	39
4.3.7	Sosiale mediers rolle i voldsbølgen	39
4.4	Den israelske responsen	40
4.4.1	Grunnlaget for responsen	41
4.4.2	Den vanligste responsen – Angriperen drept på stedet.....	41
4.4.3	Administrativ fengsling.....	41
4.4.4	Tortur og mishandling under avhør.....	45
4.4.5	Kollektiv avstraffelse; hus-rivning og deportasjon av angripernes familier	46
4.5	Hvorfor responderte Israel som de gjorde?	49
4.5.1	Frykt i den israelske befolkningen	49
4.5.2	Statens legitime beskyttelse av befolkningen	51
4.5.3	Sikkerhetisering av «knivintifadaen» og trusselsituasjonen	52
4.5.4	Sikkerhets paradokset	54
4.5.5	Maktbruk og proporsjonalitet	56
4.5.6	Etiske og moralske grunnprinsipper i det israelske forsvaret	58
4.5.7	Israelsk lovgivning og sikkerhetiserings-prosessen	60
4.5.8	Israels kontraterror strategi	62
4.5.9	Bumerangeffekt.....	64
4.5.10	Løser ikke kjerneutfordringene	65
4.6	Hva ble konsekvensen for et allerede utfordret israelsk demokrati.....	66
4.6.1	Fullt ut konsolidert demokrati.....	66
4.6.2	Sikkerhet for israelske innbyggere trumfer demokratiske prinsipper	67
4.6.3	Politisk polarisering	68
4.6.4	Israel et demokrati eller et samfunn preget av apartheid og segregering?.....	70
4.6.5	Utfordrer kampen mot soloterrorisme det israelske demokratiet?	73
4.6.6	I skrivende stund, våren 2023	73
5	Konklusjon	77

5.1	Israels kontraterror løser ikke kjerneårsakene til konflikten	77
5.2	Disproporsjonal respons forsterker problemet.....	78
5.3	Svekket demokratisk konsolidering.....	80
5.4	Avsluttende kommentar.....	80
6	Litteratur og kilder.....	82

1 Innledning

1.1 Tema

I et videoklipp fra 10. oktober 2015, vises de siste minuttene av nitten år gamle Mohammed Alis liv. I begynnelsen av videoklippet, er gutten i blå hettegenser så vidt synlig. Han sitter på en benk, på utsiden av Damaskus gate, en av inngangsportene til Gamlebyen i Jerusalem. Ved siden av Ali står en gruppe israelske grense-politi, i sine grå uniformer. Politiet ser ut som de er avslappet og prater rolig seg imellom, mens en annen palestiner dytter en hånd-trukket kjerre forbi. En av polititjenestemennene går bort til Ali, og det ser ut som han spør om noe. Ali reiser seg brått opp, men politimannen dytter han ned igjen. Nok en politimann beveger seg i retning av Ali, mens det ser ut som den første politimannen kontrollerer et dokument Ali foreviser. Samtidig skifter Ali sittestilling og trekker fram noe han har skjult i dongeribuxsa si. Når Ali igjen reiser seg, har han trukket en kniv, som han forsøker å stikke i hodet på den ene politimannen, før han selv blir skutt og drept på stedet. Hele hendelsesforløpet varer under ett minutt (The Guardian 2015 og YouTube 2015).

En journalist fra The Guardian (2015) intervjuet Alis onkler inne i flyktningeleiren Shu'fat, i Øst-Jerusalem, før de mottok levningene etter den palestinske gutten. De gav de uttrykk for at nevøen deres var en populær og glad gutt. Han hadde ingen problemer, bortsett fra et sinne mot den israelske okkupasjonsmakten, og da spesielt Israels framferd rundt den religiøse helligdommen al-Aqsa moskeen. Den ene onkelen uttrykker at man nå ser en ny generasjon ungdommer. En annen onkel supplerer: «Ja, de unge er smarte og flinke. De greier ikke å håndtere ydmykelsen. De tenker som så; hvis dere uansett kommer til å drepe oss, kan vi like gjerne angripe først.» Han presiserer videre at den unge generasjon er utdannet, opplyst og globalisert. «Sosiale media og internett opplyser dem. De kan ikke bli lurt, slik som vi ble i gamle dager». Når journalisten sammenlikner situasjonen med de to foregående palestinske opprørene («intifadaene»), er responsen fra familiemedlemmene tydelig; dette er en «ren» intifada, hvor drivkraften er individenes egenmotivasjon. «De forrige var politiske. Denne er ikke politisk, den er spontan.» Den ene onkelen tillegger avslutningsvis til at etter konfrontasjonen ved al-Aqsa moskeen i september, hvor flere palestinske ungdommer ble skutt og drept, begynte flere av ungdommene i Øst-Jerusalem å bære kniv. Ali var en av dem. Han påstår videre at hvis en person tror at døden uansett vil bli framtvunget, ønsker han å dø heroisk, og viser til to menn fra flyktningeleiren som ble drept for et år siden. Den unge generasjonen ønsker å etterlikne dem (The Guardian 2015). Samtidig intensiverer Israel bruken av kollektiv avstraffelse og avskrekkende kontraterrortiltak, slik som å jevne hjemmene til de

terrormistenkte med jorden (Rachmilovitz 2016), samt arrestasjoner av ungdommer og mindreårige palestinere, uten lov og dom, med store protester fra en rekke menneskerettighetsorganisasjoner (Amnesty International 2015 og B'Tselem 2015).

1.2 Problemformulering

Tema i denne oppgaven er egen-initierte terrorhandlinger under «knivintifadaen», en voldsbølge i Israel og de okkuperte palestinske territoriene høsten 2015 og våren 2016. Jeg vil undersøke følgende problemstilling: Hvorfor handlet de palestinske ungdommene som de gjorde og hvorfor responderte israelske myndigheter slik de gjorde på voldsbølgen? Hva ble konsekvensen av disse forholdene for et allerede sterkt utfordret israelsk demokrati?

Hvorfor gikk så mange palestinske tenåringer og unge voksne til angrep på israelske soldater, sikkerhetsstyrker eller israelske nybyggere i 2015-2016, i visshet om at det høyst sannsynlig endte i en selvmordsaksjon? Mange av angrepene ble utført av palestinske ungdommer, med bruk av alminnelige husholdningsartikler som kniv eller saks som angrepsvåpen. Og, hvorfor responderte Israel som de gjorde? Jeg vil i denne oppgaven utforske plausible motiv for angrepene, samt redegjøre for hva forskere på tematikken vurderer som de mer grunnleggende årsakene for at denne voldsbølgen oppstod.

For å utforske dette temaet, vil jeg undersøke Israels kamp mot palestinsk egen-initiert soloterrorisme, og gjøre en casestudie av voldsbølgen i Israel og de okkuperte palestinske områdene i 2015-2016, som ofte benevnes «knivintifadaen».

For å forstå og analysere de egen-initierte terrorangrepene, vil jeg i denne oppgaven legge frem både palestinske og israelske perspektiver. Jeg ønsker videre å ta for meg de utfordringer og dilemmaer staten Israel møter i skjæringspunktet mellom effektiv terrorbekjempelse og grunnleggende menneskerettigheter og demokratiske prinsipper. Det er avgjørende at man ser handlingene til de palestinske ungdommene, i lys av de underliggende konfliktlinjene og den maktesløse situasjonen mange palestinere opplever. Samtidig er det også viktig å forstå det israelsk-jødiske perspektivet, og den jødiske befolkningens oppfattelse av å ha levd kontinuerlig med en eksistensiell trussel, siden opprettelsen av staten Israel i 1948 (Gross 2003 og Braddock 2017).

1.3 Litteraturomtale

I eksisterende faglitteratur er «knivintifadaen» i 2015-2016 brukt som grunnlag for å utforske flere spesifikke forhold knyttet til Israel-Palestina konflikten, herunder effekten av sosiale medier for voldsbølgen av soloangrep (Chorev 2017), mulighetsrommet for å redusere

eskaleringen av en voldelig konflikt (Ditlmann et al. 2017), palestinske ungdommers frustrasjon og håpløshet i Øst-Jerusalem (Høigilt 2017), palestinske ungdommer blir ekskludert fra palestinsk patriarkalsk politisk styre (Tuestad 2017) og kvinners involvering i terrorangrep i Israel (Ben-Shalom et al. 2023). Forsker Erik Skare (2021) argumenterer i sine publikasjoner for at knivintifadaen ikke var et nytt fenomen innen den palestinske motstanden, og viser til paralleller med situasjonen i Gaza på midten av 1980-tallet, da medlemmer av Palestinsk islamsk jihad utførte liknende angrep. Han trekker også fram en annen relevant fellesnevner, nemlig manglende representasjon, og fravær av organisatoriske strukturer som evner å fronte en samlet og bærekraftig motstandskamp. Jeg er likevel ikke kjent med studier som besvarer min konkrete problemformulering knyttet til Knivintifadaen.

I en litt bredere kontekst og et lengere tidsperspektiv enn knivintifadaen, presenterer Olesker (2014) hvordan diskriminerende israelsk lovgivning vedtatt i perioden mellom 2000 og 2012, er en del av en vedvarende «sikkerhetiserings-prosess», mot den palestinske minoriteten i landet.

Ifølge det fagfelleverderte akademiske tidsskriftet *Terrorism and Political Violence* (Braddock 2017), har Israel kontinuerlig vært eksponert for terrortrusler, inkludert allerede før statens formelle opprettelse i 1948. Professor i statsvitenskap og tidligere assisterende nasjonal sikkerhetsrådgiver i Israel, Charles David Freilich (2015) påpeker at denne brutale persepsjonen, har gjort terrorisme dimensjonerende for Israels nasjonale sikkerhet, og bidratt til at Israel er verdensledende innen kontraterror, med omfattende etterretnings- og sikkerhetskapabiliteter. Mange av dagens mest anvendte kontraterrortiltak og virkemidler ble først utviklet av Israel. Landets terrorhåndtering utgjør således en relevant casestudie for andre nasjoner som blir konfrontert med terrortrusler (Freilich 2015). Det finnes derfor svært mye faglitteratur om terrorbekjempelse generelt, og israelsk kontraterror spesielt. Samtidig presiserer statsviter og grunnleggeren av The International Institute for Counter Terrorism (ICT), Boaz Ganor (2005 og 2013) at analyser av Israels kontraterrorpolicy, samt vurderinger av de ulike kontraterrortiltakene, er svært utfordrende, da mye av kontraterrorvirksomheten er skjult virksomhet, samt vanskelig å skille fra annen militær eller operasjonell sikkerhetsvirksomhet.

I boken *A high price, the triumphs & failures of israeli counterterrorism*, tar Daniel Byman (2011) for seg mer enn seksti år av Israels kamp mot terror, tidvis håndtert brilliant, og tidvis med katastrofale utfall, ifølge Byman. Han framhever flere begrensninger og dilemmaer som «demokratiet Israel», møter i kampen mot terror (2011, 362). Med et noe annet perspektiv,

påpeker Boaz Ganor (2013) at svakheten med Bymans bok er at den ikke går i dybden på den såkalte «bumerangeffekten» som offensive kontraterrortiltak kan lede til, slik som desperasjon, ny-rekruttering, hevngangrep og økt terrorisme. Det gjør derimot Hsu og McDowall (2020) i sine studier, som viser at Israels undertrykkende kontraterrortiltak, både øker terroraktiviteten i landet, samt dødeligheten på terrorangrepene. I tillegg publiserer FN (OHCHR 2015a) og en rekke uavhengige menneskerettighetsorganisasjoner, som Human Rights Watch (2023), B'Tselem (2017b og 2017c) og Amnesty International (2015 og 2022) dokumentasjon på at israelsk kontraterror bryter med grunnleggende menneskerettigheter og forpliktende internasjonale konvensjoner.

Forenklet sagt, kan en si at Israel ser palestinsk terrorisme som grunnleggende årsak til konflikten, mens for palestinerne er israelsk politikk (som fordrivelsen av palestinerne da Israel ble opprettet i 1948 og Israels militærokkupasjon av de resterende områdene i 1967) de grunnleggende årsakene til palestinsk motstand og frihetskamp. Israel har en alt annet enn fredelig historie, preget av ulike former for palestinsk frigjøringskamp og motstand og opprør, både etter etableringen av staten Israel i 1948, og etter den israelske okkupasjonen av Gaza, Vestbredden og Øst-Jerusalem i 1967. Israel har også angrepet offensivt (fra likvideringer til luftangrep) og respondert på palestinske angrep, både med tilbakeslag og preventive sikkerhetstiltak. «Knivintifadaen» utgjør således ett element i en mangefasettert palestinsk motstandskamp, og må forstås i en større kontekst. For å gi en bred og troverdig vinkling på de mange konfliktlinjer som danner grunnlaget for Israel-Palestina konflikten, har jeg primært basert meg på fire ulike fagbøker, alle skrevet av historikere. Hilde Henriksen Waages bok fra 2013 *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, Marte Heian-Engdals bok fra 2018 *Israel Historie, politikk og samfunn*, Jørgen Jensehaugens bok fra 2022 *En kort introduksjon til Israel-Palestina-konflikten*, og sist men ikke minst den nyutgitte boka til Kjersti Gravelseter Berg, *Palestina Fakta på Bakken*. Alle fire bøker er skrevet av anerkjente forskere innen Israel-Palestina konflikten, men med svært ulik vinkling på tematikken, som i sum utfyller hverandre godt.

1.4 Sentrale begreper i oppgaven

1.4.1 Terrorism

Den ene parts frihetskjemperer defineres ofte av den andre part som terrorister, slik som Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo (FARC-EP) geriljaen i Colombia, Partiya Karkeren Kurdistan (PKK) i Tyrkia, Irish Republican Army (IRA) i Nord-Irland og

Hizbollah i Libanon. Eller, sågar den norske motstandskampen og de aksjoner som ble gjennomført mot den tyske okkupasjonsmakten under andre verdenskrig.

Ofte ser man at det er den svakere part i en konflikt som tyr til terrorisme som virkemiddel, gjerne begrunnet med manglende handlingsalternativer (FN-sambandet 2013). Det palestinerne ser på som legitim motstandskamp utført av «frihetskjemper», ser Israel på som terrorisme utført av terrorister. Til tross for legitimitet i befolkningen gjennom valg (rent flertall på Vestbredden og i Gaza under valg 25. januar i 2006), defineres Hamas fortsatt som en terrororganisasjon av Israel, og en rekke andre land (Jensehaugen 2022). Hamas står på USAs terrorliste, begrunnet i sterke anti-vestlige og anti-israelske holdninger, samt involvering i internasjonale terrorangrep (US Department of State 1997).

Det finnes en rekke ulike definisjoner av terrorisme, og det er følgelig vanskelig å identifisere én enkeltdefinisjon som dekker alle aspekter. I følge Schmid (2011) ligger noe av årsaken til dette i de mange interessentene, inkludert stater. Definisjonsmakten av begrepet har ikke bare et akademisk perspektiv, det er også med på å formalisere hvem som er legitime motstandskjemper, hva som er legitimt opprør mot undertrykkelse, og følgelig hva som er terrorisme og illegal virksomhet. Videre er elastisiteten i grensdragningen av hva som defineres som terrorisme, noe som bevisst utnyttes av stater. Det virker fordelaktig å kunne tilpasse hvem som er terrorister, slik som å definere allierte staters fiender som terrorister, for å sikre at egne nasjonale fiender også blir terror-stemplet. Dette er en av årsakene til at terror-definisjonen til US State Department har blitt faglig kritisert, da ordlyden har blitt endret, basert på situasjon og kontekst (Schmid 2011, 49).

Jeg velger å bruke en definisjon fra 1988, som er vel anerkjent både i og utenfor akademien av statsviteren Alex P. Schmid:

“Terrorism is an anxiety-inspiring method of repeated violent action, employed by (semi-) clandestine individual, group or state actors, for idiosyncratic, criminal or political reasons, whereby – in contrast to assassination – the direct targets of violence are not the main targets. The immediate human victims of violence are generally chosen randomly (targets of opportunity) or selectively (representative or symbolic targets) from a target population, and serve as message generators. Threat- and violence-based communication processes between terrorist (organization), (imperiled) victims, and main targets are used to manipulate the main target (audience(s)), turning it into a target of terror, a target of demands, or a target of 13 attention, depending on whether intimidation, coercion, or propaganda is primarily sought.” (2011, 61)

Terrorisme skiller seg således fra annen voldskriminalitet, grunnet ønsket om å fremme et politisk budskap utover selve målet som rammes med handlingen. Dette kan være utfordrende å klarlegge med sikkerhet i etterkant av en hendelse. Videre kan man stille spørsmålsteget ved grensdragningen mellom kriminelle drap, likvideringer og terrorhandlinger. Også her er den

kontekstuelle dimensjonen ofte vanskelig tilgjengelig for analyser, og Schmid (2011) kommer til et kompromiss i sin diskusjon rundt denne tematikken. Eksempelvis kan drapet på John F. Kennedy bli sett på som kriminalitet, mens drapet på Martin Luther King Jr kan være en terrorhandling. Dette er avhengig av hvem du spør (Schmid 2011, 62).

Til tross for generell konsensus og aksept for definisjonen, inkluderes her statlige aktører også som potensielle terrorister, noe som er omdiskutert. I følge Schmid (2011) er den største utfordringen med å utelukke statlige aktører fra terrorisme-definisjonen, at det genererer et sterkt USA sentrisk perspektiv på terrorisme (Schmid 2011, 49).

1.4.2 Soloterrorisme

Når det gjelder soloterrorisme, innebærer det terrorhandlinger som er initiert, planlagt og gjennomført av enkeltpersoner, men det finnes ingen klar konsensus om hva som defineres som soloterrorisme eller såkalte «lone wolf attacks». Det er svært vanskelig å fastslå med sikkerhet hvor selvstendig terroristen virkelig har operert, og i hvor stor grad det foreligger en direkte eller indirekte påvirkning fra én eller flere organisasjoner (Nesser 2012a og 2012b).

I denne studien velger jeg derfor å avgrense soloterrorisme til å omfatte egen-initierte angrep utført av enkeltpersoner, uten videre kommunikasjon eller bistand fra en organisasjon. For problemformuleringen i masteroppgaven anser jeg det likevel ikke som vesentlig om soloangriperne under «Knivintifadaen» har operert helt autonomt, eller om i de i noe grad er blitt påvirket av andre personer. Det vesentlige her blir at Israel ikke kan holde Hamas, Palestinsk islamsk jihad (PIJ) eller andre organisasjoner direkte ansvarlig for handlingene.

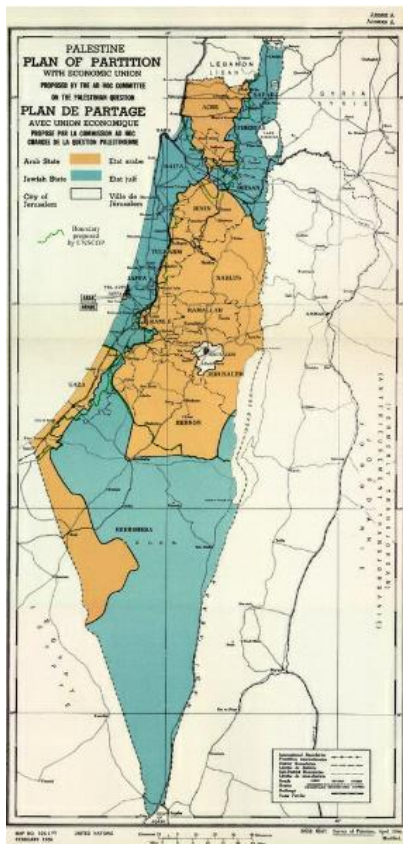
1.4.3 «Knivintifada»

Ordet *intifada* er et arabisk ord for opprør eller motstand (betyr bokstavelig talt «å riste av seg»), og begrepet nyttes ofte for å beskrive perioder med omfattende eller mer organisert palestinsk opprør og aksjoner mot Israel. Den første intifadaen startet i desember 1987 og ble avsluttet gjennom Oslo-avtalen tidlig på 1990-tallet. Dette opprøret representerer det første store palestinske grasrotoppøret mot den israelske okkupasjonen siden 1967, og kjennetegnes primært med demonstrasjoner, palestinere som kastet stein mot den israelske hæren, streiker og ulike former for bredt mobilisert sivil motstand. Også den første intifadaens mer sivile opprør ble slått hardt ned av Israel (Waage 2013 og Berg 2023). Den andre intifadaen (2000-2005), eller *Al-Aqsa-intifadaen* var vesentlig mer voldelig, preget av blodige aksjoner og mange selvmordsbombeangrep fra palestinsk side, og knallhard militær respons fra israelsk side (Berg 2023, Høigilt 2017, Waage 2013, Skare 2021).

Begrepet *Knivintifada* ble introdusert høsten 2015, da man så en markant økning i voldsbruken knyttet til Israel-Palestina konflikten. En rekke palestinske solo-angrep, dannet opptakten til det som israelske og internasjonale medier omtalte som «the knife intifada» (The Jerusalem post 2015b, Høigilt 2017 og Skare 2021). Majoriteten av angrepene ble utført av enkeltpersoner, gjerne spontant, tilsynelatende dårlig planlagt og med svært enkle husholdningsartikler, som kniv, saks eller øks som våpen (Skare 2021). Det var innledningsvis stor frykt for at situasjonen skulle eskalere til den tredje intifadaen, men voldsbølgen dabbet gradvis av utover 2016, uten at den utviklet seg til et langvarig og bredt nasjonalt opprør, som er det som skal til for å defineres som en intifada (Jensehaugen 2022, 131).

1.4.4 De okkuperte palestinske territoriene

FN-resolusjon 181, delingsplanen for Palestina, ble vedtatt 29. november 1947 (FNs generalforsamling 1947). Resolusjonen dannet grunnlaget for etableringen av den jødiske staten, som skulle opprettes med 56% av det tidligere mandatområdet, mens det arabiske området skulle utgjøre 43%. Resterende område skulle tilhøre Jerusalem, som ble definert som en separat del, under internasjonal kontroll (Jensehaugen 2022).

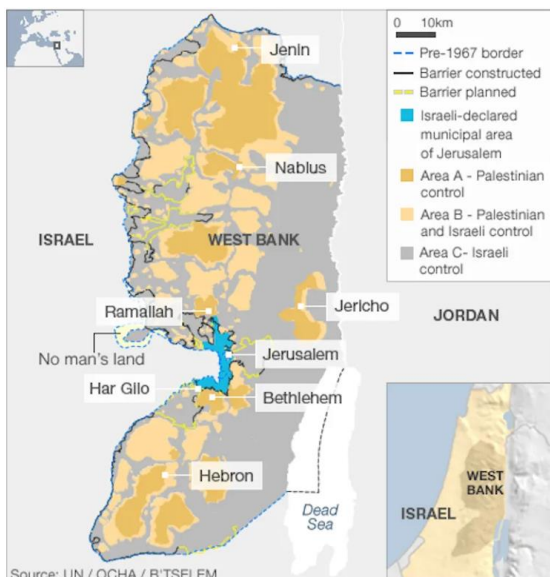

Kartbilde: FNs delingsplan fra 1947 (Jensehaugen 2022, 31)

I kjølvannet av seksdagerskrigen i 1967 endret premissene i konflikten seg dramatisk. Israel hadde okkupert Sinai-halvøya fra Egypt, Øst-Jerusalem og Vestbredden fra Jordan og Golanhøyden fra Syria. De store, ny-okkuperte landområdene gav Israel vesentlig sterkere forhandlingskort med nabostatene, og ifølge Berg (2023) handlet det nye premisset i stor grad om «land for fred», nedfelt i FNs sikkerhetsrådets resolusjon 242 (FNs sikkerhetsråd 1967). Resolusjonen legger forhandlinger til grunn for at Israel skal trekke seg ut fra «okkuperte områder», og knytter tilbaketrekkinger til «sikre og anerkjente grenser for Israel». Upresist språk i resolusjonsteksten bidro til legitimering av fortsatt kolonisering. Eksempelvis ble det skrevet at Israel skulle trekke seg ut av «okkuperte områder», istedenfor «de okkuperte områdene». Resolusjonen løste ikke de opprinnelige problemene fra 1948, men alle forhandlinger i ettertid har tatt utgangspunkt i sikkerhetsrådets resolusjon 242 (Berg 2023).

I 1979 inngikk Israel en fredsavtale med Egypt og trakk seg ut av Sinai-halvøya, og området er følgelig ikke lenger ansett som okkupert (Waage 2013).

Som et resultat av Oslo I avtalen (1993) skulle palestinske selvstyremyndigheter få kontroll over Jeriko og Gaza. Oslo II avtalen (1995) delte Vestbredden inn i A-, B- og C- områder. Formelt kom da A-områdene under palestinsk kontroll, B-områdene ble underlagt delt israelsk og palestinsk kontroll, mens C-områdene fortsatt var under full israelsk kontroll (Jensehaugen 2022)

Kartbilde: Viser Oslo II avtalens inndeling av Vestbredden i A-, B- og C-områder (Jensehaugen 2022, 121)

I 2005 trakk Israel sine militære styrker ut av Gazastripen og avvirket de jødiske bosetningene som var etablert der, men området har siden vært beleiret, og Israel kontrollerer luftrommet og

kysten utenfor. Etter at Hamas vant det palestinske valget i 2006, innførte Israel i tillegg en blokada av Gazastripen. FN anser fortsatt området som okkupert av Israel (Waage 2013).

Israel har siden 1967 hatt en strategisk egeninteresse av å etablere israelske bosettinger, utvikle veinett og industrianlegg i de okkuperte områdene. Ifølge Berg (2023) benytter Israel en rekke metoder for å legitimere konfiskering av palestinsk land og eiendom. Som okkupasjonsmakt, har de støttet seg på gamle britiske og jordanske lover, men også osmanske lover, og til og med Genève-konvensjonenes (1949) bestemmelser om «midlertidig militær nødvendighet» er nyttet (Berg 2023). FNs sikkerhetsråd (2016) har slått fast at Israels okkupasjon av Vestbredden og Gazastripen er ulovlig, men Israel har aldri etterlevd FN-resolusjonene, og takket være USAs veto-fullmakt unngått straffesanksjoner (FN 2023). I denne oppgaven velger jeg derfor å forholde meg til FNs formelle tolkning av okkupasjonen, hvor både Vestbredden, inkludert Øst Jerusalem, og Gazastripen anses som Israelsk-okkuperte palestinske territorier (FNs sikkerhetsråd 2016).

1.5 Avgrensning

Det er konsensus om at «Knivintifadaen» startet høsten 2015, i lys av den markante voldseskalering i overgangen september - oktober dette året (Israel Security Agency 2023).

Avslutningen på voldsbølgen er det derimot svært ulike perspektiver og synspunkter på. Anerkjente forskere, slik som Jensehaugen (2022), Skare (2021) og Høigilt (2017) påstår at voldsbølgen gradvis avtok utover 2016, mens israelske myndigheter påstår voldsbølgen aldri tok slutt. I følge det israelske utenriksministeriets hjemmesider, har Israel siden 13. september 2015 og fram til i dag, kontinuerlig stått i en bølge av individuelle terrorangrep; «88 months of terror, September 2015 – January 2023» (Israel Ministry of Foreign Affairs 2023).

Det er helt åpenbart at volden i Israel-Palestina konflikten ikke har stanset opp, og terrorangrepsstatistikken til israelske myndigheter (Israel Ministry of Foreign Affairs 2023) og dødsstatestatikken til B`Tselem (2023b) viser tydelig at soloangrep fortsatt forekommer hyppig. Samtidig var det en gradvis, men tydelig reduksjon i voldsbølgens intensitet, våren 2016, som jeg mener markerer avslutningen på «Knivintifadaen». En mer konkret definisjon av sluttdato, mener jeg hverken er formålstjenlig eller nødvendig for oppgavens problemformulering.

Jeg velger derfor å avgrense datagrunnlaget for denne oppgaven til å omfatte de egen-initierte palestinske angrepene som fant sted fra 13. september 2015 og fram til april 2016, og den israelske responsen på dette. Jeg fokus således på initieringen og den mest intense delen av

voldsbølgen. Det sikrer også bred faglig forankring for at angrepene og perioden jeg utforsker faktisk er en del av knivintifadaen. I tillegg er det et praktisk aspekt for min egen del, å kunne avgrense oppgaven i tid og omfang.

Bakgrunns-kapittelet og innledningen til analysen går likevel bredt til verks, med et historisk perspektiv på de underliggende konfliktlinjene i Israel-Palestina konflikten. Dette for å gi nødvendig kontekst, da «Knivintifadaen» er en del av den palestinske motstandskampen, som har pågått like lenge som konflikten, og Israel responderer deretter.

Geografisk ble majoriteten av angrepene i knivintifadaen utført i eller i nærheten av Jerusalem, men volden og den karakteristiske angrepsformen spredde seg også til andre deler av landet, med angrep både innenfor 1948-grensene til Israel og på Vestbredden (Høgilt 2017). Jeg ønsker en helhetlig tilnærming hvor jeg ser på trender, og nytter derfor eksempler på angrep og den israelske responsen, basert på relevans for oppgaven. Jeg velger følgelig å ikke sette noen ytterligere geografiske avgrensning.

1.6 Metode

Jeg tilnærmer meg «Knivintifadaen» som et «case», og støtter meg til Yins (1989) populære definisjon av et case, som innebærer: En empirisk undersøkelse som 1) utforsker et kontemporært fenomen 2) i en kontekst fra virkeligheten; 3) der fenomenet og konteksten fenomenet opptrer i er vanskelig å skille, og 4) bruk av mange datakilder (Andersen 2013, 24). Datagrunnlaget mitt er basert på åpne og allment tilgjengelige kilder etter prinsippet om etterprøvbarhet, slik som vitenskapelige artikler, dokumenter, faglitteratur og nyhetssaker. Jeg tilstreber å bruke et større antall kilder, som gjør det mulig å bekrefte de ulike funnene, og bidrar til validitet i oppgavens tolkninger og forklaringer.

Jeg benytter en kombinasjon av primær- og sekundærkilder, hvor primærkilder er førstehånds fremstillinger som er laget på den tiden hendelsene fant sted og ikke fortolket av andre (Everett og Furseth 2012). Offisielle registre, FN resolusjoner, lovverk, samt enkelte offentlige dokumenter og politiske uttalelser er brukt som primærkilder. Når det gjelder sekundærkilder, som fortolker og analyserer primærkildene, tilstreber jeg å benytte vitenskapelige artikler, rapporter og produkter fra FN, anerkjente frivillige menneskerettighetsorganisasjoner som Amnesty International og Human Rights Watch, B'Tselem, samt internasjonalt anerkjente nyhetskilder, uten direkte tilknytning til konflikten. Ved å benytte flere ulike kilder som beskriver samme hendelse, er det mulig å bekrefte funnene som gjøres, og derigjennom øke

kredibiliteten. Samtidig ser jeg at det er reel fare for sirkelrapportering, spesielt hvor nyhetskilder kopierer konkurrentenes nyhetssaker og vinklinger.

Jeg har ikke gjennomført egne spørreundersøkelser, men velger å støtte meg på resultater og konklusjoner fra andre organisasjoners undersøkelser, slik som United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), B`Tselem, HaMoked: Center for the Defence of the Individual, Israel Security Agency, Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center (ITIC).

Mesteparten av mitt datamateriale er hentet fra internett. Tilgangen på nyheter og rapporter fra Israel–Palestina konflikten er svært stor, men kvaliteten og troverdigheten framstår samtidig svært varierende. Det er også et problem at enkelte internettkilder ikke er «varige», men kan både endres og/eller slettes. Innholdet bærer videre preg av at det er skrevet for å trekke «leserklikk». I tillegg er mye av informasjonen farget av partene i konflikten, eller regelrett propaganda. Kildekritikk framstår således vesentlig.

Talldata og statistikker over antall drepte og sårede i terrorangrep under Knivintifadaen, antall administrativt fengslede og oversikt over straffesanksjoner som reaksjon på terror, er hentet fra FN (OCHA), B`Tselems database, samt israelske myndigheters offisielle oversikter, presentert på det israelske utenriksministeriets hjemmesider.

Det er en åpenbar metodisk svakhet at jeg kun har benyttet meg av engelskspråklige kilder. Jeg har ikke kunnet nyttiggjøre meg av arabiske eller hebraiske aviser og andre publikasjoner, noe som gjør at jeg kan ha gått glipp av informasjon eller perspektiver på «knivintifadaen».

1.7 Gangen i oppgaven

Jeg vil starte med å presentere sikkerhetiserings-teorien, som er den statsvitenskapelige teorien og det analyseverktøyet jeg vil benytte i dette casestudiet, for å utforske «knivintifadaen».

Så har jeg valgt å ta med et kort bakgrunns-kapittel, da det er avgjørende at man ser de ulike temaene i sammenheng, da ett felt vanskelig kan forstås uten innsikt i et annet. Det er ikke mulig å fremstille og å adekvat analysere «knivintifadaen» uten å forstå den i den breiere konteksten den foregikk i. I dette bakgrunns-kapitlet gir jeg derfor en kort innføring i bakgrunnen for konflikten mellom Israel og palestinerne med et særlig fokus på palestinsk motstandskamp og israelsk respons over tid, dagens situasjon for palestinerne, og den politiske utviklingen i Israel, med en stadig økende polarisering.

I hoveddelen av studiet, kapittel 4, redegjør jeg først for hovedtrekkene, signifikante hendelser og trender under «knivintifadaen». Deretter følger tre kapitler som drøfter og besvarer problemformuleringen for studiet, herunder hvorfor de palestinske ungdommene handlet som de gjorde, hvorfor israelske myndigheter responderte slik de gjorde på voldsbølgen, og til slutt hva som ble konsekvensen av disse forholdene for et allerede sterkt utfordret israelsk demokrati.

Avslutningsvis trekker jeg noen konklusjoner, ved å gi min vurdering og argumentasjon for hvorfor kampen mot den egen-initierte soloterrorisme utfordrer demokratiet i Israel, og hvorfor dette har bidratt til ytterligere polarisering i landet. Jeg velger også å dra noen linjer til dagens situasjon og den politiske polariseringen vi ser i dagens Israel, for å besvare oppgavens problemformulering.

1.8 Oppgavens relevans og potensiale for generalisering

Studien vil kun være basert på ett sigel case, og trolig ha begrenset potensiale for å kunne generalisere teori. Likevel håper jeg at analysen vil avdekke relevante dilemmaer og problemstillinger også for andre case.

2 Teori

2.1 Introduksjon

Jeg vil utforske og diskutere den israelske responsen på «knivintifadaen» i 2015-2016, i lys av det som statsvitenskapen beskriver som «securitization theory», direkte oversatt til sikkerhetsiserings-teori. Jeg vil også bruke teorien til å diskutere konsekvensene dette førte til for det allerede utfordrede israelske demokratiet.

Sikkerhetsiserings-teori forklarer oss at nasjonale sikkerhetspolicyer og sikkerhetstiltak ikke nødvendigvis er realorientert, men tiltak som bevisst presenteres og artikuleres som nødvendige av politikere og beslutningstakere (Eroukhmanoff 2018). Ifølge denne teorien blir politiske saker stemplet som truende, farlige, alarmerende eller kritiske av en sikkerhetsiserings-aktør med sosial og institusjonell makt til å oppgradere saken, slik at forholdet blir så viktig sikkerhetsmessig, at det heves over annen politikk (Buzan et al. 1998). Eksempelvis vil det å beskrive ulovlig innvandring som en trussel mot nasjonens sikkerhet, endre immigrasjonsspørsmål fra å være en lavt prioritert politisk bekymring, til en høyt prioritert samfunnssikkerhetssak, som krever øyeblikkelig handling, slik som å sikre landets grense. Sikkerhetsiserings-teori utfordrer derfor tradisjonell tilnærming innen internasjonale relasjonsstudier (IR-studier), og hevder fenomener ikke nødvendigvis trenger å være truende i seg selv, men heller at ved å omtale saken som sikkerhetstruende, så blir den et sikkerhetsproblem (Eroukhmanoff 2018).

2.2 Sikkerhetsiserings teori

Sammenhengen mellom identitet og sikkerhet ble framtrepende innen den statsvitenskapelige forskningen på 1990- og begynnelsen av 2000-tallet, i kjølvannet av at den kalde krigen var over. I tillegg spilte nå ikke-statlige trussel-aktører en nesten like viktig rolle innen sikkerhetsstudier, som statlige aktører hadde gjort under den kalde krigen. Globaliseringen med framvekst av internasjonale terrororganisasjoner, organisert kriminalitet, menneskehandel, cybertrusler, sosial uro og miljøutfordringer krevde, ifølge Kaunert og Yakubov, et alternativt perspektiv, for å bedre kunne forklare og forstå nevnte trusler og sikkerhetsdynamikkene (2017). Sikkerhetsiserings-teori ble initiert av Københavnerskolen, og er i stor grad påvirket av publiseringene til Barry Buzan, Ole Wæver og Jaap de Wilde, som i 1998 utgav boken *Security – A new framework for analysis*. De bidro sterkt til utviklingen av denne retningen som introduserte identitet som et referanseobjekt innen sikkerhetspolicy, gjennom konseptet for «societal security», eller samfunnssikkerhet (Buzan et al. 1998, 119-120). I følge Olesker (2014) oppstår «societal insecurity» når medlemmene av et samfunn anser en utvikling som en

trussel mot deres tilværelse som samfunn. Følgelig blir da samfunnssikkerheten gjenspeilet i gruppens evne til å beskytte dens identitet, manifestert gjennom språk, kultur, religion, prosedyrer, og gruppens persepsjon.

Ved å skifte fokus fra statens suverenitetshevdelse og over til samfunnssikkerhet, demonstrerte Københavnerskolen hvordan samfunn, basert på identitetspreferanser, kan bli sett på som referanseobjekter for sikkerhetspolicyer, hvor det som er truet, ikke er suvereniteten, men heller identiteten. På samme måte som at en stat ikke kan eksistere uten suverenitet, kan heller ikke et samfunn overleve hvis det mister sin identitet, fordi «vi vil ikke lengere være i stand til å leve som oss» (Wæver et al. 1993, 26).

Forskerne Buzan, Wæver og Wilde definerte sikkerhetisering som «the move that takes politics beyond the established rules of the game and frames the issue either as a special kind of politics or as above politics» (Buzan et al. 1998, 23). Sakt med andre ord, så ble sikkerhetisering presentert som:

“...an intersubjective process that is the most extreme or the highest level of politicisation in which the issue is presented as an existential threat to the referent object by a securitising actor through so-called ‘speech acts’ and requiring emergency measures and justifying actions outside the normal bounds of political procedure.” (1998, 23)

Sikkerhet er således ikke en substansiell eller konkret tilstand, men heller en beskrivelse, presentert av politisk ledelse eller andre maktaktører i samfunnet. Beslutningen om å definere en sak som et samfunns-sikkerhetsspørsmål, er et politisk valg (Wæver 1995 og Williams 2003). Definisjonsmakten, gjør at staten trekker grensene for hva som er sikkerhetsanliggende, og hva som ikke er det. Når et problem blir referert til som et samfunnssikkerhetsspørsmål, blir det så, og når det ikke defineres som det, omfavnes det heller ikke av statens sikkerhets (security) policyer (Lipschultz 1995, 214 og Wæver 1995, 55).

I følge Eroukhmanoff (2018) er det viktig å merke seg at rollen som sikkerhetiserings aktør ikke er begrenset til statsledere og politikere. Offisielle sikkerhetsfunksjoner, som politi, etterretnings tjenester, militæret, immigrasjons-administrasjon, toll og grensevakt, spiller alle en viktig rolle i å definere sikkerhetslandskapet.

I sine beskrivelser av sikkerhetiserings-prosessen, fokuserer Københavnerskolen på den muntlige proklameringsen, når en sak løftes fram som en trussel mot samfunnssikkerheten. Christian Kaunert og Ikrom Yakubov (2017, 30) utvider perspektivet, og argumenterer for at sikkerhetisering er bedre konseptualisert som en strategisk og pragmatisk praksis, heller enn bare den muntlige framstillingen. Sikkerhetiserings-prosessen finner likevel sted i et gitt sett av rammer, inkludert en spesifikk kontekst og med en mottagergruppe med en spesifikk psyko-

kulturell disponering. Med denne vinklingen forstås sikkerhetisering som en strategisk fremgangsmåte, hvor hensikten er å overbevise en målgruppe, basert på gruppens persepsjon og syn på verden, om at en spesifikk utvikling (muntlig uttalt eller hendelse) utgjør en så stor trussel, at man må iverksette umiddelbare tiltak for å demme opp for utviklingen (Balzacq 2005, 173). Dette får vesentlige konsekvenser for sikkerhetiserings-aktøren, da sannsynligheten for suksess øker med god forståelse for følelser og behov i målgruppen. Og, ikke minst er det avgjørende å fremstille budskapet med et språk, og på en måte som fenger mottakspublikummet (Balzacq 2005, 184). Publikummet vil samtidig kunne variere avhengig av innretningen av det politiske systemet, samt sakens natur. En rekke forskere, som Léonard (2007, 2009 og 2010) og Barthwald-Datta (2012) framhever viktigheten av den politiske konteksten hvor sikkerhetiserings-prosessen finner sted (Kaunert og Yakubov 2017).

Fordi noen forvalter sikkerhet, mens andre mottar sikkerhet, medfører sikkerhet en ujevn maktbalanse mellom mennesker. Clara Eroukhmanoff (2018) eksemplifiserer dette ved å vise til den globale kampen mot terror, etter 11. september 2001, som har ført til at menn med arabisk utseende, har blitt mistenkeliggjort og ansett som farlige. Det har videre vært en økning i etterretnings- og overvåkingsoperasjoner i muslimske samfunn, med en forutsetning om at de passer en spesifikk profil, og følgelig potensielt kan knyttes til terrorisme. I lys av dette, kan man si at overvåkingen og sikkerhetsapparatet også blir en kilde til usikkerhet for enkelte individer eller grupper.

Sikkerhetiserings-teoretikere beskriver fem ulike sektorer, herunder den økonomiske, det sivile samfunn, den militære, den politiske og natur- og miljøsektoren. Innen hver sektor, vil en spesifikt uttalt trussel, ha sitt eget referanse objekt. Eksempelvis er referanseobjektet til samfunnssektoren identitet, mens referanseobjektet til natur- og miljøsektoren vil være økosystemer og utrydningstruede dyrearter. Det er kun den militære sektoren, hvor referanseobjektet fortsatt er staten. Ved en slik sektorinndeling, forstår vi at eksistensielle trusler ikke er objektive, men heller relatert til de ulike karakteristikkene av hvert enkelt referanseobjekt. Ved å adressere referanseobjekt, kan vi derfor stille spørsmål som; sikkerhet for hvem? Sikkerhet mot hva? Og, sikkerhet levert av hvem? (Eroukhmanoff 2018).

En sak blir sikkerhetisert når mottakspublikummet kollektivt godtar det predikerte trussel-premisset, og støtter iverksettelsen av de ekstraordinære tiltakene. Hvis mottakspublikummet derimot avviser sikkerhetiserings-aktørens budskap, representerer dette et sikkerhetiserings-forsøk, som har feilet (Eroukhmanoff 2018).

2.3 Relevante begrepsavklaringer for teorien

2.3.1 Sikkerhet

De engelske ordene *safety* og *security* er mer presise i å beskrive ulike sikkerhetsdomer, enn *sikkerhet*, som på norsk favner begge kategorier. *Safety* beskriver sikkerhet mot uønskede hendelser som er et resultat av tilfeldigheter, mens *security* brukes for å beskrive sikkerhet mot uønskede hendelser, som er et resultat av villet hendelse (NOU 2006: 6, 38). I denne oppgaven bruker jeg ordet *sikkerhet*, med den engelske betydningen for *security*.

2.3.2 Samfunnssikkerhet

Innen sikkerhetiserings-teori blir ordet *societal* brukt for å beskrive en gruppe eller et samfunn, som medlemmene identifiserer seg med (Buzan et al. 1998, 120). *Society* er definert som en samling av institusjoner kombinert med en følelse av felles identitet (Wæver et al. 1993, 21). Buzan et al. (1998, 119) sier «society is about identity, the self-conception of communities and of individuals identifying themselves as members of a community» (Buzan og Wæver 1997, 242). Jeg oversetter derfor *societal security* til *samfunnssikkerhet*.

Begrepet samfunnssikkerhet er likevel ikke entydig, og er ifølge Fimreite et al. (2011, 15) et omdiskutert begrep både i norsk politisk sammenheng og i internasjonal akademisk kontekst. Det omfatter både påkjenninger som følger av tilfeldigheter, slik som ulykker, flomkatastrofer, pandemier, og de som er et resultat av en villet handling, herunder terror, sabotasje, eller annen kriminalitet. Etter terrorhendelsene 22. juli, støttet Gjørsv-kommisjonen seg på to versjoner (Gjørsv et al. 2012). Den første er fra St. meld. nr 17 (2001-2002) *Samfunnssikkerhet. Veien til et mindre sårbart samfunn*, som definerer begrepet som «... den evne samfunnet har til å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner og ivareta borgernes liv, helse og grunnleggende behov under ulike former for påkjenninger» (Justis- og beredskapsdepartementet 2002, 4). Den andre er fra St. meld. nr. 37 (2004-2005) *Flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering*, hvor begrepet defineres som det «... å ivareta sivilbefolkningens trygghet og sikre sentrale samfunnsfunksjoner og viktig infrastruktur mot angrep og annen skade i situasjoner der statens grunnleggende interesser er truet» (Justis- og beredskapsdepartementet 2005, 50).

I arbeidet med samfunnssikkerhet, ligger både en forebyggende side, samt det å håndtere en krise, og konsekvensene av hendelsen når den inntreffer (Fimreite et al. 2011, 16). Det forebyggende sikkerhetsarbeidet inkluderer både tiltak som reduserer sannsynligheten for at uønskede hendelser oppstår, samt konsekvensene når hendelsen først inntreffer (Gjørsv et al. 2012, 67).

2.4 Utfordringer og svakheter med sikkerhetiserings-teori

Flere av antagelsene innen sikkerhetiserings-teori har blitt kritisert, og forskere har påpekt at de opprinnelige formuleringene fra Københavnerskolen må forbedres. Spørsmålet om hva som utgjør mottagerpublikummet, og dets samspill med sikkerhetiserings-aktøren, er underutviklet, mangler presisjon, og kan til og med være motstridende (Kaunert og Léonard 2011, 57-65, Stritzel 2007, 363, Eriksson 2001, Balzacq 2011 og Roe 2008, 617-618).

Et annet omdiskutert poeng, er at selve sikkerhetiserings-prosessen ikke er teoretisert godt nok, men forskere som Eriksson (2001) og Balzacq (2011) har bidratt til å forbedre den teoretiske vinklingen. Balzacq (2011) utvidet den «speech-act»-drevne forståelse av sikkerhetiseringen, til en mer prosess-orientert vinkling. Han beskriver sikkerhetisering som en strategisk prosess, som inkluderer kontekst, den psyko-kulturelle dimensjonen og maktbalansen i interaksjonen mellom sikkerhetiserings aktør og mottagerpublikummet.

I følge Kaunert og Yakubov (2017) viser den faglige debatten at sikkerhetisering fortsatt trenger å modnes og raffineres som statsvitenskapelig teori. Grunnet sin uløselige assosiasjon med sikkerhet, vil sikkerhetisering alltid medføre en case-spesifikk vinkling. Følgelig vil anvendeligheten som analytisk rammeverk, avhenge av fenomenet som studeres og dets natur, samt forskerens evne til å operasjonalisere konseptet.

2.5 Relevans for studiet

En analytisk tilnærming ved bruk av sikkerhetiserings-teorien er relevant for dette casestudiet, fordi teorien bidrar til å forklare prosessen, hvor persepsjonen av trusler mot det israelsk-jødiske samfunnets identitet konstrueres og forankres som eksistensielle trusler mot samfunnet. Ikke fordi trusselen nødvendigvis materialiseres som en militær trussel i klassisk forstand, eller objektivt sett utgjør en reell trussel mot statens suverenitet, men heller fordi det utgjør en trussel mot «oss», og vår identitet. Dette gjør at politiske aktører må ta grep, både retorisk og å vise handlekraft for å beskytte samfunnsgruppen (Olesker 2014). Sikkerhetisering kan også forklare hvorfor minoriteter i noen tilfeller fortsetter å utgjøre en trussel mot staten, selv om det fysiske skadepotensialet de kan påføre staten er ubetydelige. I dette case studiet, bidrar sikkerhetiserings-teorien til å forklare hvorfor de israelske sikkerhetstiltakene som diskriminerer og marginaliserer den palestinske minoriteten legitimeres, og forsterkes. Dette til tross for at de egen-initierte terrorhandlingene under «knivintifadaen», utført av palestinske ungdommer, i realiteten utgjorde en ubetydelig trussel mot staten Israel, og dens suverenitet. De fleste angrepene var tilsynelatende dårlig planlagt og med svært enkle husholdningsartikler, som kniv, saks eller øks, og lite suksessfulle målt i utfallet for ofrene (Skare 2021). De aller

fleste angriperne ble selv drept før, under eller etter angrepet (Høigilt 2017, Chorev 2017 og Israel Ministry of Foreign Affairs 2023).

Videre, finner jeg det viktig i dette casestudiet å nytte en utvidet tilnærming av sikkerhetiserings-teorien, hvor sikkerhetiserings-prosessen ikke bare forekommer gjennom muntlig framstilling fra politikere og myndighetspersoner, men kan manifesteres via historisk narrativ, sosial og politisk kontekst, bilder, media, institusjoner, og fysiske handlinger, slik som demonstrasjoner (Olesker 2014, 375). Hvis en spesiell type trussel er vedvarende, vil responsen og opplevelsen av behov for øyeblikkelig handling, sannsynligvis bli institusjonalisert (Buzan et al. 1998, 27).

3 Bakgrunn: En kort innføring til voldsbruk og terrorisme i konflikten mellom Israel og palestinerne

3.1 Palestinsk motstands- og frigjøringskamp, og bruken av vold og terrorisme «Knivintifadaen» var ikke det første palestinske opprøret mot Israel. Palestinsk frigjørings- og motstandskamp mot Israel har en lang historie, og i faglitteraturen finner en ofte paralleller tilbake til det palestinske opprøret i 1936-1939. Dette var et av flere opprør mot britisk koloniseringspolitikk og mot sionistisk innvandring etter den første verdenskrigen. Etter krigsoppgjøret styrte britene Palestina som et «mandat» på oppdrag av Folkeforbundet, og i 1917 lovet britene jødene et nasjonalhjem i Palestina, i den såkalte Balfour-erklæringen. Men, landet var ikke tomt, det var hjemlandet til palestinerne. Ideen om en jødisk stat hadde vokst frem basert på forfølgelse av jøder, og særlig den moderne antisemittismen i Europa. På slutten av 1800-tallet startet en sionistisk innvandring til Palestina, og kom i flere bølger (Rashid Khalidi 1997, Waage 2013, Heian-Engdal 2018 og Jensehaugen 2022). Da palestinerne protesterte mot sionistisk innvandring, jordoppkjøp og britisk kolonipolitikk, definerte britene palestinerne som terrorister (Berg 2023). Etter at britene trakk seg ut, og i oppgjøret etter holocaust, folkemordet på jødene i Europa under den andre verdenskrigen, vedtok FNs generalforsamling å dele Palestina i to stater, en jødisk og en arabisk stat. Dette førte til krig mellom den palestinske lokalbefolkningen, sionistbevegelsen og britene høsten 1947, som utartet til en regional krig da Israel ble opprettet i mai 1948. Under krigen ble nær 2/3 av palestinerne drevet ut eller flyktet i frykt for massakre, og palestinerne ble statsløse flyktninger (Waage 2013, Jensehaugen 2022 og Berg 2023).

Etter krigen kom palestinsk motreaksjonen blant annet i form av gerilja-angrep mot Israels grenser og deretter opprettelse av Palestine Liberation Organization (PLO), en palestinsk sekulær nasjonalistisk frigjøringskamp i tradisjon med andre venstreorienterte frigjøringsbevegelser i «den tredje verden», og PLO gjennomførte en rekke flykapringer på 1970-tallet, og flere andre terroraksjoner (Byman 2011 og Jensehaugen 2022). I 1967 okkuperte Israel de resterende landområdene, som hadde vært under jordansk og egyptisk kontroll etter 1949: Vestbredden, Gaza, Sinai, Øst-Jerusalem. Den første intifadaen i 1988 var et folkelig opprør, og en reaksjon på den israelske okkupasjonen siden 1967 (Waage 2013, Heian-Engdal 2018, Jensehaugen 2022, Berg 2023). Under israelsk okkupasjon opprettes Hamas og Palestinsk islamsk jihad, samtidig som PLO la ned våpnene og modererte politiske krav (jmf. «tostatsløsningen», en palestinsk stat på Vestbredden, Gaza og Øst-Jerusalem) og gikk i forhandlinger med Israel (Jensehaugen 2022, Waage 2013 og Berg 2023). Hamas var bygd på

en islamsk nasjonalisme, som var del av en ideologi som fikk en fremvekst i regionen etter nederlaget i 1967, og særlig etter den iranske revolusjonen i 1979. Hamas videreførte motstandskampen med bruk av vold, først målrettede angrep mot militære installasjoner og etter 1993, selvmordsangrep mot sivile israelere. Den andre intifadaen i år 2000 var i stor grad en reaksjon på den feilslåtte Oslo-avtalen, signert i 1993 (Waage 2013). På tross av forhandlinger, fikk palestinerne ikke tilbake mer okkupert land, de fikk ingen selvstendig stat, og Israels okkupasjon av Vestbredden og Gaza ble stadig dypere (Berg 2023).

Det er sentralt å nevne at det palestinske motstanden har funnet uttrykk i svært mange former, fra militant motstand, selvmordsbombere, nå i senere tid: egen-initiert terrorisme, til mange ikke-voldelige taktikker. Det er den voldelige motstanden som får mest oppmerksomhet (Berg 2023).

3.2 Jødisk og israelsk terrorisme

Terrorisme i Israel knyttes gjerne til den palestinske motstandskampen, men det er viktig å ha med seg at jødiske grupperinger og jødiske enkeltindivider også har stått for omfattende terrorvirksomhet. I 1940-årene, før statsopprettelsen, utøvde flere jødiske grupperinger terrorangrep, rettet mot både arabiske og britiske mål. Kommende statsminister Yitzak Shamir var først medlem av terrorgruppen Irgun, men gikk etter hvert over til den enda mer radikale gruppen Lehi, også kalt «the Stern Gang», som han videre ble leder for. I 1944 likviderte gruppen Lord Moyne, britenes stedlige regions-minister og hans sjåfør. Byman (2011) beskriver Stern-gjengen som den mest ekstreme av sionist organisasjonene, og så anti-britiske at de til og med foreslo for offisielle nazi-representanter et samarbeid mot britene. Irgun gruppen ble også ledet av en kommende israelsk statsminister, Menachem Begin. Irguns mest kjente terrorangrep er bombingene av King David Hotel i Jerusalem, britenes militære og administrative hovedkvarter for mandatstyret av Palestina (Byman 2011, 15).

Etter statsopprettelsen fortsatte den jødiske terrorismen, eksempelvis likvideringen av den svenske diplomaten Folke Bernadotte i 1948 (Waage 2013). Fra 1967 og fram til den dag i dag har det vært en rekke jødiske terrorangrep og hevn-angrep mot den palestinske befolkningen, ofte utført av ytterliggående grupperinger eller jødiske nybyggere (Byman 2011, 269-294). Byman (2011) beskriver en terrorplan hvor jødiske terrorister forsøkte å sprengte en muslimsk jenteskole i Jerusalem i april 2002. Nybyggere fra bosetningen Bat Ayin plasserte sprengstoff ved inngangen til skolen, tidsinnstilt til å gå av kl 07:35, akkurat tilpasset skolestart. Tilfeldigheter gjorde at forbipasserende polititjenestemenn oppdaget bomben og reddet mange

liv (Byman 2011, 285). I tillegg vil noen argumentere for at Israels mange militære operasjoner, med artilleri og bombeangrep mot Gaza, er statlig terrorbombing av en isolert sivilbefolkning. FN beskriver angrene som disproporsjonale, og følgelig krigsforbrytelser (OHCHR 2015b). Uansett er dette en problemstilling jeg ikke går videre inn på i denne oppgaven.

3.3 Situasjonen for palestinerne i dag

Situasjonen i Israel-Palestina framstår i dag fastlåst. Berg (2023) beskriver at palestinerne utsettes for systematisk undertrykking i hverdagen, og mer og mer av landet som skulle danne grunnlaget for en palestinsk stat, okkuperes av jødiske bosettere. Jensehaugen (2022) og Berg (2023) med flere, sier det ikke tas tak i de strukturelle utfordringene og kjerneproblemene i konflikten, og situasjonen blir egentlig bare verre og verre. Gaza har vært under en israelsk-egyptisk blokkade som en reaksjon på at Hamas vant valget i 2006, Vestbredden er fortsatt okkupert, situasjonen for de palestinske flykningene blir stadig dårligere, og diplomatiet har fullstendig strandet. Det er i dag registrert omtrent 5,9 millioner palestinske flyktninger. Av de så bor i overkant av 2,3 millioner i Jordan, nesten 570 000 i Syria og knappe 500 000 i Libanon. I flyktningeleirene på Vestbredden og i Gaza er det til sammen mer enn 2,3 millioner registrerte palestinske flyktninger (UNRWA 2023a). De siste årene har det også vært en økende trend, hvor ekstreme bosettere angriper palestinere og deres eiendommer (Jensehaugen 2022). FN beskriver Gaza som en humanitær krise (UNRWA 2023b).

Det er ingen politisk løsning i sikte. De to partene har beveget seg i politiske retninger som gjør det vanskelig å gjenoppta fredsforhandlinger, og usannsynlig å finne akseptable løsninger for begge parter (Jensehaugen 2022). Israelsk politikk domineres av Netanyahu og høyre-radikale krefter. For å vinne valget høsten 2022, var Netanyahu avhengig av ultra-nasjonalistiske støttespillere, som levner liten tvil om at den palestinske befolkningen i Israel er uønsket i landet. Eksempelvis har ultra-nasjonalisten Ben-Gvir, nåværende minister for nasjonal sikkerhet, uttrykt respekt og hyllest til den jødisk-amerikanske terroristen Baruch Goldstein, som i 1994 gikk inn i en moské i Hebron og skøyt og drepte 29 palestinere og såret 125 mennesker (Forsvarets forum 2022b). I tillegg er den palestinske politikken preget av dyp fraksjonering, splittet både politisk og geografisk. Den partipolitiske avstanden mellom Hamas og Fatah er stor. Til tross for gjentatte forsøk for å samles, senest illustrert ved det kansellerte palestinske parlamentsvalget i mai 2021, har den politiske avstanden bare blitt større. Jensehaugen (2022) påstår den geografiske oppdelingen og varierende grad av status og statsborgerskap, forsterker utfordringene. Det er palestinere som bor i Israel med israelsk statsborgerskap. Så er det palestinere som bor i israelsk annekterte områder, slik som Øst-

Jerusalem, men likevel ikke har statsborgerskap. For palestinere på vestbredden kompliseres situasjonen ytterligere med at de er delt mellom A-, B- og C-områdene, der palestinerne kun har «selvstyre» i Gaza og område A, som utgjør ca. 20 prosent av Vestbredden. Også i nabolandene er det stor variasjon i status for palestinerne. I Jordan har de stort sett statsborgerskap, men ikke i Syria og Libanon (Jensehaugen 2022).

I et intervju med Forsvarets forum i september 2022 uttrykker dr. Tayseer Nashrallah, en av Fatah-lederne, stor bekymring for framtiden. Han predikerer at man er på veg mot en tredje intifada. Fatah-ledelsen er ikke lenger i stand til å stoppe militante ungdommer, som hver dag bevitner jødiske nybyggere som tar seg til rette på Vestbredden, nye bosettinger etableres på palestinsk eiendom, under beskyttelse av israelske soldater. Palestinske ungdommer har ingenting å tape, fremtiden er for lengst tapt (Forsvarets forum 2022a).

3.4 Politisk utvikling i Israel

3.4.1 Israels politiske historie

På papiret er Israel en sekulær stat, uten statsreligion, og i prinsippet religionsfrihet for alle innbyggere, inkludert muslimer, drusere bahaier og ti ulike kristne retninger. I følge Heian-Engdal (2018) er realiteten noe annet. Jødedommen er mest dominerende, og ortodoks jødedom er i praksis den etablerte statsreligionen, hvor 75 prosent av Israels innbyggere er jøder.

Da Herzl samlet sionistbevegelsen på slutten av 1800 tallet, støttet ikke alle Europas jøder sionistprosjektet. Ettersom sionismen var basert på nasjonalisme og ikke religion, oppfattet de ultraortodokse og konservative, troende jødene, hele sionistbevegelsen som et brudd på Toraens lover. Likevel var det ifølge Heian-Engdal (2018) mange ortodokse som ble imponert over hva sionistene fikk til, og gradvis vokste det fram en pragmatisme, med ønske om samarbeid, for å nå egne målsettinger. Spesielt fenget tanken om opprettelsen av et hjem for jøder, da det ville bringe de ortodokse jødene nærmere det endelige målet om å bosette «Det hellige landet» med jøder (Heian-Engdal 2018).

Da staten Israel formelt skulle opprettes etter andre verdenskrig, forstod leder i sionistbevegelsen? Ben-Gurion betydningen av å forene de sekulære og de konservative kreftene. Han inngikk det som Heian-Engdal (2018) beskriver som et fornuftekteskap med det religiøse lederskapet, kjent som «status-quo» avtalen. Staten Israel ble dermed opprettet med støtte fra de ortodokse jødene. Ben-Gurion og de sekulære sionistene tok lett på «status-quo» avtalen, da innholdet kunne justeres i det kommende arbeidet med den unge statens grunnlov. Israel fikk derimot aldri etablert en grunnlov, og «status-quo» avtalen ble stående. Den

ultraortodokse minoriteten, som i dag utgjør kun 8 prosent, fikk dermed en svært dominerende rolle i det israelske samfunnet, og har bidratt til spenninger fram til den dag i dag. Heian-Engdal (2018) beskriver videre Israel som en «parti»-stat, hvor de politiske partiene kan deles inn i fire ulike blokker; venstre/sosialist blokken, sentrumsblokken, nasjonalistpartiene og de religiøse partiene. Allerede før Israels første valg, var det sosialdemokratiske partiet Mapai, forgjengeren til arbeiderpartiet, det klart største partiet, og Israels første regjering ble en koalisjon mellom Mapai og de religiøse partiene. Sosialist/kommunistpartiet Mapam utgjorde det største opposisjonspartiet. Ben-Gurion ble Israels første statsminister, av mange ansett som landets viktigste politiker og statsmann i den første fasen av landets historie. (Heian-Engdal 2018).

Det sosialdemokratiske Mapai-partiet fylte alle de viktigste ministerpostene, og satt ved makten i en årrekke. Men, etter flere kriseperioder og kriger, ble det klart at arbeiderpartiet ikke var urørlig. Opptakten til krigen i 1967 resulterte i den første nasjonale samlingsregjeringen, hvor Arbeiderpartiet ble tvunget til å inkludere høyresiden (Heian-Engdal 2018). Arbeiderpartiet styrte videre utover 70-tallet, men nå med smalt mandat. Økende inflasjon bidro til dramatisk resesjon i den israelske økonomien. I tillegg var politikken preget av de palestinske angrepene og deres kamp mot Israel. Da statsminister Yitzhak Rabin ble personlig involvert i en korrupsjonssak, og det ble avslørt at hans kone hadde en ulovlig amerikansk konto, satte det en foreløpig stopper for hans politiske karriere. Shimon Peres tok over, men for Arbeiderpartiet var skaden allerede skjedd. Dette var åpningen opposisjonen hadde ventet på, og i 1977 vant Menachem Begin og Likud-partiet en overlegen seier. Begins veg inn i politikken, var via hans rolle som leder i terrorgruppen Irgun, og deretter Likud-partiets forløper, Herut (Heian-Engdal 2018).

3.4.2 Høyrevridning og økt polarisering

Arbeiderpartiets verdier, grunnsyn, tradisjoner og kultur var tuftet på medlemmenes europeiske bakgrunn. Den israelske identiteten som Ben-Gurion og Arbeiderpartiet hadde jobbet så iherdig for, gjorde at de mange jødene fra Midtøsten og Nord-Afrika følte seg fremmedgjort og marginalisert. Endringer i innvandringsmønsteret gjorde at denne befolkningsgruppen hadde økt fra 15 prosent til over 50 prosent av landets befolkning, innen 1960. Opplevelse av statens (les Arbeiderpartiets) diskriminering og undertrykkelse av jøder fra Midtøsten og Nord-Afrika, ledet til flere protestaksjoner, og protestbevegelser vokste fram. Menachem Begin og Likudpartiet lyktes med å utnytte det politiske potensialet, som lå i å få med de som ikke passet inn i «mainstream» sionismen. Samtidig gikk mange av de palestinsk-israelske velgerne, som tradisjonelt hadde stemt Arbeiderpartiet, over til Kommunistpartiet. Likudpartiet møtte de

samme strukturelle utfordringene som Arbeiderpartiet, og på sett og vis enda vanskeligere med den polariserte politiske situasjonen etter 1977 (Heian-Engdal 2018).

I 1984 kom en ny politisk aktør på banen, det etniske partiet Shas, opprettet i protest mot marginaliseringen av ultraortodokse jøder fra øst. Shas viste seg som en reell politisk aktør, og økte gradvis i oppslutning, fram til en foreløpig topp i 1999, med 18 seter i Knesset. Parallelt med framveksten av Shas, var den politiske perioden preget av dødt løp mellom Likud og Arbeiderpartiet. I 1984 fikk man derfor nok en samlingsregjering, hvor både Arbeiderpartiet og Likud inngikk (Heian-Engdal 2018).

Intifadaen i 1987 forsterket den politiske polariserende trenden i landet. I tillegg mistet de store partiene oppslutning og den israelske politikken ble fragmentert. De religiøse partiene fikk stadig mer makt som vippepartier. I 1992 kom Arbeiderpartiet tilbake i ledende posisjon, med Yitzhak Rabin som landets statsminister. Han ledet landet gjennom fredsforhandlingene med PLO og senere med Jordan. Dette gjorde Rabin svært kontroversiell for den politiske høyresiden, og i november 1995 ble han skutt og drept av den jødiske terroristen Yigal Amir. Venstresiden så på Netanyahu og høyrepartiene som medskyldige i Rabins død, med bakgrunn i Netanyahus kampanjer mot fredsprosessene og portrettering av Rabin som landssviker. Etter drapet på Rabin, dannet Shimon Peres ny regjering, og ledet landet fram mot valget i 1996 (Heian-Engdal 2018).

Fram mot 2000 var den politiske situasjonen både fragmentert og polarisert, kombinert med fredsforhandlinger som hadde strandet og en sikkerhetssituasjon som stadig ble verre. I oktober 2000 brøt den andre intifadaen ut, og med den kom Ariel Sharon tilbake til makten. Han vant valget også 2003, men i 2005 brøt Sharon med Likud og etablerte partiet *Kadima*. Heian-Engdal sier dette var for å konsolidere egen maktposisjon i partiet, samt gjennomføre planen sin for evakuering av de israelske bosettingene inne på Gaza. Før neste valg, fikk imidlertid Sharon hjerneslag, og døde. *Kadima* beholdt likevel makten fram til 2009, som markerte comeback for både Likud partiet og Benjamin Netanyahu. (Heian-Engdal 2018). I følge Jensehaugen (2022) kan i stor grad høyredreiningen i israelsk politikk knyttes til Benjamin Netanyahu, som satt som statsminister først mellom 1996 og 1999, så fra 2009 og fram til 2022. Nå sist, vant Netanyahu og Likud partiet valget høsten 2022, da med støtte av det religiøse sionistpartiet (RZP) og ultra-ortodokse jødiske partier. Det gjør at Israel i dag ledes av det som flere historikere og statsvitere beskriver som den mest ytterliggående regjering landet noensinne har hatt (Aftenposten 2022a).

4 Hoveddel

4.1 Knivintifadaen generelt

Høsten 2015 så man en markant økning i voldsbruken knyttet til Israel-Palestina konflikten. En rekke angrep utført av unge palestinere, såkalte «lone-wolf attacks», dannet opptakten til det som medier omtalte som «Intifada of the individuals» (The Jewish Chronicle 2016, Haaretz 2016a og Ben-Shalom et al. 2023) eller «the knife intifada» (The Jerusalem Post 2015b). Majoriteten av angrepene ble utført av enkeltpersoner, uten en direkte organisatorisk tilknytning. Angrepskarakteristikken, eller «modus operandi» var oftest enkeltindivider som angrep, gjerne spontant, tilsynelatende dårlig planlagt og med svært enkle husholdningsartikler, som kniv, saks eller øks som våpen (Skare 2021). De aller fleste angriperne ble drept før, under eller etter angrepet (Høigilt 2017, Chorev 2017 og Israel Ministry of Foreign Affairs 2023).

I følge det israelske utenriksministeriet, ble 34 mennesker¹ (33 israelske jøder og én utlending) drept og 382 såret i perioden 13. september 2015 til 27. mars 2016. Anslagene i denne tidsperioden omfattet 144 knivangrep, 85 angrep med skytevåpen og 42 tilfeller hvor kjøretøy ble forsøkt nyttet som våpen for å ramme ofrene (Israel Ministry of Foreign Affairs 2016).

I samme periode ble 181 palestinere drept av israelske sikkerhetsstyrker og 11 drept av sivile israelere, enten under utførelse av terroranslag mot israelske jøder eller i tilknytning til andre konfrontasjoner med israelske sikkerhetsstyrker (Washington post 2016 og B`Tselem 2023b).

«Knivintifadaen» startet høsten 2015, i lys av den markante voldseskalering i overgangen september - oktober dette året (Israel Security Agency 2023). Ifølge avisa *The Guardian* (2015) førte konfrontasjoner ved al-Aqsa moskeen/Tempelhøyden i Gamlebyen i Øst-Jerusalem i september 2015 til at flere palestinske tenåringer ble skutt og drept. Økt spenningsnivå rundt moskeen og klagemuren trigget at flere ungdommer i Øst-Jerusalem begynte å bære kniver, skjult, og bidro således til eskaleringen (The Guardian 2015). Israel Security Agency (ISA) og Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center (ITIC) bekrefter også at voldsbølgen ble initiert med uroligheter rundt al-Aqsa moskeen/Tempelhøyden, og eskalerte i overgangen september til oktober 2015. Volden var primært konsentrert rundt Jerusalem, men spredde seg også til andre deler av landet, herunder Kirat Gat, Tel Aviv, Hebron, Afula, Gan Shmul og Raanana (Israel Ministry of Foreign Affairs 2023).

¹ Tallene inkluderer ikke israelere som er drept utenlands. 19. mars 2016, ble tre israelere drept på ferie i Istanbul i Tyrkia. Et angrep som ISIS i etterkant har tatt æren for (Israel Ministry of Foreign Affairs 2023).

Selv om mange medier belyste faren for at denne bølgen av anslag og voldsspiralen skulle bli opptakten til en tredje intifada, skjedde ikke det (The Jerusalem Post 2015a, The New Yorker 2015 og Jensehaugen 2022, 131). «Knivintifadaen» hadde ingen klar markert slutt, i form av en fredsavtale eller inngått våpenhvile. Volden bare avtok til «normalt nivå», utover våren 2016 (Høigilt 2017, Skare 2021 og Jensehaugen 2022).

4.2 Hvem var angriperne?

I følge Høigilt (2017) var angriperne «vanlige folk», som handlet alene. Majoriteten var tilsynelatende veltilpassede unge menn, men også jenter valgte å gå til angrep (Ben-Shalom et al. 2023). Ungdommene hadde ikke gitt uttrykk for noen politisk radikaliserings, og foreldrene deres ble sjokkert og stilte seg helt uforstående til hva barna deres hadde gjort (Høigilt, 2017).

I følge den israelske sikkerhetstjenesten Shin Bet, ble mesteparten av anslagene utført av ungdommer som følte seg diskriminert (Haaretz 2015b). Palestinske ungdommer initierte og gjennomførte angrep på egenhånd, sterkt inspirert og motivert gjennom sosiale medier som Facebook og Twitter, hvor både video og bilder av anslagene ble lagt ut (Chorev 2017). Hamas hyllet angriperne, men påtok seg aldri noe form for ansvar for initiering, organisering eller gjennomføringen av disse soloangrepene. Dette bekreftes også av offisielle talsmenn for israelsk etterretning, som hverken beskylder Hamas, Palestinsk islamsk jihad, al-Aqsa Martyrs Brigade, eller andre palestinske militante grupperinger for å stå bak angrepene (Haaretz 2015b).

Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center (ITIC) stadfester også at angrepene ble utført av unge solo-terrorister, mesteparten av dem fra Øst-Jerusalem, og noen fra Vestbredden. Det var to eksempler på arabiske israelere fra Nazareth og Um el-Fahm innad i Israel, samt enkelte palestinske gjerningspersoner som oppholdt seg ulovlig i Israel. ITIC påstår gjerningspersonene innledningsvis var motivert av palestinske løgner om at al-Aqsa moskeen var truet, kombinert med generell frustrasjon, desperasjon og sinne i den unge palestinske generasjonen. ITIC sier videre at angriperne ikke opererte på vegne av etablerte terrororganisasjoner, og bølgen av angrep var uten organisatorisk oppheng, men heller direkte inspirert av det intense hatet voldsbølgen genererte (Israel Ministry of Foreign Affairs 2023).

Uzi Ben-Shalom (2023), førsteamanuensis ved institutt for Sosialantropologi ved Ariel University i Israel, har brukt «Knivintifadaen» som casestudie for kvinners involvering i terrorangrep, da flere av angrepene ble utført av unge kvinner og tenåringsjenter. De kvinnelige angrepene skiller seg noe fra de mannlige utførte, karakterisert med lav intensitet, dårlig gjennomføringsevne og veldig liten effektivitet. Ben-Shalom (2023) viser til minst 45 angrep

utført av kvinner, under «knivintifadaen». Ingen medførte dødelig utfall for ofrene, men en stor andel av angriperne ble selv drept. Analyser av de kvinnelige angrepene viser at 90% av de ble utført med kniv eller annen skarp stikke-gjenstand, som er vesentlig høyere enn i de mannlige angrepene (29%). 60 prosent av kvinnene var under 20 år gamle. Kvinnene angrep i stor grad uniformerte israelsk sikkerhetspersonell (74%). Mesteparten av de kvinnelige angrepene fant sted i grenseområdene mellom jødiske og palestinske nabolag² i Øst-Jerusalem, mens palestinske menn var mer tilbøyelig til å operere inne i israelske bosettinger og i Israel. Dette indikerer en forskjell i angrepsform og ikke minst grad av forberedelser i de mannlige angrepene, som gir høyere effektivitet og dødelighet (Ben-Shalom et al. 2023).

4.3 Hvorfor angrep de palestinske ungdommene?

4.3.1 Generelt

I følge Claude Berrebi (2007) er en vanlig feiltolkning i dagens globale samfunn, også blant politikere og beslutningstakere, at terroraktivitet er direkte knyttet til uvitenhet og/eller fattigdom. Dette samsvarer også med mine egne erfaringer som yrkesmilitær, og det jeg har blitt presentert under tjeneste i Afghanistan i 2012, Israel og Syria i 2015-2016 og Mali i 2019, 2020, 2021 og 2022. En logisk videreføring av denne antakelsen, vil i så fall være at angriperne i overvekt er lavt utdannet og kommer fra fattige kår. Berrebi (2007) presenterer en statistisk analyse av terroraktivitet utført av Hamas og Palestinsks islamsk jihad (PIJ) fra siste del av 1980-tallet og fram til mai 2002, som viser det motsatte. Hun peker på en positiv korrelasjon mellom høyere utdanning og høyere levestandard, og deltagelse i terroraktivitet i regi av Hamas og PIJ, inkludert det å bli selvmordsbomber. Hun legger også fram dokumentasjon på at det å være gift, gir en vesentlig redusert sannsynlighet for involvering i terroraktiviteter (Berrebi 2007). Erik Skare (2022) har også sett på den sosioøkonomiske bakgrunnen til drepte militante islamister fra Hamas og PIJ, over en 20-års periode (1992 til 2012). Han har gått litt bredere til verks, og har analysert et større datagrunnlag enn Berrebi (2007), hvor han inkluderer alle falne militante medlemmer fra de to organisasjonene, ikke bare selvmordsbomberne. Hans funn tilsier at utdanningsnivå og den økonomiske statusen til palestinske militante islamister gjenspeiler den palestinske befolkningen for øvrig, hverken bedre eller dårligere. Skare (2022) sier videre at funnene indikerer geografiske forskjeller, ikke sosioøkonomiske, men dette fordrer mer forskning. Disse analysen ser også ut til å passe for angrepene under «knivintifadaen», da flere av ungdommene kom fra ressurssterke familier, var godt utdannet og tilsynelatende sosialt oppegående. Eksempelvis var den 22 år gamle Baha Allyan, en av to

² Det som i israelsk språkbruk kalles jødiske «nabolag» er av FN beskrevet som israelske bosettinger.

angripere på en buss 13. oktober 2015, juss student. I følge et intervju med hans far i avisen *The Guardian*, var sønnens studier motivert av å stå opp for de som sønnen mente ble undertrykket. Baha planla også videre studier til en doktorgrad, samt han snakket om studier innen islam (The Guardian 2015).

4.3.2 Marginalisering og diskriminering

Jacob Høigilt (2017), førsteamanuensis ved institutt for kulturstudier og orientalske språk ved Universitetet i Oslo, påstår den mangeårige og vedvarende marginaliseringen av de palestinske ungdommene kan forklare bakgrunnen for angrepene i 2015-2016. Påstanden er et resultat av Høigilts feltarbeider og mange intervjuer i Øst-Jerusalem. Han beskriver palestinske ungdommer i Øst-Jerusalem som dobbelt marginalisert, både av Israel og den palestinske nasjonale bevegelsen. Før det første har Israel siden annekteringen av Øst-Jerusalem, kort tid etter okkupasjonen i 1967, ført en «judaiserings»-politikk. Det innebærer å få flere jøder og færre palestinere til å bo i Øst-Jerusalem, samt endre bydelens karakter der jødiske bosetter bor, for å likne mer på det israelske Vest-Jerusalem. Jødiske bosettere stimuleres til tilflytting, og antallet øker stadig. Høigilt (2017) beskriver hvordan de palestinske bydelene i Øst-Jerusalem er blitt omringet av israelske bosettinger, og i ferd med å miste geografisk og sosial forbindelse med hverandre. Samtidig forsøker israelske myndigheter å begrense antall palestinere som bor der. Israel okkuperte Øst-Jerusalem i 1967, og da Israel i 1980 formelt sett annekterte Øst-Jerusalem, ble bydelens palestinere tildelt permanent oppholdstillatelse, en tillatelse som i bærer preg av «annenrangs status», med svært begrensede rettigheter sammenliknet med fullt statsborgerskap. For det første kan tillatelsen inndras, dersom de midlertidig flytter til et annet sted for å studere, reiser utenlands, eller velger å bosette seg på Vestbredden (Høigilt, 2017). Fra 1967 og fram til 2021 har 14 643 palestinere fått opphevet sine tillatelser (B`Tselem 2021b). Hvis en palestiner ønsker å ha tilknytning til byen, er man i praksis dømt til å bo der resten av livet. Dette gjør tilværelsen for de palestinske ungdommene i Øst-Jerusalem til en form for husarrest. Det er videre tilnærmet umulig for en palestiner utenfor Jerusalem å få oppholdstillatelse, noe som sterkt begrenser ekteskapsmarkedet for de unge palestinerne. Samtidig kan enhver jøde, fra hvor som helst i verden flytte dit når som helst, og komme og gå som han eller hun vil (Høigilt, 2017).

Dernest er separasjonsbarrieren, den flere meter høye muren som skiller Vestbredden og Israel, en faktor som marginaliserer palestinerne. Palestinere i Jerusalem blir isolert fra Vestbredden, og flere palestinske nabolag har blitt geografisk splittet. I tillegg er muren plassert slik at flere palestinske nabolag som offisielt tilhører Jerusalem kommune, har havnet på Vestbredden-siden

av barrieren. Innbyggerne har havnet i det som Høigilt (2017), beskriver som en administrativ limbo. Palestinske selvstyremyndigheter har ikke jurisdiksjon i disse områdene, og israelske offentlige tjenester og politi overser dem fullstendig, da de ligger på feil side av muren. Dette bidrar til økt kriminalitet og dårligere sikkerhet. I tillegg er hverdagen svært tungvint, da beboerne må gjennom sjekkpunkter for å krysse over til den andre siden, ofte med lange køer og fare for å bli nektet adgang, uten rett til å få oppgitt grunn.

Det neste poenget er den enorme forskjellsbehandlingen mellom jødiske bosetninger og palestinske nabolag i Øst-Jerusalem. I de jødiske bosetningene er infrastrukturen god, det er god skoledekning, elektrisiteten fungerer, søppel blir tømt og de offentlige tjenestene er godt utbygd. I de palestinske nabolagene derimot, beskriver Høigilt (2017) at søppelet flyter, vann- og avløpsnett er mangelfullt og vegene er i dårlig stand. Jerusalem kommune har unnlatt å sonere og areal-planlegge for områdene i Øst, og omtrent 39 prosent av palestinskeide bygg mangler byggetillatelse. Dette brukes gjerne som påskudd fra israelske myndigheter for å rive hus og/eller gi plass til jødiske bosettere. Med unntak av opprørspoliti eller under større aksjoner, glimrer israelsk politi med sitt fravær i de palestinske områdene. Dette gir grobunn for både palestinsk organisert kriminalitet og narkotikavirksomhet (Høigilt, 2017).

Den siste faktoren Høigilt (2017) trekker fram som kritikk mot israelske myndigheter, er det elendige utdanningstilbudet for palestinske ungdommer i Øst-Jerusalem. Myndighetene har rett og slett latt være å bygge skoler i de palestinske områdene i lang tid, og kommunen bruker i snitt dobbelt så mye penger på jødiske elever som på palestinske. Resultatet er at mellom 25 og 33 prosent av palestinske videregående elever faller fra, som igjen bidrar til lavtlønnet arbeid og fattigdom (Høigilt, 2017). I følge organisasjonen *The Assosiation for Civil Rights in Israel* (2015), lever 75,4% av alle palestinerne i Øst-Jerusalem under Israels fattigdomsgrensen, og hele 83,9% av de palestinske barna gjør det. Til tross for denne store forskjellsbehandlingen, må de palestinske innbyggerne paradoksalt nok, betale skatt på lik linje med de jødiske nabolagene (Høigilt, 2017).

4.3.3 Manglende representasjon

Erik Skare (2021) tar et litt annet perspektiv, og argumenterer for at de egen-initierte knivangrepene i 2015-2016 gjenspeiler et fravær av en sterk palestinsk motstandsorganisering, i form av politisk bevegelse, institusjoner, komitéer eller liknende, i stand til å samordne et effektivt, bærekraftig og felles opprør mot den israelske okkupasjonen. Det eksisterer ingen strukturer som kan kanalisere og organisere frustrasjonen til de palestinske ungdommene. Dette

er spesielt tilfelle på Vestbredden, hvor de palestinske selvstyremyndigheter bærer preg av utstrakt korrupsjon og klientellisme, med en patriarkalsk struktur hvor det politiske systemet er styrt av gamle menn, som neglisjerer den unge garde, samtidig som de slår knallhardt ned på all form for organisert motstand mot den israelske okkupasjonen (Skare 2021).

Mange ser på den såkalte «knivintifadaen» som et nytt fenomen, som kom til uttrykk etter ti-år med frustrasjon og palestinsk undertrykkelse, mens Erik Skare (2021) derimot argumenterer for at dette ikke kan forklare voldsutbruddet og den spesifikke uttrykksformen, da den palestinske frustrasjonen har vedvart lenge, og slik sett er en konstant. Han påstår at de egeninitierte angrepene ikke er et nytt fenomen, og trekker paralleller til situasjonen i Gaza på midten av 1980-tallet, hvor medlemmer fra Palestinsk islamsk jihad utførte liknende angrep. Fellesnevneren for begge periodene var fravær av funksjonelle organisasjoner, som evnet å fronte en felles palestinsk motstand. På midten av åttitallet var de organisatoriske strukturene til Palestinsk islamsk jihad ennå ikke tilstrekkelig utviklet for å fasilitere en felles motstandskamp, som medlemmene ønsket. Dette er sammenliknbart med situasjonen for de palestinske ungdommene i 2015-2016; oppgitte, frustrerte og i stor grad desillusjonerte over palestinske politiske fraksjoner og manglende tiltro til tradisjonelle politiske arenaer for implementering av endring (Skare 2021). Erik Skare viser også til at begge voldsbølgene kollapset ved at angrepene bare avtok, og argumenterer for at det kreves et minimum av organisatorisk substans for å opprettholde et opprør over tid.

Dette samsvarer også med Jacob Høigilts (2017) forskning i Øst-Jerusalem. Han trekker fram manglende representasjon, som en av kjerne-årsakene for den opplevde marginaliseringen, han påstår ledet til de mange angrepene under «kniv-intifadaen». Høigilt (2017) sier palestinske ungdommer i Øst-Jerusalem mangler ledere og politiske organisasjoner som taler deres sak, og påstår motstanden i Øst-Jerusalems gater foregår uten en samlende strategi og institusjonell forankring. De palestinske ungdommene befinner seg i et politisk og sosialt tomrom. De har dårlig utdanningstilbud, de har ikke borgerrettigheter og behandles som annenrangs borgere i egen by, familiens hus står i fare for å bli revet, og det eksisterer ingen politiske miljø som taler deres sak. Dette svekker tillit og solidaritet imellom palestinerne i bydelen. I tillegg forbyr Israel palestinske ungdommer å drive politisk aktivisme, selv om problemene til ungdommene i høyeste grad er politisk betinget. Kombinasjonen av nevnte faktorer gjør at de unge palestinerne befinner seg i en «blindgate» de ikke kommer ut av, og det er i lys av denne desperasjonen Høigilt (2017) beskriver *manglende representasjon*, som den bakenforliggende årsaken til knivangrepene.

4.3.4 Politisk motivert

Det er bred oppfatning om at majoriteten av knivaktivistene som angrep utover høsten 2015 og våren 2016, hverken var arrangert eller inspirert gjennom et organisert politisk miljø (Høigilt 2017, Skare 2021 og Israel Ministry of Foreign Affairs 2023). Israelsk etterretning koblet heller ikke angrepene til Hamas eller Palestinsk islamsk jihad (Haaretz 2015b). Høigilt (2017) med flere, peker likevel på en smitteeffekt, hvor nye enkeltindivider lot seg inspirerer, spesielt gjennom sosiale medier som Facebook og Twitter. Intervjuer med familiemedlemmer til de avdøde angriperne, bekrefter også dette (The Guardian 2015).

Baha Allyan, var èn av to angripere, som drepte to israelere på en buss i Armon Hanetziv 13. oktober 2015, før de selv ble drept. I forkant av angrepet, postet Baha Allyan følgende melding på sin Facebook profil: «I ask that the political parties do not claim responsibility for my attack. My death was for my nation and not for you» (The Guardian 2015).

Israelske myndigheter (2023) derimot, legger skylden på det palestinske lederskapet for voldsbølgen av individuelle angrep, som de mener fortsatt pågår. Terrorangrepene er ifølge det israelske utenriksministeriet utført av enkeltindivider, men inspirert og insentiv-stimulert av det palestinske lederskapet. Inspirasjon og hatpropaganda frontes i både sosiale- og tradisjonelle medier. Ministeriet påstår videre at palestinske myndigheter går så langt at de betaler domfelte terrorister månedslønn, hvor de mottar mer penger jo mer alvorlig forseelsen er. De framhever også at familiene til de drepte terroristene, til og med mottar en månedlig «pensjon» (Israel Ministry of Foreign Affairs 2023).

Det er svært lite som indikerer at de unge angriperne var politisk organisert, heller tvert imot. De hadde ikke mulighet til det, ref. manglende representasjon (Høigilt 2017 og Skare 2021), men problemene og den opplevde frustrasjonen var i høyeste grad politisk betinget (Høigilt, 2017). Handlingene og uttrykksformen i angrepene kan nok også beskrives som politiske uttrykk, spesielt i kombinasjon med angripernes publiseringer på sosiale medier i forkant av angrepene (Michaelson 2015 og Chorev 2017)

4.3.5 Religion og al-Aqsa moskeens rolle i voldsbølgen

Religion og religiøse steder spiller en viktig rolle i Israel-Palestina konflikten, og Haram al-Sharif, eller Tempelhøyden, markerer det stedet hvor konfliktlinjene mellom Israel og palestinerne er på sitt mest intense (Jensehaugen 2022, 129). På Tempelhøyden finner vi al-Aqsa moskeen, islamsk tredje helligste sted, som er bygd over restene av jødernes andre tempel, ødelagt av romerne i år 70 e.kr. (Waage 2013). Tett inntil finner vi også Vestmuren, eller

klagemuren, jødernes hellige symbol på tempelødeleggelsen, og således det viktigste stedet for jødiske pilgrimner og tilbedelse. Helt siden osmansk tid har såkalte «status quo»-avtaler regulert tilgangen til Tempelhøyden, for å unngå konflikter. Enkelt forklart innebærer disse avtalene at kun muslimer kan be inne på Haram al-Sharif, andre kan kun besøke stedet. I tillegg har Overrabbinatet, jødernes høyeste myndighet, vedtatt forbud for jøder å bevege seg på Tempelhøyden, for å unngå å krenkelser av muslimenes helligste. Flere israelske politikere har også bekreftet dette. Samtidig har israelske tempelaktivister, kalt *Temple Mount Faithful*, helt siden 1980-tallet forsøkt å overbevise Israel om å ta kontroll over hele området. Disse aktivistene har gått fra å være et ytterliggående fenomen, til å bli en bevegelse med økt politisk oppslutning, støttet av høyresiden (Berg 2023, 120). Israelske grupperinger har i økende grad siden 2000-tallet lagt et press på «status-quo»-avtalene. Samtidig har krenkelser mot «status-quo»-avtalene og Haram al-Sharif ofte ført til reaksjoner, ikke bare blant palestinere, men også i Jordan, og blant muslimer verden over (Berg 2023). Sharons bevisste provokasjon og maktdemonstrasjon, da han i følge med hundrevis av sikkerhetsvakter gikk opp på Tempelhøyden / Haram al-Sharif i september 2000, illustrerer dette godt (Jensehaugen 2022, 129).

Ifølge Berg (2023) får religiøse steder gradvis enda større betydning i konflikten. Dette handler ikke kun om religion, men om et ekstremt press på religiøse steder, spesielt i Øst-Jerusalem, som en konsekvens av okkupasjonen og israelsk politikk i Øst-Jerusalem. Dette gjelder både kristne kirker og moskeer. Dette gir selvsagt konflikten religiøse dimensjoner, og fører ofte til brudd på retten til religionsutøvelse. Eksempelvis blir de religiøse bosetterne i økende grad sett på som «spydspissen» i koloniseringen av de okkuperte områdene. Mange israelske bosettere tolker den bibelske lovnaden om landet bokstavelig, og identifiserer seg med en idé om «jødisk overherredømme». De ser det som et tegn på svakhet at Tempelhøyden enda ikke er under israelsk kontroll. Berg (2023) påpeker videre at det ligger en frykt hos palestinerne, for at Tempelhøyden og al-Aqsa moskeen kan ende opp på samme måte som Ibrahim-moskeen i Hebron. Moskeen i Hebron ble bygget over Abraham, Patriarkens grav fra oldtiden, og er således et viktig religiøst sted for muslimene. Etter okkupasjonen 1967 ble halve moskeen omgjort til synagoge, og Israel har gradvis tatt mer og mer kontroll over stedet, og palestinerne har nå i stor grad mistet tilgang. Terrorhandlingen i 1994, hvor en israelsk bosetter tok seg inn i moskeen og drepte 29 palestinere, bidro til at delingsregimet og sikkerhetstiltakene for moskeen ble strammet til, paradoksalt nok til fordel for de jødiske bosetterne (Berg 2023, 122).

Al-Aqsa moskeen ligger i Øst Jerusalem, og i et palestinsk perspektiv, henger utfordringene knyttet til det hellige stedet, tett sammen med den israelske okkupasjonspolitikken (Berg 2023). September 2015 var preget av uroligheter og flere voldelige sammenstøt på Tempelhøyden. Israelske myndigheter og flere journalister peker på at det var en forestilling blant palestinske ungdommer om at al-Aqsa moskeen på Tempelhøyden var truet høsten 2015, og således trigget de første angrepene i «knivintifadaen» (The Guardian 2015 og Israel Ministry of Foreign Affairs 2023). Samtidig er det ikke grunnlag for å si at islamsk ideologi eller Tempelhøydens religiøse symbolske status alene kan forklare knivangrepene fra de mange unge palestinere. I følge fagpersoner som Høigilt (2017), Skare (2021) og flere, var ikke angrepene primært drevet av religion, men heller en grunnleggende opplevelse av å være permanent isolert, marginalisert og en frarøvet muligheten til et verdig liv. Samtidig som man daglig er i kontakt med, og observerer de som står for røveriet, og ser den enorme differansen i makt og muligheter på nært hold. Dette utelukker selvfølgelig ikke at religiøse følelser var en medvirkende faktor for enkelte av angriperne, men jeg vurderer ikke dette som hoved-drivkraften for voldsbølgen, men heller en trigger.

4.3.6 Personlige problemer eller utfordringer i familien

Mediedekningen av angrepene i israelske medier kunne gi inntrykk av at angriperne hadde en trøblete bakgrunn. Ben-Shalom et al. (2023) påstår denne medierapporteringen viser at 60 prosent av angriperne hadde familierelaterte eller personlige konflikter, som delvis kunne ha motivert for å gjennomføre terrorhandlingen. Høigilts (2017) intervjuer med diverse respondenter i Øst-Jerusalem indikerer det motsatte, at majoriteten var «vanlige», veltilpasse ungdommer. Min vurdering er at det ikke er så unormalt at tenåringer generelt opponerer mot familie og nærsamfunnets normer, uten at jeg har gått dypere inn på dette.

4.3.7 Sosiale mediers rolle i voldsbølgen

Både israelsk etterretningstjeneste, myndighetene og forskere framhever sosiale medier som en viktig faktor for at voldsbølgen eskalerte så raskt som den gjorde (Chorev 2017, Høigilt 2017, Israel Ministry of Foreign Affairs 2023 og Ben-Shalom et al. 2023)

Mange av aggressorene var inspirert av hatefulle ytringer på sosiale medier og radikale postinger som oppfordret til martyrhandlinger. I tillegg bidro de digitale plattformene til rask informasjonsflyt mellom potensielle terrorutøvere (Chorev 2017 og Ben-Shalom et al. 2023)

Bruken av sosiale medier, herunder Facebook, Twitter og Instagram, var relativt nye virkemidler, men begge sider i konflikten benyttet plattformene svært aktivt, for å forme og

påvirke informasjonsdomenet. Plattformene ble brukt for rask spredning av bilder og videosnutter av angrepene, samt aktiv publisering av ytringer, som medførte at voldsbølgen også ble omtalt som «Facebook intifadaen» (Michaelson 2015 og Chorev 2017).

I følge Michaelson (2015) benyttet både palestinske og jødiske «ekstremister» sosiale medier for å publisere direkte trusler om vold, hatefulle videoklipp som hintet til «handling», eller sågar konkrete instruksjoner om hvordan gjennomføre terrorangrep. Eksempelvis publiserte den Islamsk Jihad affilerte Quds News Network (3,6 millioner «likes») og Hamas affilerte Shehab News Agency (4,1 millioner «likes»), ofte grufulle bilder av palestinske offer, kombinert med oppfordringer som «Stab!» (Michaelson 2015). Med bakgrunn i sosiale mediers desentraliserte natur, og raske informasjonsstrømmer, bidro dette sannsynligvis til ytterligere angrep og eskalering av situasjonen, og ikke minst forsterket det sikkerhetiserings-prosessen av de palestinske angrepene.

Israel prøvde å hindre den palestinske propagandaen og inspirasjonseffekten som de sosiale mediene brakte på banen. En gruppe høyreorienterte organisasjoner, ledet av Shurat HaDin Israel Law Center stevnet Facebook for retten i slutten av 2015. Utfordringen med dette var ifølge Michaelson (2015), at hvis et multinasjonalt selskap som Facebook skulle sensurere anti-israelske ytringer, måtte de nødvendigvis også sensurere anti-palestinske uttalelser. I tillegg hadde Facebook allerede regler mot trakassering, samt sanksjoner og utestenging ved brudd. Utfordringene lå i grensedragningene, med hinting eller oppfordring til handling. Både pro-israelske og anti-israelske Facebook brukere la ut grusomme bilder og videoer kombinert med tekster som «noe må gjøres!» eller «vi må slå tilbake!» (Michaelson 2015). Michaelson argumenterer for at ytringsfriheten legitimerer i like stor grad støtte erklæringer til «knivintifadaen» som støtte til Israel Defence Forces, og trekker konklusjonen om at Facebook allerede har lagt seg på riktig sensur-nivå.

Direktør for Shin Bet, Nadav Argaman uttalte i Knesset i 2017, at sikkerhetsorganisasjonen hadde avverget mer enn 400 hundre «lone-wolf angrep», ved bruk av nye etterretningsverktøy for sporing av potensielle angripere på sosiale medier (The Jerusalem Post 2017).

4.4 Den israelske responsen

I dette kapitlet vil jeg presentere israelske responser på «knivintifadaen», og diskutere de i lys av sikkerhetiserings-teoretiske perspektiver.

4.4.1 Grunnlaget for responsen

Det er mange eksempler på at Israel responderte på voldseskaleringen under «knivintifadaen» med en rekke ekstraordinære tiltak, som forsterket diskriminering og marginalisering av den palestinske minoriteten, og åpenbart bryter med både internasjonal lovgivning og liberale demokratiske prinsipper. Dette til tross for at de egen-initierte terrorhandlingene, i realiteten utgjorde en ubetydelig trussel mot staten Israel, og dens suverenitet. De fleste angrepene var tilsynelatende dårlig planlagt og med svært enkle husholdningsartikler, som kniv, saks eller øks, og lite suksessfulle målt i utfallet for ofrene (Skare 2021 og Ben-Shalom et al. 2023). I lys av sikkerhetiserings-teorien indikerer dette en sikkerhetisert-sfære, som forankret umiddelbare og ekstraordinære virkemidler (Buzan et al. 1998 og Balzacq 2005).

4.4.2 Den vanligste responsen – Angriperen drept på stedet

De fleste angrepene ble avverget, før de greide å påføre ofrene store skader, og de fleste angriperne ble drept før, under eller etter angrepet (Association for Civil Rights in Israel et al. 2015, Reuters 2015, Høigilt 2017, Chorev 2017 og Skare 2022). Spesielt i Øst-Jerusalem var det allerede etablert omfattende sikkerhetstiltak før voldsbølgen startet, med en kombinasjon av både passive og aktive sikringstiltak. Berg (2023) beskriver at sikkerhetsmuren, en åtte meter høy betongmur, skiller flere palestinske flyktningeleirene og palestinske satellittnabolag fra Jerusalems bykjerne, selv om de formelt fortsatt er en del av samme bykommune. Det er etablert vaktårn, med væpnede soldater, og kontrollposter. I tillegg er israelsk politi og det israelske militærpolitiet Magav sterkt tilstede i Øst-Jerusalem for å beskytte israelsk-jødiske sikkerhetsinteresser, og de går brutalt til verks mot palestinerne (Berg 2023, 108). I Øst-Jerusalem ser man også overvåkningskameraer på nesten hvert et hushjørne.

Angripernes mulighet for å komme levende unna handlingene var ifølge Chorev (2017) svært små, da nær 50 prosent av angriperne ble drept på stedet. Angrepene framstod således som rene selvmordsaksjoner (Skare 2022, Høigilt 2017 og Chorev 2017). I tillegg var suksessraten, i form av skade påført ofrene ofte marginale, da mange av angrepene (53%) var rettet mot israelske sikkerhetsstyrker. Det overrasket derfor både israelere og palestinere at angrepene fortsatte, og utviklet seg til den voldsbølgen som det gjorde (Chorev 2017 og Skare 2022).

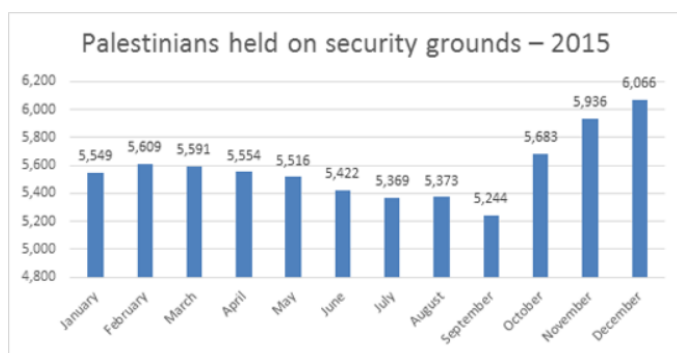
4.4.3 Administrativ fengsling

I følge menneskerettighetsorganisasjonen B`Tselem (2023a) benytter Israel administrativ fengsling som virkemiddel i kampen mot terror, og har opp igjennom årene fengslet tusenvis av palestinere, i alt fra noen få måneder til flere år, uten lov og dom. Bruken av administrativ fengsling ble tydelig intensivert under voldsbølgen i 2015-2016 (B`Tselem og HaMoked 2017).

De administrativt fengslede har ikke rett til å få vite hva de er anklaget for, ei heller forevist noe form for bevis for hvorfor de er fengslet. Heller ikke den pågrepnes advokat får innsyn i dette, noe som umuliggjør å bevise uskyld. Praksisen bryter åpenbart med grunnleggende menneskerettigheter og demokratiske rettsstatsprinsipper, og fordømmes av en rekke menneskerettighetsorganisasjoner, slik som Amnesty International (2012 og 2022) og B`Tselem (2016, 2017a og 2023a).

I følge tall fra B`Tselem ble det i perioden fra begynnelsen av 2015 og fram til slutten av juli 2017, utstedt 3 909 administrative fengslingsordrer. 2 441, som utgjør over 60%, var forlengelser av allerede fengslede personer. Kun 48 (1,2%) saker ble avslått av militærdomstol, resten ble godkjent.

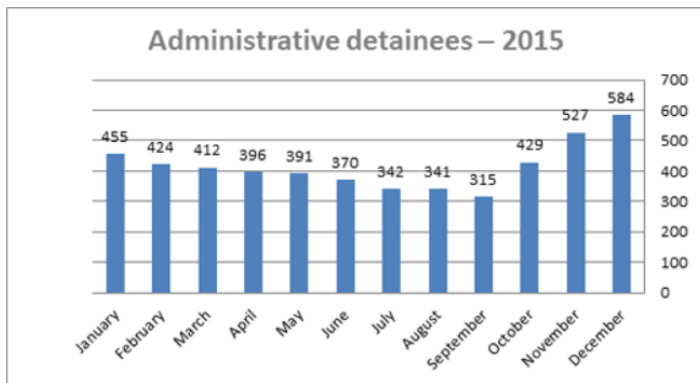
Under knivintifadaen så man en markant økning i totalantall palestinere som ble fengslet av sikkerhetshensyn, og i slutten av 2015 var hele 6 066 palestinere fengslet, det høyeste tallet siden 2010. Grafen under viser utviklingen måned for måned i 2015, og tallene inkluderer ikke ulovlig innvandring eller andre forhold som israelske myndigheter definerer som kriminalitet (B`Tselem 2016).

Graf: B`Tselem 3. mars 2016

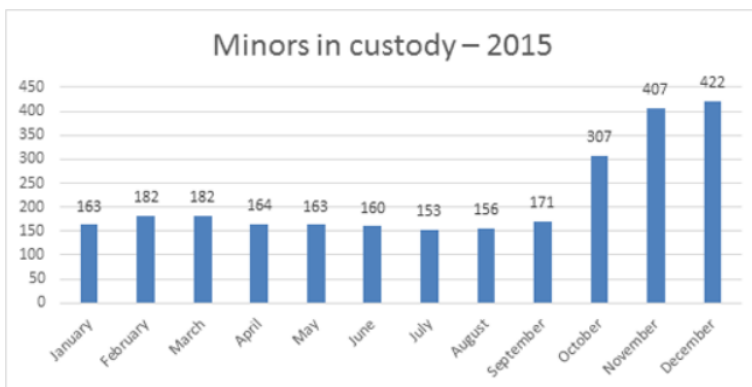
Generelt er det svært få kvinner i Israel som sitter fengslet for sikkerhetsårsaker, men antallet økte til 44 fengslede i slutten av desember 2015, og representerer en dobling siden september 2015 (B`Tselem 2016).

Bruken av administrativ fengsling skøyt også i været, da «knivintifadaen» startet høsten 2015, med en økning på hele 85,4%. Tall fra det israelske fengselsvesenet, Israel Prison Service (IPS), viser 584 administrativt fengslede i desember 2015, og ifølge B`Tselem (2016) inkluderer tallet seks mindreårige og tre kvinner.

B`Tselem 3. mars 2016, basert på tall fra Israel Prison Service (IPS)

Majoriteten av angrepene i voldsbølgen ble utført av ungdommer eller unge voksne palestinere, og følgelig ser vi en markant økning (250% økning) i antall unge, fengslede palestinere i perioden. Den mest markante oppgangen ser vi i overgangen september til oktober 2015. Ved utgangen av 2015, satt 422 mindreårige palestinere fengslet, av sikkerhetshensyn. Grafen under viser den månedlige utviklingen av mindreårige innsatte i det israelske fengselsvesenet i 2015. I følge B`Tselem (2016), var de fire yngste barna mellom 12 og 14 år.

B`Tselem 3. mars 2016, basert på tall fra Israel Prison Service (IPS)

For Vestbredden, unntatt Øst-Jerusalem, legitimeres administrativ fengsling gjennom militærlovgivningen, og «The Administrative Detention Order (No. 1591)» (Israel Defence Force 2007). Loven tillater militære sjefer å fengsle personer i inntil seks måneder, argumentert med behovet for å trygge regional sikkerhet eller offentlighetens sikkerhet. Den arresterte fengsles administrativt, uten lov og dom, som et preventivt sikkerhetstiltak, som kan forlenges av en militærdommer, et ubegrenset antall ganger. Normal rettspraksis med krav om bevisførsel settes til side, og den fengslede og familien må leve i uvisse om, eller når, de blir løslatt. De vet ikke hva de er anklaget for, og det er ingen rettergang med mulighet for kontradiksjon.

Administrativ fengsling brukes også mot israelske borgere, da med hjemmel i nasjonal lovgivning, gjennom «The Emergency Powers (Detentions) law, 5739-1979» (Israelsk lov 1979), en videreført sikkerhetspraksis fra den britiske mandatperioden. Statuttene bemyndiger forsvarsministeren å administrativt fengsle israelske borgere, innbyggere i okkuperte områder, eller innbyggere i andre land, i inntil seks måneder. Også her kan fengslingen forlenges et uendelig antall ganger, så lenge ikke hver periode overskrider seks måneder. Unntaksvis har virkemidlet også blitt brukt mot nybyggere, men da av kortere varighet. Lovhjemlene kan kun tas i bruk, hvis Knesset erklærer unntakstilstand for landet, noe Israel forøvrig har erklært helt siden statens opprettelse i 1948. Dette styrker argumentasjonen for en vedvarende sikkerhetiserings-prosess mot den palestinske minoriteten, fundamentert i et predikert trussel-narrativ for det jødiske samfunnet, som krever ekstraordinære sikkerhetstiltak, slik Olesker (2014) påpeker.

Den tredje hjemmelen for administrativ fengsling, er loven for internering av ulovlig stridende, «Incarceration of Unlawful Combatants Law, 5762-2002» (Israelsk lov 2002). Loven regulerer internering av sivile som gjennomfører fiendtlige handlinger mot Israel, uten rett til status som krigsfanger, eller immunitet mot straff etter krigens folkerett. Lovens definisjon av ulovlig stridende, inkluderer sivile som har enten direkte eller indirekte deltatt i fiendtlige handlinger, eller er medlemmer av organisasjoner som utfører fiendtlige handlinger mot Israel, og således utgjør en trussel mot statens sikkerhet. Også denne loven muliggjør administrativ fengsling i ubegrenset tid, hvis Forsvarssjefen, eller en offiser med minimum generalmajors grad med delegert myndighet, vurderer en løslatelse som en trussel mot statssikkerheten. Helt siden Israel trakk seg ut fra Gaza stripen i 2005, har Israel benyttet lovhjemmelen for å arrestere Palestinere fra Gazastripen, men den har tidligere også blitt nyttet mot libanesiske borgere.

Til tross for protester fra menneskerettighetsorganisasjoner (Association for Civil Rights in Israel et al. 2015), var det stort politisk trykk i Israel for å vise handlekraft under oppstarten av «Knivintifadaen», og opinionsoppfatningen var at eksisterende sikkerhetstiltak var langt fra tilstrekkelig for å håndtere det presenterte trussel-narrativ. Oppfatningen var at de egen-initierte palestinske ungdomsangrepene med bruk av enkle husholdningsartikler som kniv og saks, representerte en ekstraordinær sikkerhetssituasjon, med fare for en tredje intifada (The Jerusalem Post 2015a, The New Yorker 2015 og Haretz 2015). Sikkerhetisering av konfliktsituasjonen, er derfor med på å forklare hvorfor den jødisk-israelske befolkningen aksepterte, og forventet slike tiltak, til tross for at preventive arrestasjoner med utstrakt fengsling uten lov og dom, og frihetsberøvelse av mindreårige, åpenbart bryter med

grunnleggende menneskerettigheter, beskrevet i *Verdenserklæringen om menneskerettigheter* (FNs generalforsamling 1948). Erklæringen består av 30 artikler, og rettighetene er allmenngyldige, uavhengig av etnisitet, religion, politisk oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eller andre forhold. Artikkel 2 presiserer at: «Det skal heller ikke gjøres noen forskjell på grunn av den politiske, rettslige eller internasjonale stilling som innehas av det land eller det område en person hører til, enten landet er uavhengig, står under tilsyn, er ikke-selvstyrende eller på annen måte har begrenset suverenitet». Rettighetene inkluderer retten til liv, frihet og sikkerhet. De omfatter også rettssikkerhet, likhet for loven, retten til å organisere seg, bevegelsesfrihet, retten til statsborgerskap, med mer. Ingen kan heller fratras rettighetene (FNs generalforsamling 1948). Den israelske responsen bryter med dette, samt internasjonale standarder for rettssikkerhet (Amnesty Internasjonal 2012 og B`Tselem 2016). Aksept i mottakspublikummet, for myndighetenes bruk av nevnte sikkerhetstiltak, indikerer ifølge Balzacq (2005) at sikkerhetiserings-prosessen var suksessfull. I tillegg var den politiske konteksten i det jødisk-israelske samfunnet mottagelig for det presenterte sikkerhetsnarrativ, slik Leonard (2007, 2009 og 2010) og Barthwald-Datta (2012) beskriver.

4.4.4 Tortur og mishandling under avhør

Flere lokale og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner, som Amnesty International (2022), HaMoked: Center for the Defence of the Individual (2016) og B`Tselem (2017b), dokumenterer utstrakt bruk av tortur og mishandling av pågrepne palestinere både i Israel og i de okkuperte områdene. The Public Committee Against Torture in Israel utgir årlig en situasjonsrapport på temaet (PCATI 2020). Spesielt framhever Amnesty International (2022) de harde metodene som Israel Security Agency benytter for å skaffe informasjon eller framtinge tilståelser, slik som å bli fastlåst i smertefulle stressposisjoner, tvunget fravær av søvn, trusler mot den pågrepne, eller dens familie, seksuell trakassering, utstrakt bruk av langvarig isolasjon og verbal sjikanering.

I oktober 2017 utgav HaMoked og B`Tselem en felles rapport, som dokumenterer omfattende mishandling av palestinske ungdommer arrestert i Øst-Jerusalem. Funnene er basert på uttalelser fra 60 arresterte ungdommer i perioden mai 2015 til oktober 2016, og inkluderer således Knivintifaden. Selv om tidsperioden ikke sammenfaller fullstendig med rammene for dette casestudie, velger jeg å tolke de systematiske bruddene på mindreåriges rettigheter, som representative. 25% av ungdommene sa de ble utsatt for fysisk vold, 55% rapporterte om roping og trusler, 26% sa de ikke fikk vann eller mat, selv om de ba om dette, og 23% sa de ble nektet tilgang på toalett. B`Tselem og HaMoked (2017) påstår at disse avhørsmetodene er sterkt

medvirkende for at 83% av de pågrepne ungdommene signerte en tilståelse under avhør, hvorav 80% av tilståelsene ble forevist på hebraisk. Et språk ungdommene ikke kunne lese.

Israel er ikke alene blant Vestlige demokratier til å bruke særskilte avhørsteknikker og harde virkemidler i kampen mot terror. I kjølvannet av 11. september 2001, innførte USA, Canada, Storbritannia, Australia, med flere, radikale nye terrorlovgivninger som gav sikkerhets- og etterretningsorganisasjoner vide fullmakter til å pågripe og avhøre mennesker man trodde kunne ha informasjon knyttet til terrorisme. Dette var forankret i «den globale kampen mot terror» (Michaelsen 2006), manifestert gjennom en amerikanskledet sikkerhetiserings-prosess. Israels omfattende og systematisk bruk av særskilte avhørsmetoder i kampen mot terror, som av menneskerettighetsorganisasjoner beskrives som turtur (B`Tselem 2016, B`Tselem og Hamoked oktober 2017 og Amnesty International 2022), kan vanskelig forklares, uten en sikkerhetisering av trussel-situasjonen, hvor majoriteten av den israelske befolkningen ser nødvendigheten av slike drastiske virkemidler. Argumentet for at sikkerhetiserings-prosessen mot palestinerne har vært vellykket, forsterkes ifølge Olesker (2014) ved at virkemidlene ikke bare er kjent i offentligheten, men sågar forankret i den israelske lovgivningen.

4.4.5 Kollektiv avstraffelse; hus-rivning og deportasjon av angripernes familier

Kollektiv avstraffelse ved å rive hjemmene til terror-angriperne og deres familier, er ifølge B`Tselem (2017b) og Amnesty International (2015) av de mest ekstreme kontraterrortiltakene som Israel nytter på Vestbredden og i Øst-Jerusalem. Israelske myndigheter og høyreorienterte israelske politikere og myndighetspersoner poengterer at hus-rivningspolicyen, og andre straffetiltak slik som å frata statsborgerskap og deportasjon, har til hensikt å avskrekke andre palestinere fra å planlegge eller gjennomføre liknende angrep, da det vil gå utover deres familier og deres nære (Netanyahu, 2023, Human Rights Watch 2023 og PBS News Hour 2023).

Israel har opp igjennom årene revet flere hundre palestinske hus, som del av denne preventive og avskrekkende sikkerhetspolicyen, og følgelig gjort flere tusen palestinere hjemløse. Policyen om å straffe familiene til terroraktivistene, ved å rive hjemmene deres, er direkte innrettet for å ramme uskyldige tredjepersoner, som ikke har gjort noe ulovlig, ei heller er mistenkt for noe kriminelt, annet enn at de har relasjoner til palestinske angripere. I de aller fleste tilfellene lever ikke angriperen lenger i det aktuelle huset som skal rives, da vedkommende stort sett allerede er drept, eller soner en lang fengselsstraff. Praksisen bryter således med grunnleggende menneskerettigheter (FNs generalforsamling 1948), internasjonale lovgivning (Genève-konvensjonene 1949), bærende rettsstatsprinsipper, og ikke minst utfordrer den moralske

prinsipper (B`Tselem 2023a, Amnesty International 2022 og Human Rights Watch 2023), spesielt understreket av at ingen skal straffes for en ugjerning de ikke har gjort (OHCHR 2015a). I februar 2005 ble praksisen vurdert av en militærkomité, ledet av generalmajor Udi Shani, som konkluderte med at policyens avskrekkende effekt, i beste fall var tvilsom, og hatet den genererte, gjorde mer sikkerhetsmessig skade enn den gavnet. Daværende forsvarsminister, Shaul Mofaz, støttet komiteens innstilling og stanset praksisen i omtrent ti år. Destruering av palestinske hus, som et avskrekkende straffetiltak ble derfor ikke praktisert i perioden 2005 til 2014, med ett unntak; tre hus i Øst Jerusalem ble ødelagt (ett revet og to avstengt) i 2009 (B`Tselem 2017b).

Sommeren 2014 ble tre israelske studenter bortført og drept på Vestbredden, og som en respons på dette gjenopptok israelske myndigheter praksisen med hus-rivning som straffetiltak. Myndighetene argumenterte for at det aldri hadde vært en intensjon om å permanent avvikle virkemidlet (B`Tselem 2017b). FNs høykommissær for menneskerettigheter, (OHCHR 2014) rettet sterk kritikk mot Israels praksis, og oppsummerer virkemidlet som en kollektiv avstraffelse, som åpenbart bryter med internasjonal lov, og må umiddelbart stanses.

13. oktober 2015 utvidet det israelske sikkerhetskabinettet bruken av avskrekkende hus-rivninger, som en respons på de mange knivangrepene og den uttalte, ekstraordinære sikkerhetssituasjonen man stod i. De proklamerte også at det ikke ville bli tillatt å sette opp nye palestinske bygg på tomten til det revne hjemmet, og at eiendommen kunne bli gjenstand for konfiskering. I november 2015 avviste høyesterett alle innsigelser, anker og protester, sterkt kritisert av en rekke menneskerettighetsgrupper, samt FN og den internasjonale Røde Kors-komiteén (OHCHR 2015a).

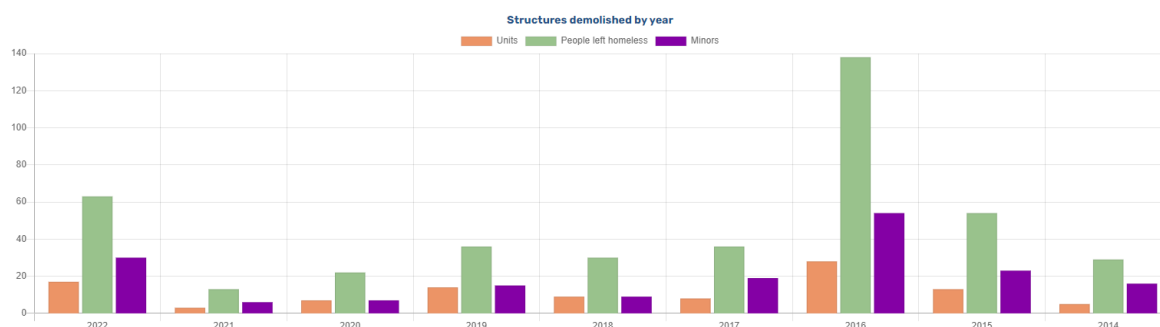
Under «knivintifadaen» var det flere høringer i Israelsk høyesterett (HCJ 5839/15, HCJ 722/15 og HCJ 8567/15), som omhandlet virkemidlet. Israelsk lov anser hus-rivning som et avskrekkende og forebyggende tiltak, og ikke et straffetiltak. Motargumenter som ble fremmet var følgelig at det er vanskelig å dokumentere at tiltaket faktisk gir positiv sikkerhetseffekt. I tillegg ble det framhevet at den relativt lange tiden som ofte oppstod mellom ugjerningen og en eventuell hus-rivningsrespons, medførte en fare for at den aktuelle destrueringen ble oppfattet som en hevnaksjon også for nyere knivangrep i voldsbølgen. Juristen Vogelmann stilte spørsmålstegn ved om uskyldige familiemedlemmer til de terrormistenkte ble brukt som virkemiddel og verktøy, uten individuelle rettigheter (Rachimilovitz, 17. januar 2016).

På samme måte som administrativ fengsling, er også hus-rivnings virkemidlet definert som en administrativ prosedyre, gjennomført uten sivil rettergang med krav om bevisførsel, hjemlet i gamle/videreførte militærlover fra den britiske mandatperioden. Regulering 119, i «the Defence (Emergency) Regulations» fra 1945, bemyndiges militære sjefer å beslaglegge ethvert hus, byggverk eller landområde hvor man mistenker at beboere har vært involvert i gjennomføring, forsøk på gjennomføring, støttet gjennomføring av voldshandlinger, eller involvert i annen truende aktivitet, omfattet av den militære strafferett (Israel Defence Forces 1945). I det huset, byggverket eller området er beslaglagt, står den militære sjefen fritt til å destruere huset, eventuelle byggverk og alt som vokser på området. Tabellen under viser B`Tselems (2023c) totaloversikt over palestinske hjem som er destruert som straffereaksjon:

	Totalødelagt	Delvis ødelagt	Antall hjemløse	Mindreårige hjemløse
2023	6	0	26	10
2022	17	0	63	30
2021	3	0	13	6
2020	6	1	22	7
2019	14	0	36	15
2018	9	0	30	9
2017	7	1	36	19
2016	28	0	138	54
2015	12	1	54	23
2014	5	0	29	16
2009	3	0	28	0
2004	177	0	909	0
Totalt	287	3	1384	189

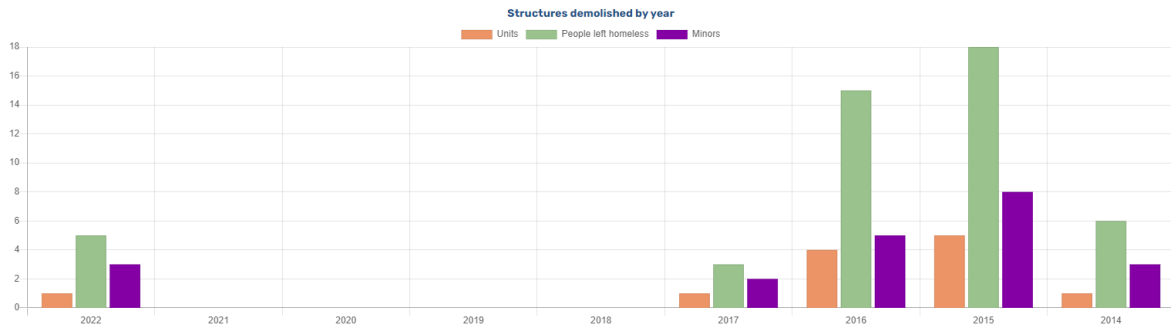
Data hentet fra statistics.btselem.org 11. april 2023.

Søylediagrammet under viser totaloversikt over palestinske hus på Vestbredden, i Øst Jerusalem og på Gaza stripen, som er revet som straffereaksjon, i perioden 2014-2022.

Data hentet fra statistics.btselem.org 11. april 2023.

Søylediagrammet under viser oversikt over palestinske hus som er revet i Øst Jerusalem, som straffereaksjon, i perioden 2014-2022.

Data hentet fra statistics.btselem.org 11. april 2023.

Begge diagrammer viser en markant økning av straffereaksjonene som respons på terrorangrepene under knivintifadaen i 2015-2016, og aller tydeligst vises dette i Øst-Jerusalem. Benmelech et al. (2015) framhever at dette diskriminerende kontraterrortiltaket gir en bumerangeffekt, som i realiteten skaper ytterligere fortvilelse og misnøye i den palestinske befolkningen, generer økt støtte til terrorisme, og ikke økt sikkerhet.

4.5 Hvorfor responderte Israel som de gjorde?

I dette kapittelet vil jeg bruke sikkerhetiserings-teorien til å drøfte *hvorfor* Israel responderte slik de gjorde.

4.5.1 Frykt i den israelske befolkningen

Israel har allerede før stats-opprettelsen i 1948, «kontinuerlig» vært eksponert for terrortrusler (Braddock 2017), og ifølge Freilich (2015) har terrorisme følgelig blitt dimensjonerende for Israels nasjonale sikkerhet i over 70 år. Det er åpenbart en selvmotsigelse at Israel var eksponert for terror allerede før staten ble opprettet, men jeg finner påstanden til Braddock relevant, da den illustrerer godt oppfatningen til mange israelere. Braddock og Freilich beskriver videre at truslene har omfattet hele terrrorspekteret, herunder angrep med skytevåpen, kjøretøy, knivangrep, selvmordsbombere, voldsomme og omfattende terrorbølger, slik som den andre intifadaen, og en vedvarende raketangreps-trussel fra Hezbollah i Sør-Libanon og Hamas i Gaza, som primært er innrettet for å ramme sivile israelske mål. I tillegg er Israel er stadig mer bekymret for trusler innen cyber-domenet (Braddock 2017), og legger fortsatt stort fokus på mareritt-scenariet med atom-terrorisme (Freilich 2010). Denne brutale persepsjonen har gjort Israel verdensledende innen kontraterror, med omfattende etterretnings og

sikkerhetskapabiliteter, og mange av dagens mest anvendte kontraterrortiltak og virkemidler ble først utviklet av Israel (Freilich 2015). Kjersti Berg (2023, 29) påpeker også at i dagens Israel er palestinsk terrorisme fortsatt det dominerende perspektivet på hva konflikten med palestinerne handler om.

Terror påvirker og uroer stadig dagliglivet til israelerne, hvor trussel-persepsjonen og frykten i befolkningen forsterkes av en vedvarende sikkerhetiseringsprosess mot den palestinske befolkningen og terrortrusselen de representerer (Olesker 2014). I følge Daniel Byman (2011, 183) medfører terrortrusselen en stor psykologisk belastning for befolkningen, og en studie fra 2007 viser at hele 25% av voksne og 72-94% av israelske barn som vokser opp i grensebyen Sderot lider av posttraumatisk stress. Til tross for disse belastningene, viser det israelske samfunnet som gruppe, overraskende stor motstandsdyktighet, med evne til å håndtere vedvarende trusler (Freilich 2015, 363), hvor forskning viser at tillit til myndighetenes kontraterror-policyer og støtte i befolkningen, er avgjørende for nasjonens motstandsdyktighet (Canetti et al. 2014).

Den markante økning i antall terrorangrep i oktober 2015, med et stort antall skadde og drepte, sammenliknet med måneden før (Israel Ministry of Foreign Affairs 2023 og B`Tselem 2023b), økte frykten i den israelske befolkningen, i tillegg til at mediene pekte på faren for at en tredje intifada var under oppseiling. Frykten ble ytterligere forsterket av de mange knivangrepene, som av ofrene opplevdes som spesielt morbide og fryktinngytende (Ben-Shalom et al. 2023). Både Jerusalem Post (2015a) og Haaretz (2015a) beskrev at slike angrep vanskelig kunne avdekkes på forhånd, da det ikke foregår noen form for planlegging eller bakenforliggende strategi. Budskapet i mediene ble derfor at sikkerhetsstyrkene stod maktesløse i å forhindre angrepene. I tillegg ble det blåst opp en fare for «copy-cat» effekt, hvor suksessfulle «lone-wolf» angrep, kunne bidra til at andre tenkte; «Hey, I can do that too.» (The Jerusalem Post 2015a).

Opinionen kritiserte myndighetenes sikkerhetstiltak og israelske politikere ble anklaget for manglende handlekraft i kampen mot de egen-initierte terror angrepene. I israelske medier, i oktober 2015, ble det framhevet primært to faktorer, som forårsaket situasjonen (The Jerusalem Post 2015a). For det første hadde det i flere år vært manglende politisk initiativ fra både israelsk og palestinsk side, for å skape fred. Israelske myndigheter hadde ikke gjort noen politiske framstøt, og heller ikke akseptert å samarbeide med palestinske myndigheter. Mahmoud Abbas og det palestinske lederskapet gjorde heller ikke noen politiske framstøt, og det israelske

perspektivet var at Abbas oppmuntret de mange angrepene fra palestinske ungdommer. Den andre faktoren, var en oppfatning i befolkningen (budskap) om at Israels avskrekkende effekt, i et sikkerhetsperspektiv, stadig ble dårligere; angriperne var ikke lengere redd for sikkerhetsstyrkene. Opinionsoppfatningen var at den israelske terrorhåndteringen var reaktiv, kun med respons og gjengjeldelse på gjennomførte angrep. I oktober 2015, skrev Jerusalem Post: «de siste årene har Israel ikke gjennomført et eneste offensivt framstøt mot terrororganisasjoner, Hamas i Gaza, Hezbollah, eller andre islamistiske organisasjoner i Israel» (The Jerusalem Post 2015a). Dette til tross for at Israel hadde gjennomført massive militære angrep på Gaza sommeren 2014, hvor tall fra FN viser at 2 251 palestinere mistet livet, over 11 000 ble skadd og mer enn 18 000 boliger ble helt eller delvis ødelagt (OCHA 2015).

4.5.2 Statens legitime beskyttelse av befolkningen

Statens viktigste rolle er å ivareta sikkerheten til statens innbyggere (Jarstad og Sisk 2008), og en rekke FN resolusjoner, slik som 1368 (FNs sikkerhetsråd 2001a) og 1373 (FNs sikkerhetsråd 2001b) stempler terrorisme som en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet, og hjemler bruk av nødvendige midler for å hindre i kampen mot alle slags terrorhandlinger (Visbal 2011). Det er således ikke kontroversielt at staten har både hjemmel og plikt til å beskytte borgerne, og må bekjempe terror. Samtidig er det like lite kontroversielt, at ikke alle virkemidler er legale, men i kampen mot terror, og i selvforsvaret mot terrorhandlinger, er det vanskelig å være presis på hvor disse grensedragningene går (Visbal 2011 og Byman 2011).

Lægreid og Rykkja (2019, 7) beskriver myndighetenes legitimitet som et komplekst konsept, som primært handler om forholdet mellom styresmaktene og innbyggerne, inkludert innbyggernes persepsjon av hvorvidt myndighetenes handlinger er ønskede, velfungerende og passende innen det gitte sosiale systemets normer, verdier og overbevisning. Legitimiteten påvirker både hvordan befolkningen responderer på myndighetenes krisehåndtering, samt innbyggernes forståelse av styresmaktene. Legitimiteten for statens styresmakter er derfor relatert til den politiske dimensjonen av krisehåndteringen, og retningsgivende for omdømme, pålitelighet og den institusjonelle legitimiteten (Nohrstedt et al. 2018). I et sikkerhetsieringsperspektiv, bidro således sikkerhetiserings-budskapet og trussel-proklameringen av de palestinske ungdommenes egen-intierte terrorangrep i 2015-2016, til legitimering av økt maktbruk og ekstraordinære sikkerhetstiltak, i den israelske befolkningen, samt økt tillit til styresmaktene.

4.5.3 Sikkerhetisering av «knivintifadaen» og trusselsituasjonen

En sikkerhetiserings-prosess er basert på det presenterte narrativ av en unntakstilstand, som krever umiddelbare og ekstarordinære virkemidler. Københavnerskolen presiserer at budskapet må inneholde sikkerhetsaspektet, og retorikken må spille på det dramatiske. Saken må gis prioritet over andre saker, og frontes som en eksistensiell trussel (Buzan et al. 1998, 24). Videre må mottaksgruppen, akseptere at sikkerhetsgrep og sikkerhetstiltak er nødvendige, for at sikkerhetiseringsprosessen skal være en suksess (Balzacq 2005, 173). I lys av dette, må den israelske nasjonale sikkerheten, og sikkerhetiserings-prosessen mot palestinerne, forståes som sikkerheten for det jødiske folket, ikke alle innbyggerne av staten Israel. Helt siden «uavhengighetskrigen» i 1948 har Israel stått i en uttalt unntakstilstand, med en persepsjon i den jødiske befolkningen om en vedvarende eksistensiell trussel, hvor myndighetene og sikkerhetsapparatet har vide fullmakter i forhold som gjelder nasjonens sikkerhet (Gross 2003, 13). Samtidig er det viktig å poengtere at selv om trussel-beskrivelsene og behovet for utvidede juridisk virkemidler frontes i en allerede sikkerhetisert sfære, har de israelske lovgiverne ikke gått bort ifra normale juridiske prosesser (Olesker 2014, 379). Likevel innebærer sikkerhetiseringen at lovgiverne kan implementere lover i det israelske samfunnet, som ville være politisk uakseptable uten påvirkning av den politiske diskursen (Bratberg 2014).

Jurist og statsviter Ronnie Olesker (2014) påstår Israel fører en vedvarende sikkerhetiserings-prosess mot den palestinske minoriteten. Dette er muliggjort av den politiske konteksten som oppstod i kjølvannet av at Oslo-prosessen feilet, samt utbruddet av den andre intifadaen på starten av 2000-tallet. Olesker (2014) beskriver videre lovgivning som det mest effektive instrumentet for den politiske elite å formidle verdier, interesser, og innretting av sikkerhetssystemet. Følgelig blir implementering av nye sikkerhetslover et verktøy for å operasjonalisere sikkerhetiserings-prosessen. Ved å studere den nasjonale lovgivningen, avdekker han hvordan predikerte sikkerhetsbehov og akutte sikkerhetstiltak blir institusjonalisert, med utgangspunkt i lover vedtatt i Knesset mellom januar 2001 og fram til juli 2012. Analysene til Olesker viser hvordan Israel legitimerer implementeringen av diskriminerende lovgivning, forankret i statens sikkerhetsbehov og oppfatning av at den palestinske minoriteten utgjør en trussel mot samfunnet. Implementering av disse lovene ville sannsynligvis ikke vært mulig på 1990-tallet, men sikkerhetiserings-prosessen med en diskurs fundamentert på den feilslåtte Oslo-prosessen og utbruddet av den andre intifadaen, skapte aksept i det israelske mottakspublikummet, med en persepsjon og holdningen om at den

palestinske minoriteten utgjorde en eksistensiell trussel mot det jødisk-israelske samfunnet (Olesker 2014, 379)

I en stat definert med en etnisk karakter, konstant utfordret av en pågående konflikt, virker det som sikkerhetisering av den palestinske minoriteten er uunngåelig. Den politiske sfæren legger til rette for en diskurs (Bratberg 2014), hvor politiske identiteter med «oss» og «dem» settes opp mot hverandre. I lys av Balzacqs (2011) beskrivelser av sikkerhetisering som resultat av en strategisk prosess, vil man kunne anta at endringer i det politiske landskapet, kan bidra til å endre narrative om at den jødiske og palestinske identiteten er i opposisjon mot hverandre. Eksempelvis ble det under Rabins styre mellom 1992 og 1995, vedtatt flere lover og policyer som hadde til hensikt å bedre den sosiale og økonomiske statusen til minoriteter, samt promotere like rettigheter, spesielt innen tildeling av offentlige midler (Ozacky-Lazar og Ghanem 1995, s. 7). Disse policyene ble raskt reversert etter drapet på Rabin, og man har ikke kommet nærmere med å forene identitetene, heller tvert imot. Selv om identitetene i teorien kan bli inkluderende, kan det politiske klima for en slik dreining vanskelig finne sted, så lenge Israel-Palestina konflikten pågår (Olesker 2014, s. 380).

Kort tid etter tid etter at voldsbølgen eskalerte i oktober 2015, valgte statsminister Benjamin Netanyahu å avlyse sin tjenestereise til EU-toppmøtet Euro Summit i oktober 2015, og oppfordret israelere til å være på alerten. Han uttalte at sivile er i frontlinjen i kampen mot terrorisme og må være i maksimal beredskap (The Independent 2015).

Voldsspiralen og samfunnsdebatten medførte at både jødiske israelere og palestinere var redde. Flere vanlige israelere valgte å bevæpne seg, for om nødvendig kunne håndtere uforutsette angrep på egenhånd. Borgermesteren i Jerusalem, Nir Barkat, oppfordret høsten 2015 alle jødiske israelere med gyldig våpenlisens til å bære våpen. Dette for å øke sikkerheten (CNN 2015 og The Independant 2015). Han proklamerte at flere tidligere terrorangrep hadde blitt avverget, eller at angriperen var nøytralisert av væpnede militære på permisjon, væpnet politi utenom tjenestetid, eller andre ansvarlige sivile, som grep inn (Ben-Shalom et al. 2023). Borgermesteren henviste til sin egen opptreden februar samme år, hvor han la i bakken en palestinsk mann, angivelig mistenkt for å knivstikke en ultraortodoks jøde. Borgermester Barkat gjennomførte videre et demonstrativt besøk til et palestinsk boligkvarter i Øst-Jerusalem, den 5. oktober 2015, hvor han åpenlyst bar sin egen rifle. Adnan Husseini, en Palestinsk talsmann for Jerusalem, beskrev Barkats væpnede opptreden som en krigserklæring mot de palestinske innbyggerne i Øst-Jerusalem (The Independent 2015). Politisjefen for

Jerusalem politidistrikt, Moshe Edri uttalte: «Anyone who stabs Jews or hurts innocent people is due to be killed». Videre proklamerte ministeren for nasjonal sikkerhet, Gilad Arden at enhver terrorist skal vite at han ikke vil overleve angrepet han har tenkt å gjennomføre (Association for Civil Rights in Israel et al. 2015).

I pressen ble det beskrevet at vanlige israelere var i alarmberedskap, og forberedte nødvendige beskyttelsestiltak. Pressen beskrev videre at det var dramatisk færre mennesker som oppholdt seg i gatene og offentlige plasser. Vanlige folk valgte uforutsigbare reiseruter til jobb, og foretrakk heller å kjøre egen bil, framfor å nytte offentlig kommunikasjon. Flere og flere bevæpnet seg, og enda flere søkte om våpentillatelse (CNN 2015). I oktober 2015 utgav ni menneskerettighetsorganisasjoner i Israel en felles pressemelding, hvor de uttrykte sterk bekymring for at politikere, myndighetspersoner og politiledere hadde feilet i å berolige befolkningen, og heller oppfordret til utenomrettslige drap av mistenkte terrorister (Association for Civil Rights in Israel et al. 2015).

4.5.4 Sikkerhets paradokset

Sikkerhetisering av terrortrusselen har til hensikt å skape aksept for myndighetenes respons, men kommer også med en pris. En av de største utfordringene for sikkerhetiserings-aktøren i sikkerhetiserings-prosessen, er å opprettholde opinionstøtte, med aksept for kontraterrortiltakene (Balzacq 2005,173).

Under Knivtifaden var det en klar trend at angrepene rammet helt tilfeldige ofre, og sikkerhetiserings-budskapet proklamert av politikere, myndighetspersoner og media (Ben-Shalom et al. 2023 og The Jerusalem Post 2015a og 2015b), forsterket frykten i den israelske befolkningen. Frykten er selvfølgelig en forutsetning for å forankre sikkerhetiserings-prosessen, men den utgjør også en nøkkelfaktor for ett av sikkerhetsdilemmaene innen kontraterrorinnsats. Terrorangrep er innrettet for å skape frykt i befolkningen, og Antony Field (2016) beskriver den psykologiske effekten terror har på befolkningen, hvor skrekkszenarier forankres i samfunnet. Myndighetenes tiltak har således til hensikt å få folk til å føle seg tryggere. Dessverre, påpeker Antony Field (2016, 478) at «sikkerhets-paradokset» tilsier at myndighetenes tiltak for å bedre befolkningens sikkerhetsopplevelse, har en pris, og ofte med uforutsette følger. I en artikkel publisert i september 2016, tar Field for seg kampen mot terror og myndighetenes kontraterrortiltak, i lys av det klassiske sikkerhetsdilemma, «the Domestic Security Dilemma». Han viser til at økt kontraterrorinnsats ikke bare truer terrorister, men også vanlige borgere, og argumenterer for at beslutningstakere ofte undervurderer frykten som

kontraterrorpolicyer skaper i egen befolkning. Artikkelen påpeker at myndighetenes tiltak for å få befolkningen til å føle seg trygge for terrortrusler, ofte gir uforutsette konsekvenser, og en økt bekymring for undertrykkelse fra myndighetene. Jessica Wolfendale (2006) tar også tak i den samme problemstillingen, og beskriver at implementering av kontraterrortiltak ofte utfordrer innbyggernes sikkerhet mot overgrep av staten, herunder sikkerhet mot etterforskning, anholdelser, sikkerhetskontroller, og diverse former for skult overvåking og etterretningsvirksomhet. Kontraterror-retorikken i kjølvannet av 11 september 2001 viste dette tydelig, og uttalte at terrorisme truet en rekke forhold, herunder sikkerhet, liv, verdier, frihet, demokrati, og hele sivilisasjonens eksistensen, og representerte således en større trussel enn klassisk to-dimensjonal krig, invasjonstrussel, ulykker, naturkatastrofer og kriminell aktivitet (Wolfendale 2006). Ifølge Michaelsen (2006) innførte USA, Canada, Storbritannia, Australia og flere andre vestlige demokratier radikale nye terrorlovgivninger som gav sikkerhets- og etterretningsorganisasjoner vide fullmakter til å pågripe og avhøre mennesker man trodde kunne ha informasjon knyttet til terrorisme. Offentlige myndighetspersoner fra disse landene forankret tiltakene i «den globale kampen mot terror» (Michaelsen 2006), legitimert gjennom en amerikanskledet sikkerhetiserings-prosess.

Jessica Wolfendale (2006, 84) argumenterer for at terrorisme ikke utgjør en stor nok trussel til å rettferdiggjøre de kontraterrortiltak og kontraterrorlovgivninger, som ble innført i kjølvannet av 11. september 2001. Hun påstår at flere av kontraterrorpraksisene representerer en større fare for individers fysiske sikkerhet og velvære, enn ikke-statlig terrorisme, og spissformulerer at man i større grad burde frykte kontraterroreren enn selve terrorismen. Interneringen av terrormistenkte på Guantánamo Bay er et eksempel som støtter opp under denne vinklingen. Fangeleiren ble vedtatt avviklet av Obama-administrasjonen, begrunnet i at virksomheten fundamentalt brøt med amerikanske verdier, og var skadelig for landets utenrikspolitikk. Avviklingsvedtaket ble likevel reversert av president Trump, januar 2018, som også åpnet for økt bruk av leiren, med enda flere fanger. Under proklameringsen av vedtaket, ba Trump den amerikanske kongressen sikre at man i kampen mot terror fortsatt hadde all nødvendig makt til å fengsle terrorister (The American Journal of International Law 2018).

Selv om Jessica Wolfendale (2006) ikke bruker sikkerhetiserings-teori i sine analyser, er det likevel det hun setter fingeren på, da hun påstår at den politiske retorikken hauser opp terrortrusselen, og forankrer persepsjonen i befolkningen. Til tross for det politiske budskapet, framhever Wolfendale at terror rent statistisk sett utgjør en mye mindre fare for liv og helse, enn mange andre forhold. Selv etter 11. september 2001, er det signifikant større sannsynlighet

for å dø i trafikkulykker, av insektbitt, begå selvmord, enn å bli drept i et terrorangrep (Wolfendale 2006). I følge Global Terrorism Trends and Analysis Center (2022, 5) var det globalt 8 354 terrorhendelser i 2021, hvor totalt 23 692 mennesker ble drept. Til sammenlikning sier FN at 274 millioner mennesker har kritisk mangel på mat (UNICEF 2023), og i en felles uttalelse fra over 200 hjelpeorganisasjoner i 75 land, anslås det at så mange som 19 700 personer dør av sult hver dag (Nettavisen 2022).

Sikkerhetiserings-teorien gir en plausibel forklaring på dette, og underbygger at det er den etablerte trussel-persepsjonen i samfunnet som er avgjørende, og ikke den objektive vurdering eller statistiske sannsynlighet for å bli rammet. Dette til tross for at risiko normalt framstilles av sikkerhetstjenestene som en relevant kombinasjon av trussel, sårbarhet og en potensiell sikkerhetshendelse som berører en verdi, hvor risikonivået presenteres som et produkt av sannsynlighet og konsekvens ($R = S \times K$) (Jøsang 2021, s. 20 og s. 241).

I Israel ser vi veldig tydelig tilsvarende sikkerhetiserings-effekt som Jessica Wolfendale (2006) beskriver i USA og Vesten, post 9/11. Tall fra FN (OCHA 2023) viser at i perioden fra 2008 og fram til i dag, har totalt 293 israelere blitt drept, i hendelser relatert til Israel-Palestina konflikten. På palestinsk side er dødstallene for samme periode 6 269. For tidsperioden jeg har definert som «Knivintifadaen» i denne oppgaven, 13. september 2015 til 31. mars 2016, sier FN (OCHA 2023) at antall drepte israelere var 27, mens israelske myndigheter (Israel Ministry of Foreign Affairs 2023) opererer med 33 drepte. For å sette tallene i perspektiv, ble hele 361 israelere drept i trafikkulykker bare i 2021 (Med Israel for fred 2022). Likevel er den dominerende persepsjonen i dagens Israel at palestinsk terrorisme utgjør kjernen i Israel-Palestina konflikten (Berg 2023, 29).

4.5.5 Maktbruk og proporsjonalitet

En annen konsekvens av sikkerhetiserings-prosessen er knyttet til israelske soldaters maktbruk og proporsjonalitetsprinsippet. Israelske sikkerhetsstyrker stod ovenfor situasjoner hvor tungt væpnede soldater ble angrepet av mindreårig gutter og/eller jenter med kjøkkenutstyr. Dette er en moralsk og etisk svært krevende setting for både soldater og offiserer.

23. november 2015 i Jerusalem avverget en mannlig soldat et angrepsforsøk utført av to palestinske tenåringsjenter, utrustet med en kniv og ei saks. Soldaten ignorerte muligheten for å anholde tenåringsjentene, og brukte dødelig makt. Den ene angrepsjenta ble drept, den andre alvorlig skadet. Hendelsen skapte stor debatt, og soldaten ble stilt for krigsrett, og senere frikjent (Ben-Shalom et al. 2023). Sjefen for generalstaben i IDF, generalløytnant Gadi

Eisenkot, holdt i februar i 2016 en tale for en gruppe kadetter. Basert på soloangrepene utført av palestinske ungdommer, og med referanser til hendelsen 23. november, framhevet han den moralske viktigheten av ikke å utøve overdreven maktbruk: «I don't want to see a soldier empty a magazine [to shoot] a young girl with scissors». Soldater har flere virkemidler å spille på, enn bare dødelig våpenbruk (The Jerusalem post 2016a). Generalen ble i etterkant av uttalelsen sterkt kritisert av en rekke politikere, og illustrerer tydelig en polarisert debatt, og et underliggende sikkerhetiseringsbudskap.

Israelske sikkerhetsstyrker og etterretningsorganisasjoner har svært vide hjemler og utstrakte virkemidler i kampen mot terror, men det er åpenbart svært utfordrende å avverge egen-initiert soloterrorisme. Mulighetene for å fange opp kommunikasjon og koordinering knyttet til forberedelser og klargjøring vil være sterkt redusert, sammenliknet med hvis en organisasjon stod bak ugjerningen. Terrorangrepet vi opplevde her hjemme i Norge 22. juli 2011, illustrerer dette godt (Gjørsv et al. 2012).

Israelsk politi og militære styrker opererer med ekstremt romslige Rules of Engagement (ROE'er). Sein-høsten 2015 ble det likevel fremmet ytterligere nye og kontroversielle antiterror lovforslag. Man ønsket å utvide den juridiske definisjonen av terrorvirksomhet. Lovverket skulle muliggjøre fengsling i opptil tre år bare for å proklamere solidaritet med organisasjoner som defineres som terrororganisasjoner, herunder også Hamas. Strafferammene for terror relaterte handlinger skulle økes, og forslagene ville muliggjøre fengsling av alle personer over 12 år som var involvert i terrorrelaterte handlinger. Det skulle heller ikke skilles mellom handlinger utført mot sivile eller soldater og militære styrker. Familien til de terrormistenkte skal holdes likeverdig ansvarlig som utøverne. Lovforslagene skulle videre gi sikkerhetstjenesten Shin Bet utstrakt anledning til å bruke anti-terror verktøy i elektronisk overvåking av terrormistenkte, også uten at man står ovenfor en nødssituasjon (The Times of Israel 2015 og The New Arab 2015). Antiterrorlovgivningen var allerede debattert og behandlet i over seks år, men voldsbølgen i 2015-2016, og den sikkerhetiserte sfæren, akselererte behandlingen (Cook 2016). I følge Adalah, The legal Center for Arab Minority Rights in Israel (2021) bruker Israel «The Counter-Terrorism Law, 5776-2016» (Israelsk lov 2016), som hjemmel for å kriminalisere palestinske menneskerettighetsorganisasjoner og deres aktiviteter.

Amnesty International og andre internasjonalt anerkjente menneskerettighetsorganisasjoner har sterkt kritisert Israel for håndteringen av voldsbølgen og behandlingen av mistenkte palestinske angripere. De påpeker at flere dokumenterte hendelser og rapporter viser at responsen mot

potensielle angripere, også etter at angrepet er avverget og den mistenkte er nøytralisert, gjennomgående framstår hardest mulig. Israelske politikere og offentlige myndighetspersoner bidro til å forsterke voldsspiralen, og regelrett oppfordrer til utenomrettslige drap av terrormistenkte. Eksempelvis har sjefen for Jerusalem politidistrikt, Moshe Edri, utalte at «Anyone who stabs Jews or hurt innocent people is due to be killed». Videre siteres innenriksminister Gilad Arden: «Every terrorist should know that he will not survive the attack he is about to commit». I en felles pressemelding fra oktober 2015, oppfordrer ni av de største menneskerettighetsorganisasjonene som opererer i Israel, myndighetene til å tone ned kollektiv avstraffelse av palestinere på Vestbredden (inkludert Øst-Jerusalem) og Gaza stripen. De oppfordrer til å stanse voldsspiralen ved å fjerne grunnlaget og årsaken for opprøret. Den pågående og daglige undertrykkelsen av fire millioner mennesker som lever uten håp om endring av situasjonen, uten håp om endt okkupasjon og uten framtidsutsikter for et liv i frihet og verdighet, må stanses (B'Tselem et.al, 2015).

Spørsmålet om proporsjonalitet trekkes ofte fram i analyser og studier av Israels kontraterror virksomhet, og diskusjonen viser hvor vanskelig det er å konfrontere moderne terrororganisasjoner som bevisst blander inn i sivile områder med høy befolkningstetthet, og benytter uskyldig sivile som menneskelige skjold. utfordringene for de israelske myndighetene og sikkerhetstjenestene ble ytterligere forsterket under «Knivintifadaen», da angrepene kom fra palestinske ungdommer, uten tilknytning til noen terrororganisasjon, men som var en naturlig del av sivilbefolkningen. Byman (2011) påstår Israel aldri har besvart spørsmålet om hva som er et akseptabelt nivå for sivile skadde og drepte, såkalt «collateral damage», som konsekvens i kampen mot terror. En israelsk komité som adresserte problemet, vurderte en standard som aksepterte 3,14 sivile døde per terrorist (noe lavere forholdstall for barn), men et standpunkt ble aldri formelt vedtatt (Byman 2011, s. 313). Min vurdering er at en slik tallfesting ikke ville vært formålstjenlig i kontraterrorarbeidet, åpenbart utfordrende å forsvare etisk, og helt sikkert ville det blitt sterkt kritisert av menneskerettighetsorganisasjoner. Samtidig viser Shin Bets analyser og vurderinger at hver gang en selvmordsbomber likvideres, reddes mellom seksten og tjue menneskeliv (Byman 2011, s. 313). Dette er metodisk svært utfordrende påstander fra den israelske sikkerhetstjenesten, som det er svært vanskelig å etterprøve, men som åpenbart brukes for å legitimere likvideringer.

4.5.6 Etiske og moralske grunnprinsipper i det israelske forsvaret

Moshe Ya'alon var forsvarsminister i Benjamin Netanyahus regjering under «Knivintifadaen» i 2015-2016. Som forsvarsminister tok han til orde, sammen med forsvarssjefen, for viktigheten

av at israelske soldater ikke må bruke overdreven eller urettmessig makt. De framhevet viktigheten av at en militær organisasjon må være tuftet på etiske og moralske prinsipper, og mente det var riktig at soldater og militære enheter måtte stilles til ansvar for brudd på lover og regler. Uttalelsene kom i mediedebatten som fulgte i kjølvannet av at israelske soldater ble filmet av den israelske menneskerettighetsgruppen B'Tselem, mens de regelrett henrettet en palestinsk angriper (Washington Post 2016a og YouTube 2016). Palestineren angrep, og såret en israelsk soldat, før han selv ble pågrepet. Flere minutter etter at angrepet er stanset, og mens den pågrepne palestiner ligger bakkbundet og i ro på bakken, blir han skutt i hodet på kloss hold av en israelsk soldat (Washington Post 2016a og 2016b). Samtidig beskylte undervisningsminister Naftali Bennett og en rekke andre høyreorienterte politikere regjeringen og forsvarsledelsen for ikke å gi soldatene tilstrekkelig støtte i den svært vanskelige kampen mot terror (The Jerusalem Post 2016c og The New Yorker 2015).

Jeg er selv yrkesoffiser og finner det veldig interessant at det er de militære lederne og de militære styrkene selv, som stiller spørsmålstegn ved hvor grensene går for militær nødvendighet, samt er blant pådriverne for rettsforfølgelser når det foreligger beskyldninger eller mistanker om overtramp. Militæret er nasjonens ytterste maktmiddel, og kjernen i den militære profesjon er utøvelse av vold på vegne av staten. Med det følger et stort ansvar for å handle innenfor juridiske, etiske og moralske grenser for militær maktbruk. Erfaringer fra andre verdenskrig viste viktigheten av at krigførende parter opptrer i samsvar med gitte regler for krigføring, og basert på disse erfaringene ble krigens folkerett utviklet. I 1949 ble de fire Genève-konvensjonene utgitt, og i 1977 fulgte de to tilleggsprotokollene, som til sammen danner hoveddokumentene for bruk av makt i væpnet konflikt (International Humanitarian Law Databases 2023). Et viktig demokratisk prinsipp er at de militære styrkene og statens sikkerhetsapparat er under sivil kontroll, styrt av folket, gjennom demokratiske valg (Diamond 2008). En militær opptreden som oppfattes som legitim og troverdig er derfor viktig, for å bygge tillit i nasjonens egen befolkning og verdenssamfunnet for øvrig. I tillegg ligger det en egenverdi i å ha en militær profesjon tuftet på gode holdninger og god moral. Det styrker soldatenes evne til å løse krevende og farlige oppdrag, samt gjøre gode beslutninger i møte med etisk vanskelige dilemmaer (Forsvaret, 2013). Vi har mange eksempler hvor dette har feilet, og har sett hvor store konsekvenser det kan få for enkeltindivider, hele avdelinger, eller sågar sikkerhetspolitiske følger. Amerikanske soldaters håndtering av krigsfanger i Abu Ghraib fengselet i Irak illustrerer dette tydelig (Human Rights Watch 2004). Betegnelsen «den

strategiske korporal» brukes gjerne for å beskrive slike tilfeller, hvor handlinger fra enkeltindivid på lavt nivå får strategiske konsekvenser.

4.5.7 Israelsk lovgivning og sikkerhetiserings-prosessen

De viktigste og vanskeligste avveiningene for vestlige demokratier i kampen mot terrorisme, er de juridiske og demokratiske dilemmaene. I følge Ganor (2005, 147) oppstår disse dilemmaene primært gjennom et ønske om maksimal effekt innen terrorbekjempelse, samtidig som man ivaretar nasjonens liberal-demokratiske karakter og uten å gå på kompromiss med grunnleggende demokratiske verdier, menneskerettigheter, sivile rettigheter, ivaretagelse av minoriteters rettigheter og beskyttelsen av uskyldige.

En av de mest kontroversielle virkemidlene innen israelsk kontraterrorvirksomhet er «targeted killings» av terrorister, såkalte preventive angrep. Nyere historie presenterer et komplisert spørsmål om den juridiske statusen for terrorister; er de kriminelle med sivile rettigheter, eller er de stridende, beskyttet av krigens folkerett? Dette var ett av kjerne-momentene som ble diskutert da Israels høyesterett anerkjente legaliteten av myndighetenes «policy of preventive strikes» og «targeted killings policy» av terrorister, i desember 2006. Israel praktiserer preventive angrep eller likvideringer av antatte terrorister, som planlegger, arrangerer eller gjennomfører terrorangrep i Israel eller i de israelsk okkuperte områdene, enten mot sivile eller militære mål (Israeli Supreme Court, HCJ 769/2). Det finnes ingen omforent definisjon av «targeted killing», men begrepet refererer normalt til overlagte drap på et individ, utført av statlige myndigheter eller dets agenter (Banks og Raven-Hansen, 2003). En annen betydning som brukes, er tilsiktete drap på sivile eller ulovlig stridende, som det i praksis er vanskelig å pågripe, eller som er direkte involvert i fiendtlige handlinger (Solis 2010, 538). En tredje definisjon beskriver planlagte likvideringer av spesifikke enkeltindivider eller grupper, hvor likvideringen er eksplisitt godkjent av myndighetene (David 2003, 112). Når det gjelder Israel, var det først på begynnelsen av 2000-tallet, under den andre intifadaen, at Israel offentlig anerkjente bruken av «targeted killing» operasjoner, som et aktivt kontraterrortiltak (Visbal 2011, 300). Dette til tross for at israelske myndigheter, allerede under Golda Meirs ledelse, autoriserte drapet på flere palestinere som var involvert i planlegging, finansiering og gjennomføring av terrorangrepet mot israelske idrettsutøvere under De olympiske sommerlekene i München i 1972 (Ganor 2005). Hensikten med «targeted killing» er åpenbart å beskytte statens innbyggere, og i en særdeles krevende kamp mot terror, spiller Israel på et bredt spekter av kontra-terror virkemidler. Samtidig påpeker kritikere, at Israels «targeted killings policy» er totalt illegal, og sterkt motstridende til både internasjonale og israelske lover,

med brudd på grunnleggende rettsstatsprinsipper, for både målene og uskyldige mennesker som tilfeldigvis oppholder seg innenfor angrepssonen.

I konklusjonen fra Høyesterett i 2006 legges det stor vekt på de demokratiske dilemmaene som staten møter i skjæringspunktet mellom effektiv kontra-terror tiltak og demokratiske prinsipper. Kampen mot terrorisme framtvinger vanskelige spørsmål knyttet til hvordan en demokratisk stat bør opptre, og hva som er juridisk lovlig, for å slå ned angriperne (Israeli Supreme Court, HCJ 769/2).

Statens normale virkemidler for å beskytte innbyggerne, er ikke nødvendigvis effektive mot terrororganisasjoner og deres medlemmer. Policyer og forebyggende arbeid mot «konvensjonell» kriminell aktivitet, passer heller ikke inn i kampen mot terror. Staten Israel har derfor, som flere andre demokratiske land, valgt å ta grep for å konfrontere terrorisme, inkludert bruk av preventive angrep, eller «targeted killing» (Visbal 2011). Rettsvesenet, med høyesterett, har vært involvert i denne krevende balansegangen, og presiserer at legaliteten må vurderes i hvert enkelt tilfelle, i lys internasjonal lovgivning;

“In this balancing, human rights cannot receive their full protection, as if there was no terrorism, and state security cannot receive its full protection, as if there were no human rights. A delicate and sensitive balancing is needed. That is the price of democracy.” (Israeli Supreme Court, HCJ 769/2).

Spesielt høyresiden i israelsk politikk tar jevnlig til orde for videre rammer i kampen mot terror, og det er flere tilfeller hvor rettsvesenet har gitt negative tilsvare. Da høyesterett 6. september 1999 behandlet statens bruk av fysisk vold og spesielle avhørsteknikker mot terrorister i en «tikkende bombe» situasjon, ble dette vurdert som ulovlig, men med et smutthull for unntak, hvis godkjent av general-advokaten (Israeli Supreme Court, HCJ 5100/94).

“At times democracy fights with one hand tied behind her back. Despite that, democracy has the upper hand, since preserving the rule of law and recognition of individual liberties constitute an important component of her security stance. At the end of the day, they strengthen her and her spirit, and allow her to overcome her difficulties.” (HCJ 5100/94 The Public Committee against Torture in Israel v. The State of Israel, 53(4) PD 817, 845).

Det er derfor to prinsipielle juridiske tilnæringsmetoder i kampen mot terror, herunder håndhevelse av nasjonale lover med en sivilrettslig tilnærming eller bruk av krigens spilleregler. Den første modellen anerkjenner angriperne som sivile og krever at man arresterer gjerningspersonene, etterforsker og stiller de for retten, med ivaretagelse av rettssikkerhetsprinsipper. Den andre modellen, hvor angriperne ansees som stridende, basert på internasjonal lovgivning og krigens folkerett, gjør de stridende til lovlige mål og hjemler bruk av dødelig makt. Samtidig skal lovlige stridende, som følger folkeretten, ikke straffefølges

for lovlige krigshandlinger, eksempelvis å drepe en person som utgjør et lovlig mål, og de har rett til å bli behandlet som krigsfanger (International Humanitarian Law Databases 2023 og Forsvarets høgskole 2013, 47).

Utfordringen med Israels håndtering av mistenkte terrorister, arresterte angripere, samt behandlingen av deres familier, er at de straffes med hjemmel i begge modellene, men mottar ikke rettsvernet og beskyttelsen de samtidig skulle hatt. Det settes en kontekst, hvor de verken har vern som sivile, ei heller beskyttelse som krigsfanger. Dette bryter med grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper for statens innbyggere, og svekker således det israelske demokratets troverdighet (Amnesty International 2012 og B`Tselem 2017a). I et sikkerhetiseringsperspektiv, håndteres således de palestinske angrepene som en eksistensiell trussel mot det jødiske samfunnet og den jødiske identiteten, og ikke kriminalitet eller som lovlig stridende jamfør krigens folkerett. Zachary (2005) viser til Hague konvensjonens skille mellom sivile og stridende, og presiserer at de som ikke faller inn under kategorien stridende, med rett til å bli behandlet som krigsfanger (International Humanitarian Law Databases 2023), er pr definisjon sivile. Det finnes ingen tredje kategori med «ulovlig stridende». Dette medfører også at terroristene ikke kan påberope seg retten til å ha på seg to «hatter» samtidig: hatten til en sivil og samtidig hjelmen til en soldat.

4.5.8 Israels kontraterror strategi

Israel har ifølge Freilich (2015) ingen formell forsvarsdoktrine, ei heller en formell kontraterrordoktrine, som formidler militære erfaringer («best practice»), definerer begreper og standardiserer den militære terminologi, med en kollektiv oppfatning om hvordan materielle og menneskelige ressurser best kan benyttes (Forsvarsstaben 2019). Likevel medfører ikke fravær av en formell kontraterrordoktrine, mangel på konseptuelt rammeverk eller operasjonelle retningslinjer. Charles David Freilich (2015) og Catignani (2008, s.47) beskriver at Israels kontraterrorpolicy alltid har vært tuftet på en antakelse om at terrorisme aldri kan bli fullstendig undertrykt eller bekjempet, kun redusert til et akseptabelt nivå, som det israelske samfunnet kan tolerere. Videre er mye av Israels kontraterrorpolicy mer et resultat av prøving og feiling, enn forhåndsvurderte og konsoliderte doktriner. I boken *A high price, the triumphs & failures of israeli counterterrorism*, tar statsviteren Daniel Byman (2011) for seg mer enn seksti år av Israels kamp mot terror, tidvis håndtert brilliant, og tidvis med et katastrofale utfall. Han framhever flere begrensninger og dilemmaer som «demokratiet Israel», møter i kampen mot terror. Spesielt i lys av at Israels kontraterrorstrategi og innsats for å forhindre nye terrorangrep, i stor grad er basert på avskrekking, som fordrer disproporsjonal respons på alle former for

angrep. Represaliene må derfor være harde nok til at potensielle angripere frykter konsekvensene av en provokasjon. Siden Israels terrorangripere tradisjonelt har hatt sitt utspring fra autoritære stater eller militante grupper som er mindre sensitive for antall ofre og skadeomfang, enn Israel og andre demokratier, kan angriperne ofte påberope suksess, til tross for store egne tap eller konsekvenser for uskyldig tredjepart (Byman 2011, 362). Israel må derfor balansere dilemmaet; respondere disproportjonalt, for kortsiktig og effektiv sikkerhet, med avvik fra krigens spilleregler for maktbruk (Forsvarets høyskole/Forsvarets stabsskole 2013) og liberale demokratiske prinsipper, eller å respondere proporsjonalt. Proporsjonal respons fra Israel vil ifølge Byman (2011) være fordelaktig for grupper som Hamas og Hezbollah, og forsterke en oppfatning om at voldelige aksjoner fører fram. På den annen side, påpeker Boaz Ganor (2013) at svakheten med Daniel Bymans bok *A High Price, the triumphs & failures of Israeli counterterrorism*, er at den ikke går i dybden på bumerangeffekten som offensive kontraterrortiltak kan lede til, slik som desperasjon, ny-rekruttering, hevnangrep og økt terrorisme. Uavhengig av effekt og måloppnåelse, fordømmer den internasjonale opinionen disproportjonale respons (Byman 2011, 362).

Freilich (2015) argumentere for at de store linjene i Israels kontraterror-policy har vært vellykket, i form av at den jødiske befolkningen har kunnet leve relativt trygge og normale liv, uavhengig av trusselen. Dette gjelder spesielt for «tradisjonell» terrorisme, og ikke større opprør, slik som den andre intifadaen. I et realpolitisk perspektiv, framhever han (2015, s.365) viktigheten av at det etablerte behovet for sikkerhet, har gitt israelske beslutningstakere nødvendig grunnlag og aksept for politiske retninger, både nasjonalt og internasjonalt. Dette samsvarer også med sikkerhetiseringsteorien, hvor sikkerhetiseringsaktøren ønsker å fremme en persepsjon om at problemet er sikkerhetsmessig så alvorlig, at det både krever og hjemler ekstraordinære politiske grep (Buzan et al. 1998, 23), herunder disproportjonal respons.

Samtidig beskriver både Byman (2011, 5-6) og Freilich (2015, 365) at svakheten i Israels kontraterrorpolicy ligger i at man driver «incident-håndtering», at man med andre ord går fra krise til krise, uten en overordnet og langsiktig plan, som adresserer grunnlaget og de underliggende kjerneårsakene for konflikten med palestinerne. Kontraterrortiltakene gjenspeiler således ikke et langsiktig mål om en varig og stabil fred med den palestinske befolkningen, og de framstår sågar tidvis kontraproduktive i et slikt perspektiv (Byman 2011, 5-6).

Daniel Byman (2011) adresserer også to andre aspekter som er utfordrende med Israels kontraterrorvirksomhet. For det første trekker han fram de defensive sikkerhetstiltakene, primært basert på sikkerhetsbarrierer, slik som sikkerhetsmuren langs Vestbredden og de fysiske sperringer rundt Gazastripen, som er reist i den hensikt å hindre palestinere som planlegger terrorangrep å infiltrere inn i Israel. Disse barrierene bidrar til marginalisering, frihetsberøvelse og diskriminering av den palestinske befolkningen (Amnesty International 2022, B`Tselem 2021a). Det andre momentet til Byman (2011) går på avhørsmetodene til de israelske etterretningstjenestene, beskrevet i kapittel 4.4.4 av oppgaven. Jeg finner begge disse aspektene svært relevante eksempler på ekstreme kontraterrorvirkemidler, som vanskelig kan forklares uten en vellykket sikkerhetiserings-prosess (Balzacq 2005) som legitimerer og institusjonaliserer disproporsjonal maktbruk.

4.5.9 Bumerangeffekt

Hard og kontant respons på terrorhandlinger har lenge vært en av pilarene innen kontraterror policyer og praksis i Israel. Den uproporsjonert store effekten spektakulære terrorangrep har i befolkningen, forsterker oppfatningen av terrorisme som en dominerende fiende, og legger derfor til rette for en sikkerhetisering av trusselsituasjonen. Undertrykkende kontratiltak som straffer, avskrekker, eller svekker terroristenes kapabiliteter, utgjør ofte fundamentet i myndighetenes kontraterrorstrategier (Crenshaw og LaFree 2017 og LaFree, Dugan og Miller 2015). Til tross for at en offensiv og hard respons på terrorisme er politisk populært, og utbredt, viser kontraterrorforskning at myndigheters undertrykkende tiltak (Dugan og Chenoweth, 2012, LaFree, Dugan og Korte, 2009), og en generelt hard konfronterende linje mot terror (Davenport 2007), ikke alltid gir ønsket effekt og forventet utfall. Helt klart, finnes det eksempler på at undertrykkende statlige kontraterrortiltak kan redusere eller avskrekke potensielle framtidige angrep (Bejan og Parkin, 2015), men virkemidlene kan også eskalere og forlenge terrorvolden (McCauley og Moskalenko 2008, Miller 2007 og Nevin 2003). Forskning på sammenhengen mellom styresmaktens undertrykkende tiltak mot potensielle angripere og sivilbefolkningen generelt, viser svært varierende utfall og konsekvenser, inkludert en stor fare for gjengjeldelsesmobilisering og en eskalerende voldsspiral (Benmelech et al. 2015, Kalyvas 2006, 2012 og Khawaja 1994).

Hsu og McDowall (2020) vurderer i sine studier effekten av Israels undertrykkende kontraterrorstrategi på terrorsituasjonen i Israel. Studien gjør en systematisk gjennomgang av data av myndighetenes respons på terrorisme, med en empirisk modell som adresserer korrelasjonen mellom myndighetenes ulike typer kontraterrortiltak og terrorangrep mot sivile

og offentlige mål, og dødeligheten av disse. I rake motsetning til israelske myndigheters offentlige uttalelser om at offensive og harde kontraterrorpolicyer er nødvendig for å utrydde terrortrusler, viser studiene til Hsu og McDowall (2020) at undertrykkende kontraterrortiltak fra statens side, øker både terroraktiviteten i landet, samt dødeligheten på terrorangrepene. Dette indikerer at oppfatningen som er manifestert i den jødisk-israelske befolkningen gjennom sikkerhetiserings-prosessen mot palestinerne generelt, og under knivintifadaen spesielt, er kontraproduktiv, og virker negativt forsterkende på sikkerhetssituasjonen. Dette bidrar i verste fall til en negativ voldsspiral hvor myndighetene stadig høyner kontraterrortiltakene, og derigjennom øker undertrykkningen av den palestinske befolkningen, uten at det gir økt sikkerhet, men heller skaper nye terrorister.

4.5.10 Løser ikke kjerneutfordringene

En av hovedutfordringen med Israels kontraterror, er at man ikke adresserer grunnlaget og kjerneårsakene til de palestinske terrorangrepene. Dette var også tilfelle med håndteringen av voldsbølgen i 2015-2016.

Den langvarige israelske okkupasjonen av de palestinske områdene er et av kjernespørsmålene i konflikten, og gir staten Israel et demokratisk dilemma. Jensehaugen (2022) poengterer at hvis Israel skulle annektere hele eller deler av Vestbredden, innebærer det at det ikke er igjen nok land til å etablere en palestinsk stat, og man avskriver en to-stats løsning. Samtidig vil en eventuell annektering bringe opp spørsmålet om statsborgerskap for palestinerne i det annekterte området. Hvis palestinere gis statsborgerskap, blir ikke Israel lenger en jødisk stat, og hvis de nektes statsborgerskap, opphører demokratiet.

Samtidig påpeker Ben-Shalom et al. (2022) og andre forskere at Israels politiske policyer under både Rabins styre og Netanyahus regjeringsperioder på 1990-tallet, viser en rekke samfunnstiltak for å fremme integrering av de arabiske israelerne innen arbeidsmarkedet, høyere utdanning og generell utlikning av det sosioøkonomiske gapet. I følge Hitman (2018) beveget Israel seg fra et sikkerhets-dominert perspektiv før 1990, til en mer balansert tilnærming med fokus på sivile anliggende. Han påstår dreining var en konsekvens av fredsprosessene på 1990-tallet, samt basert på en økende oppslutning blant datidens israelske politikere, som mente likbehandling av den arabiske minoriteten var en forutsetning for demokratiet. Oppfatningen inkluderte også en tiltro til at reduksjon i de sosioøkonomiske forskjellene mellom palestinske arabere og jøder, også ville redusere sikkerhetstrusselen (Hitman 2018). Policyene ble videreført også etter Al-Aqsa-intifadaen på 2000-tallet, og fram

til i dag. Til tross for signifikante utfordringer, med kulturelle, politiske og byråkratiske barrierer, påstår Hitman (2018) at policy-endringen bidro positivt i retning av sivil integrering av den arabiske minoriteten i Israel. Dette avvises av de uavhengige menneskerettighetsorganisasjonene B'Tselem (2021a), Amnesty International (2022) og Human Rights Watch (2021), som dokumenterer at Israel praktiserer en systematisk undertrykking, marginalisering og diskriminering av den palestinske befolkningen i Israel og de okkuperte palestinske territoriene.

4.6 Hva ble konsekvensen for et allerede utfordret israelsk demokrati

«Knivintifadaen» var ikke ett frittstående fenomen, men en voldsbølge, som del av flere år med mange hendelser og ulike uttrykk for palestinsk motstand og opprør mot okkupasjonsmakten. Voldsbølgen ble heller ikke håndtert eksepsjonelt av israelske myndigheter. Når jeg i dette kapitlet skal diskutere hva som ble konsekvensene for det israelske demokratiet, er det derfor viktig å gjøre dette i en større kontekst.

4.6.1 Fullt ut konsolidert demokrati

Joseph Schumpeter ga følgende definisjon på demokrati i 1940: «a system for arriving at political decisions in which individual acquire the power to decide by means of a competitive struggle for the people`s vote» (Diamond 2008, 21). Faglitteraturen gir flere ulike definisjoner på demokrati, men fellesnevner inkluderer gjennomføring av frie og rettferdige valg, praktisering av grunnleggende sivile fri- og rettigheter slik som allmenngyldige menneskerettigheter, rettsstatsprinsipper, forsamlingsfrihet og frihet til å kritisere styresmaktene uten fare for represalier (Diamond 2008).

Faglitteraturen påpeker videre at demokratiet ikke bare omfatter det substansielle ved et demokrati. Det inkluderer også prosedyrer, jamfør Robert Dahls (1971) beskrivelser av prosedyredemokrati, beskrevet i boken *Polyarchy* fra 1971. Demokratiske verdier og demokrati som system må konsolideres i befolkningen. Full demokratisk konsolidering, for et moderne demokrati, innebærer ifølge Linz, en politisk situasjon hvor demokratiet er blitt «the only game in town», både atferdsmessig, holdningsmessig og konstitusjonelt. Majoriteten av befolkningen må ha tillit til de politiske prosesser, og anser dette som den beste måten å løse konflikter og kriser. Samt at alle aktører i staten praktiserer politiske prosesser i tråd med demokratiske normer og verdier, hvor avvik ansees som ineffektivt og uegnet (Linz og Stepan 1996). Det innebærer at man ikke nødvendigvis har et fullt ut konsolidert demokrati i Israel, selv om man gjennomfører demokratiske valg og har implementert substansielle demokratiske tiltak og institusjoner.

I boken *Developing Democracy Towards Consolidation* presenterer Larry Diamond (1999) et teoretisk perspektiv på demokratisk evolusjon og demokratisk konsolidering. Diamond analyserer den tredje globale demokratiseringsbølgen, som startet i 1974. Han argumenterer for et «utviklende» syn på demokrati, hvor demokrati er et kontinuerlig arbeid, og utvikling skjer gradvis, med ulik hastighet, og tar ulik form fra land til land. Med et stort kvantitativt datagrunnlag og en rekke case-illustrasjoner fra slutten av den tredje demokratiseringsbølgen, viser han til et økende gap mellom de etablerte institusjonelle funksjonene av demokratiet og den liberale substansen i demokratiet. Han definerer så konseptet med demokratisk konsolidering, og identifiserer forhold som legger til rette for en slik prosess. Det inkluderer solide og funksjonelle politiske institusjoner, desentralisert makt, og aktive sivile samfunn med økonomisk og politisk utvikling. Han argumenterer videre for at nye og/eller turbulente demokratier må bli mer fundamentalt og dyptgående demokratiske, hvis de skal bli konsoliderte demokratier, i betydning mer liberale og ansvarlige på vegne av, og for innbyggerne. Diamond (1999) framhever viktigheten av frihet, åpenhet og allmenngyldige rettsstatsprinsipper, som grunnlag for bred legitimitet i befolkningen, som igjen er essensen i demokratisk konsolidering.

Forskerne Arent Lijphart (2010) og Stein Ringen (2010) har i sine komparative analyser av demokratier også støttet seg på Robert Dahls teorier fra 70-tallet, og spiller videre på viktigheten av konsolidering i befolkningen. Stein Ringen (2010) påpeker at en vurdering av demokratisk kvalitet må inkludere hensikten med demokrati. Demokrati innebærer således ikke bare et styresett *av* folket, men *for* folket.

4.6.2 Sikkerhet for israelske innbyggere trumfer demokratiske prinsipper

Ved væpnede konflikter og krisesituasjoner vil behovet for å skape stabilitet og sikkerhet i en stat ofte prioriteres foran grunnleggende demokratiske prinsipper. Dette har vært svært tydelig i post-konflikt områder slik som i Afghanistan, Kosovo, Nepal og Kongo hvor nødvendige kompromisser for å skape fred, har hemmet eller sågar brutt med grunnleggende demokratiske prinsipper. Tiltak som stanser krigshandlinger, reduserer vold, og øker stabilitet prioriteres foran demokratisk utvikling. Slike prioriteringer er forståelig, men kortsiktige (Jarstad og Sisk 2008).

Selv om universelle menneskerettigheter er bedre fundamentert og mer anerkjent i internasjonal lovgivning enn noen sinne tidligere, utfordrer kampen mot terror disse verdiene. Når terrortrusselen framstår sterk nok, er det flere eksempler på at demokratiske verdier og normale rettsstatsprinsipper settes til side for å sikre statens innbyggere. Hvor langt er man villig til å

strekke seg for å beskytte befolkningen hvis terrortrusselen oppleves stor nok? I kjølvannet av 11. september 2001 har flere stater innført svært tøffe kontra terrordoktriner, hvor etterretningsorganisasjoner og sikkerhetsstyrker er tildelt utvidede virkemidler og romslige lovhjemler (Wolfendale 2006). Bush administrasjonens etablering av Guantánamo basen på Cuba er et eksempel hvor amerikanske myndigheter forsøkte å finne smutthull for å unngå både nasjonal og internasjonal jurisdiksjon. De pågrepne og terrormistenkte ble definert som «unlawful enemy combatants», og skulle ikke ha noen rettigheter i henhold til internasjonal humanitær lovgivning (Forsythe 2012). Forsythe (2012) påpeker videre at menneskerettigheter innen internasjonale relasjoner i mindre grad er påvirket av strukturelle og systemiske faktorer, men drives primært av offentlige myndigheters valgte politiske retning.

Demokratiets dilemma i kampen mot terror har ifølge Byman (2011) to dimensjoner. Den mest kjente er utfordringen med å balansere effektive kontraterrortiltak samtidig som man ivaretar liberale demokratiske verdier. Den andre dimensjonen oppstår i ledelsen av, og utøvelsen av demokratiet; innbyggere som eksponeres for terrortrusler forventer at beslutningstagerne gjør alt de kan for å beskytte dem og deres familier mot sikkerhetstrusler generelt, og terrortrusler spesielt, da terror bevisst rammer sivile mål. Boaz Ganor (2013) uttrykker at Byman (2011) med flere, retter vel hard kritikk mot israelske styresmakter, og framhever at man ikke kan overse det legitime presset som rettes mot beslutningstakere og politikere i et terreksponert demokrati. Han framhever også rollen disse lederne har for å styrke motstandskraften i samfunnet som lever med overhengende trusler. Følgelig er politiske utspill for å styrke befolkningens moral, og imøtekomme opinionens forventninger, legitimt, forutsatt at det er innfor internasjonale og nasjonale juridiske rammer. Dette er faktisk en viktig strategisk målsetting innen kampen mot terror, og selv om beslutningene fattes av politikere, er det ikke gitt at de er gjennomført for å styrke polisk maktposisjon eller valgmaalinger. En forståelse av terrorisme som psykologisk krig nødvendiggjør en styrking av samfunnets motstandskraft og tillit til styresmaktene. Det er således urealistisk å forvente, eller kreve, at israelske ledere som konfronteres med en omfattende terrorbølge, ikke skal gjøre ekstraordinære grep for å berolige en bekymret befolkning, samt styrke samfunnets tillit (Ganor 2013, 229).

4.6.3 Politisk polarisering

De siste 10-15 årene har vi sett en sterk polarisering innen israelsk politikk, og fundamentalistiske og nasjonalistiske holdninger blir stadig styrket. I følge tidligere Midtøsten-korrespondent, journalist og historiker Odd Karsten Tveit (2015), bekreftet valget i 2015 at Israel domineres av hypernasjonalister, i mange tilfeller profotascister. Høyresiden og

Statsminister Benjamin Netanyahu frontet en politikk hvor det politiske målbildet ikke lenger var en «jødisk og demokratisk stat», men bare en «stat for det jødiske folket». Dette ble manifestert i 2018, med innføring av nasjonalstat-loven, og har gitt grobunn for innføring av nye antidemokratiske lover, forsøk på å undergrave Høyesteretts autoritet, mer rasisme og forverrede levekår for den israelsk-palestinske befolkningen, og for palestinerne i de okkuperte områdene (B`Tselem 2021a). Samtidig uttrykker flere markante politikere, slik som Reuven Rivlin bekymring for at kjerneverdier som demokrati, rettferdighet og toleranse er i ferd med å brytes ned i Israel (Wold 2015).

«Knivintifadaen» med en markant økning i soloterrorisme bidro til en ytterligere polarisering av den politiske debatten i Israel. Israel benytter enorme summer i kampen mot terror, herunder høyteknologisk våpenutvikling, fysiske sikringstiltak, slik som den svært kontroversielle separasjonsmuren rundt Vestbredden, etterretningsnettverk og informanter. Mange av anslagene man så under «knivintifadaen», ble utført av tenåringer med svært enkle virkemidler som finnes i enhver husholdning, slik som kniv, saks eller øks. Angrepene framstod derfor som et lav-teknologisk, men svært effektivt motstykke til Israels høyteknologiske og kostbare innsats, og skapte stor frykt både i den jødiske og palestinske delen av befolkningen i Israel (CNN 2015). Statsminister Benjamin Netanyahu og den sittende regjering var derfor under stort press for å forhindre nye angrep. På den ene side fikk de krass kritikk for ikke å vise nok handlekraft og respondere aggressivt nok. Samtidig ble de kritisert for overdreven maktbruk og brudd på menneskerettigheter (B`Tselem 2015, 2016 og Amnesty International 2015).

Flere israelske militære ledere og sikkerhetstjenesten Shin Bet har ytret uenighet med hvordan den israelske regjering håndterte situasjonen. Et tydelig eksempel på dette er det politiske etterspillet etter at israelske soldater avrettet en palestinsk angriper, som var pågrepet, påsatt håndjern, og lå forsvarsløs på bakken i Hebron i slutten av mars 2016 (Washington Post 2016a og 2016b), beskrevet i punkt 4.5.6. Både forsvarsminister Moshe Ya'alon, sjefen for Israeli Defence Force (IDF) og flere høyerestående offiserer fordømte drapet og påpekte de moralske aspektene og faren ved overdreven og urettmessig maktbruk, også beskrevet i punkt 4.5.6. Samtidig klandret undervisningsminister Naftali Bennett og andre høyreorienterte politikere, regjering og forsvarsledelsen for ikke å gi soldatene nødvendig støtte. Statsminister Benjamin Netanyahu gikk først ut og fordømte drapet, for deretter å moderere seg kraftig, etter en heftig politisk kabinettkrangel (Haaretz 2016b, The Jerusalem post 2016b, 2016c). I lys av denne hendelsen ba palestinske myndigheter FN om å gjennomføre en offisiell gransking av Israels

overdrevne maktbruk, og hva de oppfatter som utenomrettslige drap på palestinere (Washington post 2016b).

4.6.4 Israel et demokrati eller et samfunn preget av apartheid og segregering?

Forskere framhever at Israel har de formelle demokratiske elementene på plass (Barnett, 1996). De gjennomfører valg, har fungerende statsinstitusjoner, med en maktbalanse mellom disse, de har et uavhengig rettsvesen, samt pressefrihet. Med andre ord, så er fundamentet for et demokratisk politisk system på plass. Samtidig er det vesentlige faktorer som svekker dagens demokrati i Israel. Statens jødiske, og sionistiske karakter er ekskluderende mot alle borgere som ikke er jøder. I følge Heian-Engdal (2018), Jørgen Jensehaugen (2022) og Kjersti G. Berg (2023) dominerer den jødiske befolkningen alle samfunnsstrukturer, slik som i politikken og i forsvaret og sikkerhetsstyrkene. Statens symboler er jødiske; flagget har Davidsstjernen i midten, og landets emblem er den jødiske sju-armede lysestaken, «menora». I tillegg forfordes jødene systematisk, framfor ikke-jødiske, eksempelvis retten til innvandring. New York Times (2023) trekker det så langt som å si, at det ikke er mulig å redde det israelske demokratiet i en jødisk stat.

FNs generalforsamling har siden 70-tallet hatt et Israel-kritisk flertall. I november 1975 vedtok FN resolusjon 3379, som definerer sionismen som en form for rasisme, og trakk paralleller mellom apartheidstaten Sør-Afrika og Israel. I desember 1991 ble denne resolusjonen fjernet, etter initiativ fra George H. W. Bush. Dette er første og eneste gang en FN resolusjon er fjernet (Waage 2013, 433). Samtidig er Israel av «venner» og vestlige medier ofte beskrevet som «det demokratiske fyrtårnet» i Midtøsten. Et fullt utviklet demokrati, omringet av stater styrt av tyranner og despoter (Forsvarets forum 2022b). Men, det siste ti-året har man sett en markant politisk dreining i Israel, og flere anerkjente menneskerettighetsorganisasjoner, som B'Tselem, Human Rights Watch og Amnesty International, uttrykker bekymring og tar til orde for at Israel beveger seg vekk fra demokratiske prinsipper, og mot et apartheid regime (B'Tselem 2021, Human Rights Watch 2021 og Amnesty International 2022 og 2023). Apartheid begrepet er hentet fra Sør-Afrika, med rasesegregeringssystemet fra 1948 til 1994, hvor den hvite minoriteten styrte over den svarte befolkningsmajoriteten. FNs internasjonale Apartheid konvensjon fra 1973 definerer begrepet som «inhumane acts committed for the purpose of establishing and maintaining domination by one racial group of persons over any other racial group of persons and systematically oppressing them» (FNs generalforsamling 1973). Dette samsvarer også i stor grad med det juridiske begrepet som nyttes i internasjonal lovgivning

(International Criminal Court 1998), og betegner det som et menneskerettighetsbrudd (Jensehaugen 2022).

Flere analyser og studier viser at det jødisk-israelske samfunnet stadig er blitt mer religiøst (jødisk) orientert, rasistisk og politisk mer høyreorientert, spesielt i årene som fulgte etter voldsbølgen 2015-2016, tydelig manifestert med innføringen av nasjonalstat loven i november 2018, som definerer landet som «en nasjonalstat for det jødiske folk», der kun jøder har selvbestemmelsesrett (B`Tselem 2021a, Amnesty International 2022 og The New York Times 2023). «Basic-law: Israel – The nation state of the jewish people, 5778-2018», som er lovens fulle navn, ble vedtatt med 62 mot 55 stemmer, og loven har klare apartheid-trekk (Israelsk lov 2018). Den forfordeler jødiske innbyggere foran andre etnisiteter, samt forankrer diskriminering mot palestinske innbyggere og legitimerer ekskludering og rasisme, med en systematisk forskjellsbehandling (Adalah 2020). Loven bringer Israel i en vesentlig mer jødisk-nasjonalistisk retning.

Apartheid-diskusjonen ble ytterligere aktualisert under den israelske valgkampen i 2020, da både Netanyahu og Bennet frontet en israelsk annektering av hele eller deler av Vestbredden. Det ble til og med satt en dato for annekteringen, selv om annekteringen ikke ble gjennomført da datoen kom (Jensehaugen 2022). Mange hevder også at en mer enn 50 år lang militær okkupasjon har utviklet seg til en de facto anneksjon, ikke bare i Øst-Jerusalem, men også av område C. Et tredje poeng er at fredsprosessen har vært død lenge. Framtidsutsiktene for en palestinsk stat ble mere fjern enn noen sinne, da USA under ledelse av Trump-administrasjonen, anerkjente Israels annektering av Jerusalem og sluttet å anse okkupasjonen som noe ulovlig. Alt dette impliserte at Israel aldri ville komme til å avslutte okkupasjonen, og dagens situasjon for palestinerne ikke var midlertidig, men permanent.

Oppsummert, så innebærer apartheidanklagene at Israel er en stat som styrer med et etnisk diskriminerende system, som favoriserer den jødiske befolkningen foran den palestinske (Human Rights Watch 2021, B`Tselem 2021a og Amnesty International 2022). Jensehaugen (2022) gir flere eksempler på slik diskriminering:

1. Palestinere bosatt i Israel, med israelsk statsborgerskap, har enkelte rettigheter, slik som stemmerett. Samtidig diskrimineres de på andre felt, herunder tilgang på eiendom og landområder. Nasjonalstatsloven stadfester også deres status som annenrangs.

2. Palestinere bosatt i Øst-Jerusalem kan i prinsippet søke om statsborgerskap, men dette innvilges ytterst sjelden. De har dermed langt færre rettigheter enn både jødiske og ikke-jødiske statsborgere, selv om de bor innenfor det som Israel har annektert.
3. Palestinere bosatt i Gaza og på Vestbredden har ingen rettigheter i Israel. Diskrimineringen er spesielt tydelig hvis man sammenlikner palestinere på Vestbredden og jødiske bosettere på Vestbredden. Begge bor i samme område. Jødene omfattes av israelsk sivil lov, mens palestinerne faller under en kombinasjon av israelsk militær-lov og de palestinske selvstyremyndighetenes lovgivning.
4. Jøder forfordes systematisk. Jøder fra hele verden, kan flytte til hvor som helst i hele Israel, samt til de israelske bosettingene i de okkuperte områdene. Den palestinske befolkningen derimot, har ikke anledning til å flytte inn i noen av disse områdene (Jensehaugen 2022, 158-159).

Amnesty International (2022, 45-46) sier det hovedsakelig er tre internasjonale avtaler som forbyr, og eksplisitt kriminaliserer apartheid i dag, herunder the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (ICERD), the International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid (Apartheid konvensjonen) og Rom-statuttene til den internasjonale krigsforbryterdomstolen i Haag (International Criminal Court 1998).

De internasjonale avtalene pålegger stater å oppheve og fjerne alle lover, regler og praksiser som fremmer segregering og apartheid. Dette gjelder ikke bare innenfor statens formelle territorielle grenser, men også i de områdene staten utøver kontroll. Israel ratifiserte ICERD I 1979, og er følgelig juridisk bundet av konvensjonens forpliktelser både i Israel og de okkuperte palestinske områdene (Amnesty International 2022). Uavhengige eksperter i komiteen for avskaffelse av rasediskriminering har konkludert med at Israel bryter artikkel 3 i ICERD konvensjonen (Committee on the Elimination of Racial Discrimination 2020), og har anmodet Israel om å terminere alle diskriminerende lover og regler mot de ikke-jødiske samfunnene, og da spesielt policyer og praksiser som rammer den palestinske befolkningen ekstra hardt.

Menneskerettighetsorganisasjonen B'Tselem (2021a) beskriver at hele området mellom Middelhavet og Jordanelven nå bærer preg av at det israelske regimet innfører formelle lover, generell praksis og statlig vold designet for å fremme jødisk overlegenhet framfor palestinerne.

4.6.5 Utfordrer kampen mot soloterrorisme det israelske demokratiet?

I lys av Dahls (1971) prosedyredemokrati og Linz' og Stepan's (1996) teorier om demokratisk konsolidering, hvor et fullverdig demokrati fordrer at demokratiske holdninger og verdier er fullt ut konsolidert i majoriteten av befolkningen, kan man argumentere for at Israels kamp mot den egen-initierte terrorismen i 2015-2016 utfordrer landets demokratiske verdier. Israels kontroversielle og romslige terrorlovgivning og kontraterrorpraksis under «Knivintifadaen» bryter med grunnleggende menneskerettigheter, og utfordrer således demokratiske prinsipper. På den annen side, har staten både hjemmel og plikt til å beskytte borgerne, og således utøver staten Israel nødvendig og berettiget makt, basert på et folkerettslig krav på selvforsvar mot angrep utført av ikke-statlige aktører. Samtidig er alle virkemidler åpenbart ikke legale, og i kampen mot terror, og i selvforsvaret mot terrorhandlinger, er det ifølge Visbal (2011) vanskelig å være presis på hvor disse grensedragningene går. I sum faller det derfor ned på proporsjonalitet, og spørsmålet om nødvendig maktbruk i forhold til trusselen.

Den politiske retorikken og sikkerhetiserings-diskursen underbygger at det ligger strategiske og politiske motiver bak det predikerte trussel-bildet. I tillegg forsterker sikkerhetiseringsbudskapet nasjonalistiske, fundamentalistiske og rasistiske holdninger i befolkningen. Videre, adresserer ikke utvidet fengsling av terrormistenkte uten lov og dom, rivning av boliger og tvangsflytting av familien til de terrormistenkte, kjerneutfordringen og grunnårsakene i Israel-Palestina konflikten, med håp om en varig løsning. Det er også betimelig å stille spørsmålstegn om tiltakene har redusert terrorfaren, eller om de faktisk øker konfliktnivået, slik Hsu og McDowall (2020) påstår. Er tiltakene en del av det som den israelske fredsaktivisten professor David Schulman beskriver som Israels politiske kampanje for å gjøre livet så miserabelt som mulig for palestinerne, i håp om at de vil reise vekk (Tveit 2015). Uansett, viser terrorangrepene under «Knivintifadaen», og Israels respons på denne voldsbølgen at demokratiet holdningsmessig er i ferd med å svekkes i den israelske befolkningen.

4.6.6 I skrivende stund, våren 2023

Samtidig som jeg har skrevet på denne oppgaven, framstår det israelske demokratiet mer utfordret enn noen sinne. Det virker som det høye spenningsnivået fra 2022 fortsetter også i 2023, og i januar eskalerte voldsbruken fra begge sider. Torsdag 26 januar drepte israelske soldater ni palestinere i militæroperasjon i byen Jenin, på Vestbredden. Samme dag ble ytterligere en palestinere drept, nær Jerusalem. Den påfølgende natten ble det skutt raketter fra Gazastripen mot Israel. Disse ble skutt ned av det israelske missilforsvarssystemet, og Israel responderte med bombeangrep mot Gaza. Vi har også sett flere blodige terrorangrep fra

palestinsk side. Fredag 27. januar 2023, den internasjonale Holocaust dagen, skøyt og drepte en 21 år gammel palestinsk mann syv personer utenfor en synagoge i Øst-Jerusalem. Gjerningsmannen ble skutt og drept på stedet (Aftenposten 2023). Hendelsen foregikk inne på et område som ifølge internasjonal lovgivning er illegal bosetning (Amnesty International 2022). Dagen etter skøyt og skadet en 13 år gammel palestinsk gutt to menn. Også dette i Øst-Jerusalem. Den 13-årige gutten ble skutt og skadet på stedet (Aftenposten 2023).

Terrorangrepene har ført til frykt og gjengjeldelse fra Israels side, mens angrepene hylles av Hamas og PJI. Den høyreorienterte regjeringen fører en politikk som forsterker represalier og straffereaksjoner mot familiemedlemmer av de som arresteres for terrorvirksomhet, og utnytter trussel-persepsjonen til økt jødisk bosetting i de palestinske områdene. Regjeringens seks anbefalte straffetiltak³, lagt fram for regjeringens sikkerhetsråd i januar 2023:

1. Husene til gjerningspersonene skal sperres av og ødelegges
2. Familiene til gjerningspersonene som støttet terror, skal bli fratatt trygderettigheter og andre rettigheter.
3. De vil også miste identifikasjonskortene sine. Denne loven skal diskuteres søndag.
4. Tusenvis av israelere skal få retten til å bære våpen ved at søknader om lisens skal behandles raskere. Lisensordningene skal også utvides.
5. Bosetningen i Øst-Jerusalem der angrepene fant sted, nabolaget Neve Yaakov, skal «styrkes». Bosetningen er oppført på palestinsk grunn som ble annektert av Israel i seksdagerskrigen i 1967.
6. Politiet og hæren skal styrkes. Det skal gjennomføres flere aksjoner for å konfiskere ulovlige skytevåpen.

(Aftenposten 2023)

Denne knallharde linjen applauderes av ultra-nasjonalister og de ultrakonservative, samtidig som mange israelere har tatt til gatene i Tel-Aviv, for å markere bekymring for regjeringens håndtering og harde linje. «Slutt å sabotere Israels demokrati og forvandle landet til et kriminelt og skakkjørt diktatur», uttrykte Israels tidligere Forsvarsminister Moshe Ya'alon, under demonstrasjonen i Tel Aviv 28. januar 2023, og henviste til sittende statsminister Netanyahu (Aftenposten 2023).

Utover våren 2023 har vi sett massemonstringer av israelere, og det rapporteres om inntil 600 000 demonstranter, som uke etter uke demonstrerer mot Benjamin Netanyahus ultra-nasjonalistiske høyreregjering og dens rettsreformer som utgjør en trussel mot demokratiske maktdelingsprinsipper, og følgelig vil svekke det israelske demokratiet ytterligere (Al Jazeera 2023, NRK nyheter 2023 og Haaretz 2023b). Visjonen om en to-statsløsning framstår

³ Publisert på Benjamin Netanyahus Facebook-profil, gjentatt i Aftenposten 29. januar 2023

urealistisk (Jensehaugen 2023 og Haaretz 2023a). I mine øyne er det viktigste lyspunktet nå at så mange israelere faktisk står opp for demokratiet, rettsstaten og de liberale verdiene som landet en gang var tuftet på. Hilde Henriksen Waage uttaler også i en kommentar til NRK at demonstrasjonene, viser at israelerne ikke vil at demokratiet skal ødelegges. Hun presiserer videre at vi nå ser israelere mot israelere, og det er svært sjelden kost (NRK URIX 2023). På den annen side stiller mange spørsmålstegn ved om det i det hele tatt er mulig å redde det israelske demokratiet, så lenge landet er definert som en jødisk stat (The New York Times 2023). Flere argumenterer derfor for at demonstrantene i hovedsak protesterer mot Netanyahu og rettsreformene, og kjemper for demokratiet kun for israelske innbyggere, og ikke for andre, slik som palestinerne. Det er en motsetning å være et demokrati, samtidig som man over flere ti-år har okkupert land og folk. I lys av Linz og Stepan (1996) teorier om konsolidert demokrati, hvor demokratiet er blitt «the only game in town», både atferdsmessig, holdningsmessig og konstitusjonelt, er Israel i dag langt fra å kunne beskrives som et fullt ut konsolidert demokrati. Den israelske staten praktiserer ikke politiske prosesser i tråd med demokratiske normer og verdier (Linz og Stepan 1996), når millioner av palestinere lever under langvarig israelsk militærkontroll på Vestbredden, Gaza og i Øst-Jerusalem, og uten stemmerett. Videre styres staten etter et etnisk diskriminerende system, hvor jøder favoriseres foran palestinere (Jensehaugen 2022). Dette dokumenteres tydelig i B'Tselem's (2021a) rapport *A regime of Jewish supremacy from the Jordan River to the Mediterranean Sea: This is apartheid*, Human Rights Watch (2021) rapport *A threshold crossed: Israeli authorities and the crimes of apartheid and persecution* og Amnesty Internationals (2022) rapport *Israel's apartheid against Palestinians – Cruel system of domination and crime against humanity*. Hvis vi i tillegg inkluderer Stein Ringens (2010) betraktninger om hensiktsperspektivet, hvor demokratiet ikke bare skal være et styresett *av* folket, men også *for* folket, blir det tydelig at det israelske demokratiet framstår som et styresett *for* den jødisk-israelske befolkningen, men ikke *for* den palestinske befolkningen.

Israel har siden 1967 etablert rundt 270 bosettinger på Vestbredden og drøyt 30 på Golan. FNs sikkerhetsråd (2016) stadfestet med resolusjon 2334, at bosettingene er ulovlige og i strid med den fjerne Genève-konvensjonen (1949), som i artikkel 49 sier «okkupantmakten skal ikke deportere eller forflytte deler av sin egen sivilbefolkning til territoriene som okkuperes». Palestinerne ser på okkupasjonen og bosettingene som det største hinderet for fred, noe norske myndigheter også bekrefter. Nåværende utenriksminister Anniken Huitfeldt har gått hardt ut mot bosettingspolitikken, og påpeker overfor Netanyahus regjering at Norge ikke aksepterer de

ulovlige bosettingene og at okkupasjonen må opphøre. Hun sier det undergraver mulighetene for en to-statsløsning og er et hinder for fred (Aftenposten 2022b).

5 Konklusjon

«Knivintifadaen» kan ikke forstås som en isolert voldsbølge, da den er ett av mange uttrykk i en mangeårig palestinsk frigjørings- og motstandskamp mot Israel (Skare 2021, Jensehaugen 2022 og Berg 2023). Det er sentralt å se dette i en kontekst av at den palestinske motstanden har funnet uttrykk i svært mange former, fra militant motstand til mange ikke-voldelige taktikker, og under «knivintifadaen»: egen-initiert soloterrorisme primært utført av ungdommer eller unge voksne. Studiens funn kan således oppsummeres i tre hovedpunkter:

5.1 Israels kontraterror løser ikke kjerneårsakene til konflikten

For det første bar Israels kontraterrorhåndtering av «knivintifadaen» preg av at man ikke adresserte kjerneutfordringene og grunnårsakene for de mange egen-initierte ungdomsangrepene. Dette argumentet underbygges av Ganor (2005), Catignani (2008) og Freilich (2015), som sier at Israels kontraterrorstrategi aldri har hatt til hensikt å eliminere terrortrusselen fullstendig, men heller holde den nede på et akseptabelt nivå, som det israelske samfunnet kan tolerere. Den israelske innsatsen i 2015-2016 var derfor i stor grad incidentorientert (Byman 2011 og Freilich 2015), hvor kontraterrortiltakene hadde til hensikt å undertrykke voldsbølgen ved å avskrekke palestinske ungdommer fra å initiere nye angrep (Freilich 2015). Man tok ikke tak i kjerneproblemene til konflikten. Både israelske myndigheter, israelske sikkerhetstjenester og nyhetsformidlere pekte på uroligheter og voldelige sammenstøt på Tempelhøyden i september 2015 som trigger for de første knivangrepene i voldsbølgen (The Jerusalem Post 2015a, The New Yorker 2015 og Israel Ministry of Foreign Affairs 2023). Likevel tilsier funnene i denne studien at det er den mangeårige marginaliseringen, diskrimineringen og undertrykkelsen av den palestinske befolkningen, en direkte konsekvens av den israelske okkupasjonen, som er den viktigste grunnårsaken til voldsbølgen (Høigilt 2017 og Skare 2021). I følge Høigilt (2017) ble opplevelsen av urett og undertrykkelse for ungdommene i Øst-Jerusalem forsterket av at forskjellsbehandlingen mellom den jødiske befolkningen og palestinerne er så nær og åpenbar i dagliglivet. Opplevelsen av urett, håpløshet og mangel på framtidsutsikter ble ytterligere forsterket av den unge generasjonens tilgang på internett og hurtig informasjonsdeling via sosiale medier (Chorev 2017 og Høigilt 2017). I tillegg bidro de digitale plattformene til rask spredning av groteske bilder og film av angrepene, med oppfordringer fra begge sider av konflikten til «å handle». Dette medvirket til at voldsbølgen spredte seg raskt, og at den fikk så stort omfang som den faktisk gjorde (Michaelson 2015, Chorev 2017, Høigilt 2017, Israel Ministry of Foreign Affairs 2023 og Ben-Shalom et al. 2023). Bruken av sosiale medier var

således et viktig element i sikkerhetiserings-prosessen (Balzacq 2005 og Buzan et al. 1998), og bidro til økt trussel-persepsjon på begge sider av konflikten.

5.2 Disproporsjonal respons forsterker problemet

For det andre framstår Israels håndtering av voldsbølgen som ubalansert. Både Waage (2013), Heian-Engdal (2018), Jensehaugen (2022) og Berg (2023) framstiller Israel-Palestina konflikten generelt, som ubalansert i mange perspektiver. For det første beskriver de en ubalanse i konflikten, mellom en stat på den ene siden og palestinske innbyggere på den andre. Det er en ubalanse gjennom okkupasjon og anneksjon. I tillegg er det en stor ubalanse mellom den israelske militærmakten og palestinske motstandsgrupper, hvor krigføringen framstår svært ujevn, innen virkemidler, strategier, våpenkapasiteter og andre militære kapabiliteter, slik som overvåkning og etterretning. Tall fra FN viser også stor ubalanse i antall drepte i konflikten. I perioden fra 2008 og fram til i dag, har 293 israelere mistet livet i konflikten, mens dødstallene på palestinsk side for samme tidsperiode er 6 269 (OCHA 2023).

Ubalansen gjenspeiles også veldig tydelig under «knivintifadaen», hvor palestinske ungdommer gjennomførte lavteknologiske angrep, utført med kniv, saks eller andre vanlige husholdningsartikler, mot den høyteknologiske, etterretnings- og sikkerhetstunge okkupasjonsmakten Israel. Videre var responsen og reaksjonen fra Israel også ubalansert, eller disproporsjonal i forhold til den objektive og konkrete trusselen som kniv-angrepene representerte mot den israelske staten og den jødisk-israelske identiteten. Angrepene virket dårlig planlagte og var svært lite effektive, målt i påført skade for terrormålene. I praksis var de rene selvmordsaksjoner (Ben-Shalom et al. 2023, Høigilt 2017, Chorev 2017 og Israel Ministry of Foreign Affairs 2023). Samtidig var det åpenbart en bekymring fra både palestinsk og israelsk side at voldsbølgens oppslutning i den unge palestinske generasjonen, skulle starte en voldsspiral som eskalere situasjonen til en tredje intifada (The Jerusalem Post 2015a og The New Yorker 2015).

I lys av sikkerhetiserings-teorien, forankret den eleverte trussel-oppfatningen av de lavteknologiske angrepene, nødvendigheten av ekstraordinære og ekstreme kontraterrortiltak. Sikkerhetiserings-prosessen var drevet av både statsledere, politikere og offisielle sikkerhetsfunksjoner, slik som statsminister Netanyahu, ministeren for nasjonal sikkerhet, Gilad Arden, borgermesteren i Jerusalem, Nir Barkat og politisjefen for Jerusalem politidistrikt, Moshe Edri (CNN 2015, The Independant 2015 og Association for Civil Rights in Israel et al. 2015). Ifølge Eroukhmanoff (2018) spiller alle disse aktørene en viktig rolle i å definere

sikkerhetslandskapet. Videre må den sikkerhetiserte-sfæren, som forankret disproporsjonal respons og avskrekking som et kjerneelement i den israelske kontraterrorhåndteringen (Ganor 2005, Byman 2011 og Freilich 2015) sees i en større kontekst og i et lengre tidsperspektiv. Ifølge Olesker (2014) fører Israel en vedvarende sikkerhetiserings-prosess mot den palestinske minoriteten i Israel, muliggjort av den politiske konteksten som oppstod i kjølvannet av at Oslo-prosessen feilet, samt utbruddet av den andre intifadaen på starten av 2000-tallet (Olesker 2014). Dette har skapt aksept i den israelske befolkningen for en persepsjon og holdningen om at den palestinske minoriteten utgjør en eksistensiell trussel mot det jødisk-israelske samfunnet (Olesker 2014, 379). Siden persepsjonen av den palestinske trusselen har vedvart over så mange år, sier Buzan et al. (1998, 27) at responsen og opplevelsen av behov for tiltak kan bli institusjonalisert. Dette framstår svært tydelig i dagens Israel, hvor den dominerende persepsjonen er at palestinsk terrorisme utgjør kjernen i Israel-Palestina konflikten (Berg 2023, 29).

Videre bar kontraterrorhåndteringen preg av disproporsjonal respons, hvor både terrormistenkte og uskyldige familiemedlemmer skulle rammes hardest mulig, for å oppnå en preventiv og avskrekkende effekt (Association for Civil Rights in Israel et al. 2015). Det inkluderte oppfordringer til utenomrettslige likvideringer av angriperne, utført av både politi og militære tjenestegjørende, men også sivile israelske borgere ble oppfordret til å bevæpne seg (CNN 2015, The Independent 2015 og Association for Civil Rights in Israel et al. 2015). Det omfattet videre administrativ fengsling på ubestemt tid uten lov og dom, også av mindreårige, destruksjon av hjemmene til familien av de terrormistenkte, trusler om deportasjon, utstrakt bruk av særskilte avhørsteknikker som menneskerettighetsorganisasjonene beskrevet som tortur (B'Tselem 2015, 2016 og Amnesty International 2015). Med andre ord, ble det gjennomført en rekke kontraterrorvirkemiddel, som åpenbart bryter med grunnleggende menneskerettigheter (FNs generalforsamling 1948), internasjonal anerkjent rettspraksis og flere internasjonale avtaler som Israel har ratifisert og således er forpliktet til å overholde (Association for Civil Rights in Israel et al. 2015). I lys av sikkerhetiserings-teorien var dette mulig, grunnet en vellykket sikkerhetiserings-prosess (Balzacq 2005 og Buzan et al. 1998), hvor den sikkerhetiserte sfæren under «knivintifadaen», skapte vilje og aksept i den israelske befolkningen til å forsake grunnleggende menneskerettigheter og anerkjente internasjonale rettssikkerhetsprinsipper i kampen mot terrorangrepene. Samtidig virker det som Israel undervurderer faren for en bumerangeffekt som følge av de harde kontraterrortiltakene (Boaz Ganor 2013). Studiene til Hsu og McDowall (2020) viser at Israels harde og undertrykkende

kontraterrortiltak er kontraproduktive, og øker terroraktiviteten i landet, samt dødeligheten. Dette indikerer at Israels håndteringen av «knivintifadaen» kan ha virket imot sin hensikt, og ikke redusert terrorfaren, men heller avlet flere angripere (Hsu og McDowall 2020). Spesielt i lys av at tiltakene rammet uskyldige mennesker, klare brudd på grunnleggende menneskerettigheter (FNs generalforsamling 1948), og således forsterket opplevelsen av håpløshet, undertrykkelse og urettferdighet i den palestinske ungdomsgenerasjonen, grunnårsaken til angrepene i første omgang.

5.3 Svekket demokratisk konsolidering

Flere peker på at den israelske befolkningen ble mindre tolerante mot andre, mer aggressive med anti-arabiske holdninger, mer «jødiske» og politisk mer høyreorienterte i perioden som fulgte etter knivintifadaen, tydelig manifestert med implementeringen av nasjonalstatloven i 2018 (Israelsk lov 2018, Human Rights Watch 2021, B'Tselem 2021a og Amnesty International 2022). I lys av at sikkerhetiserings-prosessen mot den palestinske befolkningen, skaper aksept for å forsake grunnleggende menneskerettigheter og rettssikkerhetsprinsipper (Association for Civil Rights in Israel et al. 2015), er det betimelig å konkludere med at den israelske responsen i kampen mot palestinsk terrorisme generelt, og håndteringen av de egen-initierte terrorangrepene under «knivintifadaen» spesielt, bidro til å svekke konsolideringen av liberale demokratiske verdier, i et allerede utfordret israelsk demokrati. I dag er denne problemstillingen ytterligere aktualisert, og utover våren 2023 har vi sett hundretusener av israelere som trekker til gatene, for å protestere mot Netanyahu og hans ultra-nasjonalistiske regjering, og stå opp for demokratiet (Al Jazeera 2023, NRK nyheter 2023 og Haaretz 2023b).

Helt avslutningsvis ønsker jeg å poengtere at det er helt ulike perspektiver på hva som er kjernen i denne konflikten. Forenklet sagt, så anser palestinerne okkupasjonen, med en daglig opplevelse av undertrykking og diskriminering som hovedproblemet. Israelerne derimot ser den palestinske terrorismen som kjernen i konflikten (Berg 2023). I sum framstår derfor den mangeårige konflikten på mange måter uløselig (Jensehaugen 2022).

5.4 Avsluttende kommentar

Helt avslutningsvis ønsker jeg å poengtere at det er helt ulike perspektiver på hva som er kjernen i denne konflikten, og i sum framstår derfor den mangeårige konflikten på mange måter uløselig (Jensehaugen 2022). Forenklet sagt, så anser palestinerne okkupasjonen, med en daglig opplevelse av undertrykking og diskriminering som hovedproblemet. Israelerne derimot ser den palestinske terrorismen som kjernen i konflikten (Berg 2023). Videre har unge palestinere mistet troen på fremtiden. De har vokst opp uten en horisont med fredsforhandlinger med Israel,

og de mangler tillitt til egne politiske ledere og det internasjonale samfunnet (Høigilt 2017, Jensehaugen 2022 og Berg 2023). Samtidig har Benjamin Netanyahu og hans ultra-nasjonalistiske høyregering lovet å utvide bosetningene på den okkuperte palestinske Vestbredden (Aftenposten 2022a). Framtidsutsiktene tilsier derfor at vi må forvente nye palestinske angrep, muligens også med nye uttrykksformer for mobilisering, organisering og motstand mot Israel og den israelske okkupasjonen. Samtidig vil Israel slå stadig hardere ned på det som palestinerne ser på som motstandskamp, og Israel ser på som terrorisme.

6 Litteratur og kilder

- Adalah, the Legal Center for Arab Minority Rights in Israel (2020). *Israel's Jewish Nation-State Law*. Sist sett 1. april 2023, på: www.adalah.org/en/content/view/9569
- (2021). *Israel's 2016 Counter-Terrorism Law and 1945 Emergency Regulations Regarding the Outlawing of Six Palestinian Human Rights and Civil Society Groups*. Sist sett 21. mai 2023, på: www.adalah.org/uploads/Adalah_Expert_Opinion_Palestinian6_Nov2021.pdf
- Aftenposten (2022a). Netanyahu gjør comeback med ekstrem høyreregjering. Sist sett 29. mai 2023, på: www.aftenposten.no/verden/i/VPQePV/netanyahu-gjoer-comeback-med-ekstrem-hoeyreregjering
- (2022b). Huitfeldt om Netanyahus plan: -Okkupasjonen må opphøre. Sist sett 21. mai 2023, på: www.aftenposten.no/verden/i/XbREbn/huitfeldt-om-netanyahus-plan-okkupasjonene-maa-opphoere
- (2023). *Israel rystes av dødelige angrep og protester. Netanyahu har seks kompromissløse svar*. Sist sett 30.01.2023, på: www.aftenposten.no/verden/i/WRkaAj/israel-rystes-av-dodelige-angrep-og-protester-netanyahu-har-seks-kompromissloese-svar
- Al Jazeera (22. februar 2023). *Opinion – The problem with Israel's so called «crisis of democracy»*. Sist sett 19. Mars 2023, på: <https://www.aljazeera.com/opinions/2023/2/22/the-problem-with-israel-s-so-called-crisis-of-democracy>
- Amnesty International (2012). *Israel: The injustice and secrecy surrounding administrative detention*. Pressemelding: PRE 01/270/2012
- (2015). *Israel/OPT: No justification for deliberate attacks on civilians, unlawful killings by Israeli forces, or collective punishment of Palestinians*. Amnesty International Public Statement: Index MDE 15/2633/2015
- (2022). *Israel's Apartheid against Palestinians. Cruel system of domination and crime against humanity*. London: Amnesty International Ltd.
- (2023). *Israel/OPT: Time to Recognize that Israel is Committing Apartheid*. Oral statement, 52nd session of UN Human Rights Council. Sist sett 1. April 2023, på: www.amnesty.org/en/documents/mde15/6597/2023/en/
- Andersen, Svein S. (2013). *Casestudier. Forskningsstrategi, generalisering og forklaring*. 2. utgave. Bergen, Fagbokforlaget.
- Association for Civil Rights in Israel, Amnesty International, B'Tselem, Gisha, Public Committee Against Torture in Israel, HaMoked, Yesh Din, Adalah, Physician for Human Rights (2015). Press release. *Human Rights Organizations in Israel: Politicians' calls to police and soldiers to shoot rather than arrest endorse the killing of Palestinians*. Sist sett 20. April 2016, på: www.btselem.org/press_releases/20151014_summary_execution_joint_statement
- B'Tselem (2015). Press release. *Human Rights Organizations in Israel: Politicians' calls to police and soldiers to shoot rather than arrest endorse the killing of Palestinians*. Lokalisert 9. mai 2016, på http://www.btselem.org/press_releases/20151014_summary_execution_joint_statement
- (2016). *Trends in 2015 inmate figures: Record number of Palestinians held in Israel*. Sist sett 25. mars 2023, på: https://www.btselem.org/20160303_trends_in_detention_2015

- (2017a). *The basis for administrative detention in Israeli law*. Sist sett 30. Mars 2023, på: https://www.btselem.org/administrative_detention/old/israeli_law
- (2017b). *Torture and Abuse in Interrogation*. Sist sett 6. april 2023, på: www.btselem.org/torture
- (2021a). *A regime of Jewish supremacy from the Jordan River to the Mediterranean Sea: This is apartheid*. Sist sett 01.02.2023, på www.btselem.org/apartheid
- (2021b). *Statistics on Revocation of Residency in East Jerusalem*. Sist sett 28. februar 2023, på: https://www.btselem.org/jerusalem/revocation_statistics
- (2023a). *Administrative Detention*. Sist sett 25. Mars 2023, på: https://www.btselem.org/administrative_detention
- (2023b). Fatalities: All data. Sist sett 1. mars 2023, på: <https://statistics.btselem.org/en/all-fatalities/by-date-of-incident>
- (2023c). *House Demolitions: Demolition of houses as punishment*. Sist sett 11. April 2023, på: www.statistics.btselem.org/en/demolitions/demolition-as-punishment?tab=overview
- B`Tselem og HaMoked (2017). *Unprotected: Detention of Palestinian Teenagers in East Jerusalem*. Sist sett 6. april 2023, på: www.btselem.org/publications/summaries/201710_unprotected
- Balzacq, Thierry (2005). *The Three Faces of Securization: Political Agency, Audience and Context*. European Journal of International Relations 11 (2), s. 171-201.
- (2011). *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*. Oxon: Routledge.
- Banks, William C. og Raven-Hansen, Peter (2003). *Targeted Killing and assassination: the U.S. legal framework*. University of Richmond Law Review, vol 37 (3), s. 667.
- Barnett, Michael N. (1996). *Israel in Comparative Perspective. Challenging the conventional wisdom*. New York: State University of New York Press
- Barthwald-Datta, Monika (2012). *Understanding Security Practices in South Asia: Securitization Theory and the Role of Non-state Actors*. Abington: Routledge.
- Bejan, Vladimir og Parkin, William S. (2015). *Examining the effect of repressive and conciliatory government actions on terrorism activity in Israel*. Sist sett 10. april 2023, på: <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2015.05.016>
- Benmelech, Efraim, Claude Berrebi og Esteban F. Klor (2015). *Counter-suicide-terrorism: Evidence from house demolitions*. Sist sett 10. april 2023, på: www.journals.uchicago.edu/doi/pdf/10.1086%2F678765
- Ben-Shalom, Uzi, Gadi Hitman, Roni Tiargan Orr og Itamar Rickover (2022). *Perceptions of Security and Civic Services among the Arab Minority Youth in Israel: Empirical Testing of Attraction and Repulsion Forces*. Lokalisert 2. mars 2023, på: <https://doi.org/10.1080/17449057.2022.2154457>
- Ben-Shalom, Uzi, Roni Mash, Amit Z. Dvir og Eyal Lewin (2023). *Female violence in terror attacks: a phenomenological analysis base don evidence from the «Intifada of the individuals»*. Sist sett 21. mai 2023, på: <https://doi.org/10.1007/s10611-023-10076-z>
- Berg, Kjersti G. (2023). *Palestina. Fakta på bakken*. Oslo: Universitetsforlaget
- Berrebi, Claude (2007). *Evidence About The Link Between Education, Poverty and Terrorism Among Palestinians*. De Gruyter, lokalisert på: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.2202/1554-8597.1101/html>

- Braddock, Kurt (2017). *Terrorism and political violence: Vol. Volume 3, Number 3*. Emerald Publishing Limited.
- Bratberg, Øyvind (2014). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm.
- Buzan, Barry og Ole Wæver (1997). *Slippery? Contradictory? Sociology untenable? The Copenhagen School replied*. I *Review of international Studies* 23(2), s 241-250.
- Buzan, Barry, Ole Wæver og Jaap de Wilde (1998). *Security. A New Framework For Analysis*. Colorado: Lynne Rienner Publisher
- Byman, Daniel (2011). *A High Price: The Triumphs and Failures of Israeli Counterterrorism*. England: Oxford University Press
- Canetti, Daphna, Israel Waismel-Manor, Naor Cohen og Carmit Rapaport (2014). *What Does National Resilience Mean in a Democracy? Evidence from the United States and Israel*. Sist sett 17. april 2023, på: www.jstor.org/stable/48609337
- Catignani, Sergio (2008). *Israeli Counterinsurgency and the Intifadas: Dilemmas of a Conventional Army*. London: Routledge
- Chorev, Harel (2017). *Palestinian Social Media and Lone-Wolf Attacks: Subculture, Legitimization, and Epidemic*. Sist sett 28. februar 2023, på: <https://doi.org/10.1080/09546553.2017.1341878>
- CNN (2015). *How are Palestinians and Israelis reacting?* Lokalisert 9. mai 2016, på: <http://edition.cnn.com/2015/10/14/middleeast/israel-palestinians-violence-explainer/>
- Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD) (2020). *Concluding Observations: Israel, 27 January 2020, UN Doc. CERD/C/ISR/CO/17-19, paras 21, 22, 23 and 24; CERD, Report, March 2012, UN Doc. A/67/18, paras 28(24) and 28(27)*.
- Cook, Jonathan (2016). *Israel's anti-terror law "dangerous" and "anti-Arab"*. Tribune Content Agency LLC. Sist sett 8. mai, på: <https://www.proquest.com/wire-feeds/israels-anti-terror-law-dangerousarab/docview/1797790649/se-2?accountid=8579>
- Crenshaw, Martha og Gary LaFree (2017). *Countering terrorism: No simple solutions*. Washington DC: Brookings
- Dahl, Robert (1971). *Polyarcy: Participation and Oppositi*n. New Haven, Yale University press.
- Davenport, Christian (2007). *State Repression and Political Order*. Sist sett 10. April 2023, på: www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev.polisci.10.101405.143216
- David, Steven R. (2003). *Israel's Policy of Targeted Killing*. *Ethics & International Affairs*, 17(1), s.111-126. Sist sett 8. Mai, på: <https://doi.org/10.1111/j.1747-7093.2003.tb00422.x>
- Diamond, Larry (1999). *Developing Democracy: Towards Consolidation*. Baltimore: John Hopkins University Press
- (2008). *The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world*. New York: Henry Holt & Company, LLC.
- Ditlmann, Ruth K., Cyrus Samii, og Thomas Zeitzoff (2017). *Addressing Violent Intergroup Conflict from the Bottom Up?* *Social Issues and Policy Review*, Vol. 11, No. 1, 2017, side 38—77. Sist sett 28. Februar

- 2023, på:
https://www.zeitzoff.com/uploads/2/2/4/1/22413724/ditl_samii_zeitzoff_address_violent_sipr.pdf
- Eriksson, Johan (2001). *Cyberplagues, IT, and Security: Threat Politics in the Information Age*. Journal of Contingencies and Crisis Management, 9(4), s. 200-210. Sist sett 29. mai 2023, på:
<https://doi.org/10.1111/1468-5973.00171>
- Eroukhmanoff, Clara (2018). *Securitisation Theory: An Introduction*. Sist sett 19. mars 2023, på: <https://www.e-ir.info/2018/01/14/securitisation-theory-an-introduction/>
- Everett, Euris L. og Inger Furuseth (2012). *Masteroppgaven. Hvordan begynne – og fullføre*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fimreite, Anne Lise, Peter Langlo, Per Lægred og Lise H. Rykkja (2011). *Organisering, samfunnssikkerhet og krisehåndtering*. Oslo: Universitetsforlaget.
- FN (1945). *Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice*. Sist sett 12. mai 2023, på: www.ijc-cij.org/charter-of-the-united-nations
- (2023). *History of the Question of Palestine*. Sist sett 15. mai 2023, på: www.un.org/unisipal/history/
- FNs generalforsamling (1947). *General Assembly Resolution 181 (II). Future government of Palestine*. Sist sett 29. mai 2023, på: www.digitallibrary.un.org/record/210008?In=en
- (1948). *General Assembly. Universal Declaration of Human Rights*. Sist sett 12. mai 2023, på: www.digitallibrary.un.org/record/666853?In=en
- (1973). *General Assembly Resolution 3068 (XXVII). International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid*. Sist sett 29. mai 2023, på: www.digitallibrary.un.org/record/191217?In=en
- (1973). *General Assembly. International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid*. Sist sett 12. Mai 2023, på: www.digitallibrary.un.org/record/191217?In=en
- FNs sikkerhetsråd (1967). *Security Council Resolution 242. [On a peaceful and accepted settlement of the Middle East situation]*. Sist sett 12. mai 2023, på: www.digitallibrary.un.org/record/90717?In=en
- (2001a). *Security Council Resolution 1368. [Condemning the terrorist acts of 11 September 2001 in New York, Washington, D.C. and Pennsylvania, United States of America]*. Sist sett 12. Mai 2023, på: www.digitallibrary.un.org/record/448051?In=en
- (2001b). *Security Council Resolution 1373. [On threats to international peace and security caused by terrorist acts]*. Sist sett 12. mai 2023, på: www.digitallibrary.un.org/record/449020?In=en
- (2016). *Security Council Resolution 2334. [On cessation of Israeli settlement activities in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem]*. Sist sett 21. mai 2023, på: www.digitallibrary.un.org/record/853446?In=en
- FN-Sambandet (2013). *Hva er terrorisme?* Lokalisert 12. mai 2016, på:
<http://www.fn.no/Tema/Terrorisme/Hva-er-terrorisme>
- Forsvarets forum (2022a) *Fatah-leder til Forsvarets forum: Tror det går mot en tredje intifada*. Sist sett 01.02.2023, på: www.forsvaretsforum.no/fatah-israel-palestina/fatah-leder-til-forsvarets-forum-tror-det-gar-mot-en-tredje-intifada/285399

- (2022b) *Israelsk kaos fortsetter: Et demokrati på ville veier*. Kronikk av Harald Berg Sævereid. Sist sett 01.02.2023, på: www.forsvaretsforum.no/benjamin-netanyahu-israel-kronikk/israelsk-kaos-fortsetter-et-demokrati-pa-ville-veier/292967
- Forsvarets høgskole (2013). *Manual i krigens folkerett*. Oslo: Forsvarets høgskole/Forsvarets stabsskole.
- Forsvarsstaben (2019). *Forsvarets fellesoperative doktrine*. Oslo: Forsvarets høgskole (FHS) / Stabsskolen (FHS/STS)
- Forsythe, David P. (2012). *Human Rights in International Relations*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Freilich, Charles David (2010). *The Armageddon Scenario: Israel and the Threat of Nuclear Terrorism*. Begin-Sadat Center for Strategic Affairs, Bar-Ilan University.
- (2015). *Israel's Counter-Terrorism Policy: How Effective?* Sist sett 6. april 2023, på <https://doi.org/10.1080/09546553.2015.1044602>
- Ganor, Boaz (2005). *The Counter-Terrorism Puzzle: A Guide for Decision Makers*. New York: Routledge
- (2013). *Review essay. Is Israels Counterterrorism a Success?* Sist sett 2. mars 2023, på: <http://dx.doi.org/10.1080/13523260.2013.771063>
- Genève-konvensjonene (1949). *Conventions and Additional Protocols and their Commentaries*. Comité International Genève (ICRC). Lokalisert 13. mai 2016, på <https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/vwTreaties1949.xsp>
- Gjørøv, Alexandra Bech, Ragnar Line Augeland, Laila Bokhari, Einar Skaarseth Enger, Stefan Gerkman, Torgeir Hagen, Hanne Bech Hansen et al. (2012) *Rapport fra 22.juli-kommisjonen*. (NOU 2012:14) Oslo: Departementenes servicesenter, informasjonsforvaltning
- Global Terrorism Trends and Analysis Center (2022). *Annex of Statistical Information. Country Reports on Terrorism 2021*. Sist sett 1. mai 2023, på: www.state.gov/WP-content/uploads/2023/02/2021-Statistical-Annex-Final-508-compliant.pdf
- Gross, Oren (2003). *Providing for the unexpected: constitutional emergency provisions*. Israel Yearbook on Human Rights. Utgave 33, side 13–44.
- Haaretz (2015a). *No Easy Solution to Lone-wolf Palestinian Attackers*. Lokalisert 9. mai 2016, på <http://www.haaretz.com/israel-news/.premium-1.680118>
- (2015b). *Shin Bet: Feelings of Discrimination Driving Palestinian Youth Toward Terror*. Lokalisert 9. mai 2016, på <http://www.haaretz.com/israel-news/.premium-1.685485>
- (2016a). *Intifada of Individuals - Uneasy Calm in the West Bank Following Several Violent Incidents – Diplomacy and Defense*. Sist sett 27. februar 2023, på: <https://www.haaretz.com/2013-10-24/ty-article/.premium/uneasy-calm-in-the-west-bank/0000017f-f415-dc28-a17f-fc376f740000>
- (2016b). *Soldier Said Palestinian Assailant “Needs to Die” Before Shooting, Army Probe Finds*. Sist sett 30. Mai 2023, på: www.haaretz.com/israel-news/2016-03-27/ty-article/idf-probe-soldier-said-palestinian-assailant-needs-to-die-before-shooting/0000017f-defe-d3ff-a7ff-ffead2c0000

- (2023a). *Israeli-Palestinian Poll Shows Support for Two-state Solution at All-time Low*. Sist sett 21. Mai 2023, på: www.haaretz.com/israel-news/2023-01-25/ty-article/.premium/israeli-palestinian-poll-shows-support-for-two-state-solution-at-all-time-low/00000185-e461-d109-a7af-e571a7330000
- (2023b). *Clashes Between Police, Protesters in Tel Aviv After Netanyahu Pauses Judicial Overhaul*. Sist sett 21. Mai 2023, på: www.haaretz.com/israel-news/2023-03-26/ty-article-live/senior-likud-members-hint-at-opposing-judicial-overhaul/00000187-1c81-d4ca-aff-1d89ee5b0000
- Heian-Engdal, Marte (2018). *Israel - Historie, politikk og samfunn*. Oslo: Cappelen Damm.
- Hitman, Gadi (2018). *Israel's policy towards its Arab minority, 1990–2010*. Lokalisert 2. mars 2023, på: <https://doi.org/10.1080/13537121.2018.1554871>
- Høigilt, Jacob (2017). *Å balansere på en knivsegg. Mot sosialt sammenbrudd blant unge palestinere i Øst-Jerusalem*. Babylon (Oslo. Online), 2. Sist sett 8. mai 2023, på: <https://doi.org/10.5617/ba.4344>
- Hsu, Henda Y. og David McDowall (2020). *Examining the state repression-terrorism nexus: Dynamic relationships among repressive counterterrorism actions, terrorist targets, and deadly terrorist violence in Israel*. Sist sett 6. April 2023, på: www.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/1745-9133.12491
- Human Rights Watch (2004). *The Road to Abu Ghraib*. Sist sett 01.02.2023, på www.hrw.org/report/2004/06/08/road-abu-ghraib
- (2021). *A Threshold Crossed. Israeli Authorities and the Crimes of Apartheid and Persecution*. Sist sett 01.02.2023, på: www.hrw.org/report/2021/04/27/threshold-crossed/israeli-authorities-and-crimes-apharteid-and-persecution
- (2023). *Israel: Collective Punishment against Palestinians*. Sist sett 15. April 2023, på: www.hrw.org/news/2023/02/02/israel-collective-punishment-against-palestinians
- International Criminal Court (1998). *Rome statute of the International Criminal Court*. Sist sett 1. februar 2023, på: http://www.icc-cpi.int/nr/rdononlyres/ea9aeff7-5752-4f84-be94-0a655eb30e16/0/rome_statute_english.pdf.
- International Humanitarian Law Databases (2023). *Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War*. Geneva, 12 August 1949. Sist sett 8. mai 2023, på: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/full/GCIII-commentary>
- Israel Defence Force (2007). *Order Regarding Administrative Detention (Temporary Order) [Combined Version] (Judea and Samaria) (No. 1591), 5767 – 2007*. Sist sett 22. mai 2023, på: www.btselem.org/download/administrative_detention_military_order_1591_eng.pdf
- (1945). *Regulation 119 of the Defence (Emergency) Regulations (1945). Regulation 119 – Forfeiture and demolition of property, etc.* Sist sett 15. April 2023, på: www.hamoked.org/files/2015/2204_eng.pdf
- Israel Ministry of Foreign Affairs (2016). *Wave of terror 2015/16*. Lokalisert 20. april 2016, på <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Terrorism/Palestinian/Pages/Wave-of-terror-October-2015.aspx>
- (2023). *Wave of Terror 2015-2022*. Sist sett 1. mars 2023, på: <https://www.gov.il/en/Departments/General/wave-of-terror-october-2015>
- Israeli Supreme Court, HCJ 5100/94. *The Public Committee against Torture in Israel v. The State of Israel*, 53(4) PD 817, 845).
- Israeli Supreme Court, HCJ 769/2. Sist sett 11. mars 2023, på: https://haguejusticeportal.net/Docs/NLP/Israel/Targetted_Killings_Supreme_Court_13-12-2006.pdf

- Israelsk lov (1979). *The Emergency Powers (Detentions) law, 5739-1979*. Sist sett 19. mai 2023, på www.btselem.org/sites/default/files/1979_emergency_powers_law_detention.pdf
- (2002). *Incarceration of Unlawful Combatants Law, 5762-2002*. Sist sett 19. mai 2023, på: www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Politics/IncarcerationsLaw.pdf
- (2016). *Counter-Terrorism Law, 5776-2016*. Sist sett 21. mai 2023, på: www.gov.il/BlobFolder/dynamiccollectorresultitem/counter-terrorism-law-2016-english/he/legal-docs_counter_terrorism_law_2016_english.pdf
- (2018). *Basic-law: Israel – The nation state of the jewish people, 5778-2018*. Sist set 19. mai 2023, på: www.m.knesset.gov.il/EN/activity/documents/BasicLawsPDF/BasicLawNationState.pdf
- Jarstad, Anna K. og Sisk, Timothy D. (2008). *From War to Democracy. Dilemmas of Peacebuilding*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Jensehaugen, Jørgen (2022). *En kort introduksjon til Israel-Palestina-konflikten*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske.
- (2023). Ekspertuttalelse om Israel og Palestina til Dagbladet - *Norge mislyktes totalt*. Sist sett 21. mai 2023, på: www.dagbladet.no/nyheter/norge-mislyktes-totalt/78356308
- Jøsang, Audun (2021). *Informasjonssikkerhet. Teori og praksis*. Oslo: Universitetsforlaget
- Justis- og beredskapsdepartementet. «Flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering.» St. meld. Nr. 37 (2004-2005). Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet, 2005. Sist sett 29. mai 2023, på: www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-37-2004-2005-/id198889/?ch=1
- Justis- og beredskapsdepartementet. «Samfunnssikkerhet.» St. meld. Nr. 17 (2001-2002). Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet, 2002. Sist sett 29. mai 2023, på: www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-17-2001-2002-/id402587/?ch=1
- Kalyvas, Stathis N. (2006). *The logic of violence in civil war*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- (2012). *Micro-level studies of violence in civil war. Refining and extending the control-collaboration model*. Sist sett 10. april 2023, på: <https://doi.org/10.1080/09546553.2012.701986>
- Kaunert, Christian og Ikrom Yakubov (2017). *Securitization from: The Routledge Handbook of Justice and Home Affairs Research Routledge*. Sist sett 19. mars 2023, på: <https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9781315645629-3>
- Kaunert, Christian og Sarah Léonard (2011). *Reconceptualizing the audience in securitization theory*, i *Securitization Theory* s. 57-65. Sist sett 11. Mai, 2023, på: www.doi.org/10.4324/9780203868508-11
- Khalidi, Rashid (1997). *Palestinian identity: the construction of modern national consciousness*. New York: Columbia University Press.
- Khawaja, Marwan (1994). *Resource mobilization, hardship, and popular collective action in the West Bank*. Sist sett 10. April, på: <https://www.jstor.org/stable/2579923>
- Læg Reid, Per og Lise H. Rykkja (2019). *Societal Security and Crisis Management: Governance Capacity and Legitimacy*. Cham, Sveits: Springer International Publishing
- LaFree, Gary, Laura Dugan og Erin Miller (2015). *Putting terrorism in context: Lessons from the global terrorism database*. New York, NY: Routledge.

- LaFree, Gary, Laura Dugan og Raven Korte (2009). *The impact of British counterterrorist strategies on political violence in Northern Ireland: Comparing deterrence and backlash models*. Sist sett 10. april 2023, på: www.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1745-9125.2009.00138.x
- Léonard, Sarah (2007). *The European Union and the “Securitization” of Asylum and Migration: Beyond the Copenhagen School’s Framework*. PhD thesis. Aberystwyth: University of Wales
- (2009). *The Creation of FRONTEX and the Politics of Institutionalisation in the EU External Borders Policy*. *Journal of Contemporary European Research*, 5(3), s. 371–388.
- Léonard, Sarah (2010). *EU Border Security and Migration into the European Union: FRONTEX and Securitisation through Practices*. *European Security*, 19(2), s. 231–254.
- Lijphart, Arend (2010). Artikkel: *Democratic Quality in Stable Democracies*. Sist sett 18. februar 2023, på: <https://www.vox.com/world/2018/7/31/17623978/israel-jewish-nation-state-law-bill-explained-apartheid-netanyahu-democracy>
- Linz og Stepan (1996). *Problems of democratic transition and consolidation*. Baltimore, Johns Hopkins University Press.
- Lipschultz, Ronnie (1995). *On Security*. New York: Columbia University Press.
- McCauley, Clark og Sophia Moskalenko (2008). *Mechanisms of political radicalization: Pathways towards terrorism*. Sist sett 10. april 2023, på: <https://doi.org/10.1080/09546550802073367>
- Med Israel for fred (2022). *Mange israelere ble drept i trafikken i 2021*. sist sett 1. mai 2023, på: www.miff.no/samfunnsliv/2022/01/03mange-israelere-ble-drept-i-trafikken-i-2021.htm
- Michaelsen, Christopher (2006). *Antiterrorism Legislation in Australia: A Proportionate Response to the Terrorist Threat?* Sist sett 30. April 2023, på: <https://doi.org/10.1080/10576100590950138>
- Michaelson, Jay (2015). *A Lawsuit Can’t Stop the Facebook Intifada*. *You Might*. Sist sett 30. mars 2023, på: <https://www.proquest.com/newspapers/lawsuit-cant-stop-facebook-intifada-youmight/docview/1735323178/se-2?accountid=8579>
- Miller, Gregory D. (2007). *Confronting terrorisms: Group motivation and successful state policies*. Sist sett 10. April 2023, på: <https://doi.org/10.1080/09546550701424059>
- Nesser, Petter (2012a). *Individual Jihadist Operations in Europe: Patterns and Challenges*. Lokalisert 9. mai 2016, på <https://www.ctc.usma.edu/posts/individual-jihadist-operations-in-europe-patterns-and-challenges>
- (2012b). *Single Actor Terrorism: Scope, Characteristics and Explanations*. Lokalisert 13. Mai 2016, på <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/231/html>
- Nettavisen (2022). *Hvert sekund dør et menneske av sult, ifølge hjelpeorganisasjoner*. Sist sett 1. mai 2023, på: www.nettavisen.no/nyheter/utenriks/hvert-fjerde-sekund-dor-et-menneske-av-sult-ifolge-hjelpeorganisasjoner/s/12-95-3424316050
- Nevin, John A. (2003). *Retaliating against terrorists*. *Behavior and Social Issues*, 12, s. 109-128.

- Nohrstedt, Daniel, Fredrik Bynander, Charles Parker og Paul t Hart (2018) *Managing Crises Collaboratively: Prospect and Problems – A Systematic Literature Review. Perspectives on Public Management and Governance*. Sist sett 26. mars 2023, på: <https://doi.org/10.1093/ppmgov/gvx018>
- NOU 2006: 6. *Når sikkerhet er viktigst – Beskyttelse av landets kritiske infrastrukturer og kritiske samfunnsfunksjoner*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet
- NRK nyheter (2023). *Nye demonstrasjoner I Israel*. Sist sett 21. mai 2023, på: www.nrk.no/nyheter/nye-demonstrasjoner-i-israel-1.16397673
- NRK URIX (2023). *Piloter nekter å fly statsministeren – raseriet mot Netanyahus regjering øker*. Sist sett 21. mai 2023, på: www.nrk.no/urix/aksjoner-mot-israels-regjering-_-piloter-nekter-a-fly-statsministeren-1.16324252
- OCHA (2015). United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). *Key figures on the 2014 hostilities*. Sist sett 19. Mai 2023, på: www.ochaopt.org/content/key-figures-2014-hostilities
- (2023). United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). *Data on casualties*. Sist sett 1. mai 2023, på: www.ochaopt.org/data/casualties
- (2014). United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. *Palestinian homes must cease to be a target, UN human rights experts say*. Sist sett 15. april 2023, på: www.ohchr.org/en/press-releases/2014/11/palestinian-homes-must-cease-be-target-un-human-rights-experts-say?LangID=E&NewsID=15340
- (2015a). United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. *Punitive demolitions destroy more than homes in occupied Palestinian territory*. Sist sett 15. april 2023, på: www.ohchr.org/en/2015/12/punitive-demolitions-destroy-more-homes-occupied-palestinian-territory
- (2015b). United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. *Report of the independent commission of inquiry established pursuant to Human Rights Council resolution S-21/1* ** ****. Sist sett 22. mai 2023, på: www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/co-i-gaza-conflict/report-co-i-gaza
- Olesker, Ronnie (2014). *Nation identity and securitization in Israel*. Canton, NY, USA: Government Department, St. Lawrence University
- Ozacky-Lazar Sarah og Asad Ghanem (1995). *Between Peace and Equality: The Arabs in Israel in the Mid-term of the Labor-Meretz Government*. Givat Haviva: Peace Research Institute
- PBS News Hour (2023). *Israel prepares to demolish home of Palestinian gunman who killed 7 in East Jerusalem*. Sist sett 15. april 2023, på: www.pbs.org/newshour/world/israel-prepares-to-demolish-home-of-palestinian-gunman-who-killed-7-in-east-jerusalem
- Rachmilovitz, Orly (2016). *The Israeli Supreme Court on Military Demolition of Palestinian Homes*. Sist sett 15. april 2023, på: www.versa.cardozo.yu.edu/viewpoints/israeli-supreme-court-military-demolition-palestinian-homes
- Reuters (2015). *Three Palestinians shot dead after knife attacks: Israeli army*. Lokalisert 9. Mai 2016, på <http://www.reuters.com/article/us-israel-palestinians-idUSKCN0SL1QY20151027>

- Roe, Paul (2008). *Actor, Audience(s) and Emergency Measures: Securitization and the UK's Decision To Invade Iraq*. Security Dialogue, 39(6), s. 615-635. Sist sett 29. mai 2023, på: <https://doi.org/10.1177/0967010608098212>
- Skare, Erik (2021). *Insulated eruptions of discontent: Palestinian protests in the absence of trusted organisations*. Sist sett 2. februar 2023, på: <https://doi.org/10.1080/20581831.2021.1972571>
- (2022). *Affluent and Well-Educated? Analyzing the Socioeconomic Background of Fallen Palestinian Islamist Militants*. The Middle East Journal, Volume 76, Nr 1, spring 2022, s. 72-92. Sist sett 18. mai, på: <https://muse.jhu.edu/article/856790>
- Solis, Gary D. (2010). *The law of armed conflict: international humanitarian law in war*. New York: Cambridge University Press
- Stritzel, Holger (2007). *Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond*. European Journal of International Relations, 13(3), s. 357-383. Sist sett 29. mai 2023, på: <https://doi.org/10.1177/1354066107080128>
- The American Journal of International Law (2018), Vol 112, No 2, side 326-329. *President Trump Issues Executive Order Keeping the Guantánamo Bay Detention Camp Open*. Cambridge University Press. Sist sett 1. mai 2023, på: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26568958>
- The Guardian (2015). *Whats driving the young lone wolves who are stalking the streets of Israel?* Sist sett 23. februar 2023, på: <https://www.theguardian.com/world/2015/oct/18/knife-intifada-palestinian-israel-west-bank>
- The Independent (2015). *Jerusalem mayor Nir Barkat urges Israelis to carry firearms at all times to combat «terrorists»*. Lokalisert 9. mai 2016, på <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/jerusalem-mayor-nir-barkat-tells-people-to-carry-firearms-as-violence-threatens-to-escalate-a6685651.html>
- The Jerusalem Post (2015a). *Has a third intifada begun?* Sist sett 2. mars 2023, på: <https://www.jpost.com/Opinion/Has-a-third-intifada-begun-426125>
- (2015b). *“The knife intifada”: While the world mourns Paris, jihadism is destabilizing Israel*. Sist sett 1. mars 2023, på: [‘The knife intifada’: While the world mourns Paris, jihadism is destabilizing Israel - The Jerusalem Post \(jpost.com\)](https://www.jpost.com/Opinion/Has-a-third-intifada-begun-426125)
- (2016a). *IDF chief: No need to pump bullets into Palestinian girl with scissors*. Lokalisert 9. mai 2016, på <http://www.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/IDF-chief-No-need-to-pump-bullets-into-Palestinian-girl-with-scissors-445237>
- (2016b). *Defense minister tells IDF commanders to stand firm amid Hebron shooting firestorm*. Lokalisert 13. mai 2016, på <http://www.jpost.com/Israel-News/Defense-minister-tells-IDF-commanders-to-stand-firm-amid-Hebron-shooting-firestorm-449649>
- (2016c). *Soldier arrested for shooting subdued terrorist after Hebron attack*. Sist sett 22. mai 2023, på: www.jpost.com/israel-news/video-idf-probes-soldier-who-shot-dead-subdued-palestinian-terrorist-449094

- (2017). Did the Knife Intifada ever end? Sist sett 22. mai 2023, på: www.jpost.com/israel-news/did-the-knife-intifada-ever-end-497133
- The Jewish Chronicle (2016). *This is the age of the «individual's intifada»*. Sist sett 1. mars 2023, på: <https://www.thejc.com/comment/analysis/this-is-the-age-of-the-individual-s-intifada-1.58851>
- The New Arab (2015). *Israel's Knesset passes 'anti-terrorism' bill targeting resistance*. Lokalisert 9. mai 2016, på <http://www.alaraby.co.uk/english/news/2015/9/3/israels-knesset-passes-anti-terrorism-bill-targeting-resistance>
- The New York Times (2023). Guest essay by Peter Beinart – *You Can't Save Democracy in a Jewish State*. Sist sett 19. mars 2023, på: <https://www.nytimes.com/2023/02/19/opinion/israel-democracy-protests.html>
- The New Yorker (2015). *Fear of a third intifada*. Lokalisert 9. mai 2016, på <http://www.newyorker.com/news/news-desk/fear-of-a-third-intifada>
- The Public Committee Against Torture in Israel (PECATI) (2020). *Annual report 2020*. Sist sett 4. mai 2023, på: www.stoptorture.org.il/en/annual-report-2020/
- The Times of Israel (2015). *Knesset advances controversial anti-terror bill*. Lokalisert 9. mai 2016, på <http://www.timesofisrael.com/knesset-advances-controversial-anti-terror-bill/>
- Tuestad, Dag (2017). *The Violent Rise of Palestine's Lost Generation*. Sist sett 28. februar 2023, på: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/65367/26.2.Tuastad.Copyedited-accepted%20bdt.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
- Tveit, Odd Karsten (2015). *De skyldige. Israel og Palestina – Krigen, menneskene, spillet*. Oslo, Kagge Forlag.
- UNICEF (2023). United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). *Sult – Situasjonen i verden akkurat nå*. Sist sett 1. mai 2023, på: www.unicef.no/vart-arbeid/ernaering/sult?psafe_param=1&gad=1&gclid=CjwKCAjwxr2iBhBJEiwAdXECwPAX_dkbnQf5QAN-RRg7RLxcHzQYdTidaXulC3uFe65KJZ1_c6o2RoCD44QAvD_BwE
- UNRWA (2023a). United Nations Relief and Work Agency (UNRWA) for Palestine refugees in the near east. *Where we work*. Sist sett 01.02.2023, på: www.unrwa.org/where-we-work
- (2023b). United Nations Relief and Works Agency (UNRWA) for Palestine refugees in the near east. *Gaza emergency*. Sist sett 11. mai 2023, på: www.unrwa.org/gaza-emergency
- US Department of State (1997): *Foreign Terrorist Organizations*. Sist sett 19. februar 2023, på: http://www.state.gov/www/global/terrorism/terrorist_orgs_list.html
- Visbal, Janiel David Melamed (2011). *Legal and Democratic Dilemmas in the Counter-Terrorism Struggle: The Targeted Killing policy*. Colombia: Universidad del Norte
- Waage, Hilde Henriksen (2013). *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*. Kristiansand: Cappelen Damm Akademiske.
- Wæver, Ole (1995). *Securitization and desecuritization*. On Security, s. 46-86. New York: Columbia University Press
- Wæver, Ole, Barry Buzan, Morten Kelstrup og Pierre Lemaitre (1993). *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*. New York: St. Martin's Press.

- Washington Post (2016a). *Watch: Israeli soldier caught on video fatally shooting wounded Palestinian attacker*. Sist sett 19. mai 2023, på: www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/03/24/watch-israeli-soldier-caught-on-video-fatally-shooting-wounded-palestinian-attacker/
- (2016b). *An Israeli soldier is accused of killing a disarmed Palestinian. But many think he's a hero*. Sist sett 19. mai 2023, på: www.washingtonpost.com/world/israelis-are-divided-over-whether-soldier-is-a-hero-or-a-murderer/2016/03/28/f1b1aebe-f4ea-11e5-958d-d038dac6e718_story.html
- Wold, Sidsel (2015). *Landet som lovet alt. Min israelske reise*. Oslo, Spartacus Forlag.
- Wolfendale, Jessica (2006). *Terrorism, Security, and the Threat of Counterterrorism*. Sist sett 29. april 2023, på: <https://doi.org/10.1080/10576100600791231>
- YouTube (2015). *Footage of stabbing attack at Damascus Gate in Jerusalem, October 10, 2015*. Sist sett 28. februar 2023, på: <https://www.youtube.com/watch?v=bFRuWWK8ouU>
- (2016). *Extrajudicial killing in broad daylight, Hebron, March 2016*. Sist sett 28. februar 2023, på: <https://www.youtube.com/watch?v=S8WK2TgruMo>
- Zachary, Shlomy (2005). *Between the Geneva Conventions: Where Does the Unlawful Combatant Belong?* Israel Law Review, 38(1-2), s. 378-417. Sist sett 4. mai, på: <https://doi.org/10.1017/S0021223700012772>